

Faculteit Rechtsgeleerdheid
Universiteit Gent

Academiejaar 2009-10

HET GEHEIM VAN HET VOORONDERZOEK IN STRAFZAKEN

Masterproef van de opleiding
'Master in de rechten'

Ingediend door

Séverine Dhooge

(studentennr.20051204)
(major: burgerlijk recht en strafrecht)

Promotor: Prof. dr. P. Traest
Commissaris: Tessa Gombeer

Dankwoord

Deze masterproef kwam tot stand in het kader van het behalen van het diploma Master in de Rechten aan de Universiteit van Gent.

Mijn dank gaat in de eerste plaats uit naar mijn promotor, Prof. dr. P. Traest, en assistente Tessa Gombeer voor de begeleiding bij het schrijven van deze masterproef. Ik wens professor Traest in het bijzonder te danken voor het opgebrachte begrip met betrekking tot de computerpech, waar ik korte tijd voor de deadline mee te maken kreeg.

Vervolgens wil ik mijn familie danken voor de kans die ze mij gegeven hebben om deze studies aan te vangen. Hun niet aflatende steun en motivatie hebben mij doorheen enkele moeilijke tijden geholpen, waarvoor oprechte dank.

Tenslotte wens ik ook mijn vriend Bart te bedanken, om altijd voor me klaar te staan, met bemoedigende woorden of een helpende hand.

INHOUDSTAFEL

I. INLEIDING	5
II. GESCHIEDENIS	7
A. Athene (500 v.C.)	7
B. Rome	7
1) Romeins koninkrijk	7
2) Ten tijde van de republiek (449 v.C.-31 v.C.)	8
3) Ten tijde van de keizerlijke periode (31 v.C.-305 n.C.)	8
4) Dictatuur.....	9
C. Ve tot XIIe Eeuw n.C.	9
D. XIIIe tot XVIIIe eeuw	9
E. Periode van de Verlichting	10
F. Franse revolutie	10
G. Napoleon en de Code d’Instruction Criminelle	11
H. Nederlandse bewind (1815-1830)	11
I. Belgische onafhankelijkheid	12
III. HET VOORONDERZOEK IN STRAFZAKEN	13
A. Opsporingsonderzoek – gerechtelijk onderzoek	13
B. Kenmerken van het vooronderzoek	14
1) Niet-tegensprekelijk karakter	14
2) Schriftelijk karakter	14
3) Geheim van het onderzoek	14
IV. HET GEHEIM VAN HET VOORONDERZOEK	15
A. Algemeen	15
B. Wettelijke grondslag	16

C. Ratio legis.....	16
D. Uitzonderingen	17
E. Belang van grotere openbaarheid	18
F. Personen gehouden tot het geheim van het onderzoek	19
1) Principe.....	19
2) Politieambtenaren	20
3) De partijen en hun advocaat	20
4) Derden en journalisten.....	21
G. Toepasbaarheid artikel 6, §1 EVRM tijdens de fase van het vooronderzoek	22
V. INTERNE OPENBAARHEID.....	23
A. Het recht op kopie van de tekst van verhoor.	23
1) Inleiding	23
2) Wettelijke grondslag en ratio legis	23
3) Toepassingsgebied.....	24
4) Modaliteiten	27
5) Minderjarigen	31
B. Het recht op inzage.....	33
1) Situatie vóór de wet Franchimont.....	33
2) Situatie volgend op de wet Franchimont	34
3) Wettelijke grondslag en ratio legis	35
4) Toepassingsgebied.....	36
5) Procedure: aanvraag en beslissing.....	43
6) Gebruik en misbruik van de verkregen gegevens	53
C. Machtiging tot inzage/afschrift op grond van artikel 125 Tarief in Strafzaken.	57
1) Inleiding	57
2) Grondslag	57
3) Kenmerken	58
4) Titularissen verzoekrecht artikel 125 Tarief in Strafzaken.....	59
VI. EXTERNE OPENBAARHEID	61
A. Het gerecht en de pers.....	61
1) Inleiding	61
2) Ministeriele omzendbrieven	62

3) Wet Franchimont	63
4) Gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek (30 april 1999)	67
5) Bijzondere uiting van het geheim van het onderzoek: artikel 35 van de wet op het politieambt.....	71
6) Aanbeveling van 10 juli 2003 van de Raad van Europa over mediaberichtgeving in strafzaken	75
7) Samenwerking pers en gerecht	77
B. De advocaat en de pers.....	81
1) Beperkingen op het recht van vrije meningsuiting (artikel 10 EVRM).....	81
2) Het aandeel van de advocaat inzake de grotere openbaarheid tijdens het vooronderzoek	83
VII. GEVOLGEN BIJ SCHENDING GEHEIM VAN HET ONDERZOEK	85
A. Sancties voor de overtreder	85
1) Schending van het onderzoeksgeheim door zij die beroepsmatig hun medewerking verlenen aan het vooronderzoek	85
2) Schending van het onderzoeksgeheim door de inverdenkinggestelde of de burgerlijke partij	86
3) Schending van het onderzoeksgeheim door de pers	86
B. Procedurele gevolgen.....	95
1) Algemeen: schending van het geheim van het onderzoek	95
2) Specifiek: invloed mediatisering op het strafproces	95
VIII. RECHTSVERGELIJKING.....	98
A. Frankrijk (<i>civil law</i>)	98
1) Inleiding	98
2) Vooronderzoek	98
3) Wettelijke grondslag.....	99
4) Toegang tot het dossier.....	100
4) Media.....	103
B. Engeland (<i>common law</i>)	105
1) Inleiding	105
2) Algemene schets van de strafprocedure	105
3) Het voorbereidend onderzoek.....	105
4) Toegang tot het dossier.....	106
5) Media.....	107
IX. ALGEMEEN BESLUIT	110

Het geheim van het vooronderzoek in strafzaken

I. INLEIDING

Het geheim van het vooronderzoek lijkt in de media dagelijks met de voeten getreden te worden. Dit was nog maar eens overduidelijk het geval bij de verslaggeving rond de zaak Janssen, begin dit jaar. De gemoederen tussen pers en justitie liepen wederom hoog op. Het debat omtrent de vraag hoeveel informatie gedurende een lopend vooronderzoek door journalisten mag en kan worden vrijgegeven, staat hierbij centraal. Terwijl de gerechtelijke kringen van mening zijn dat best niets of zo weinig mogelijk informatie in de pers wordt gepubliceerd, zijn journalisten de mening toegedaan dat het recht op vrije meningsuiting en informatie absoluut primeert. Welke beweegredenen gaan er schuil achter de standpunten van het gerecht en de pers? Gaat de pers inderdaad te ver in zijn verslaggeving? Of is dat net hun taak als waakhond van de democratie? Is het daarbij evenwel noodzakelijk dagelijks verscheidene insinuaties en eigen hypothesen breed uit te smeren in de media? Kortom, moeten journalisten meer eerbied opbrengen voor het principe van het geheim van het onderzoek, of is dit principe vandaag de dag niet meer houdbaar? Daarnaast deinst de pers er ook niet voor terug om extracten uit het strafdossier te publiceren. Kan dit zomaar, of kan hiertegen opgetreden worden? Dit en vele andere vragen maken het onderwerp uit van deze masterproef.

Er wordt aangevangen met een korte historische schets waarbij naar de oorsprong van het principe van het geheim karakter van het vooronderzoek wordt gezocht. Dit is noodzakelijk teneinde te achterhalen waarom dergelijk beginsel in het verleden werd geïntroduceerd, en of deze motieven vandaag de dag nog gelden. Daarbij zal de evolutie van dit principe doorheen de tijd gevolgd worden. De Wet Franchimont van 12 maart 1998 zal hierbij een centrale positie innemen.

Na het historisch gedeelte volgt een beknopte theoretische uiteenzetting van het vooronderzoek in strafzaken. Het is belangrijk om kort de verschillen aan te kaarten tussen het opsporings- en gerechtelijk onderzoek, aangezien – hoewel beiden nog steeds geheim - er een cruciaal onderscheid ontstaan is door de Wet Franchimont, die het gerechtelijk onderzoek een meer accusatoir karakter verschafte, terwijl het opsporingsonderzoek inquisitoir van aard bleef. Aansluitend hierop wordt de ratio legis van het geheim karakter van het vooronderzoek uitgebreid besproken, samen met de noodzaak aan een grotere openbaarheid. Tenslotte wordt ook de draagwijdte van deze geheimhouding

onderzocht: wie is door de geheimhoudingsplicht verbonden en wat houdt deze verplichting voor deze personen precies in?

Na het principe van het geheim besproken te hebben, komen de uitzonderingen bijzonder uitgebreid aan bod. Hierbij wordt een indeling gemaakt tussen de interne en de externe openbaarheid. Bij de interne openbaarheid wordt het recht op kopie en het recht op inzage van naderbij bekeken. Deze worden heel grondig onderzocht. Daarbij wordt telkens de situatie vóór en na de wet Franchimont vergeleken, waarna bij elke uitzondering de bespreking van de wettelijke grondslag, ratio legis, toepassingsgebied, modaliteiten, sanctionering etc. aan bod komt. De externe openbaarheid omvat het persgedeelte. De rol van de pers bij het verslaan van een lopend vooronderzoek is een heel actueel en boeiend onderwerp waar oneindig veel over geschreven kan worden. Logischerwijze heb ik mij in deze masterproef enigszins moeten beperken tot wat in het kader van de bespreking van het geheim karakter van het vooronderzoek absoluut noodzakelijk is. Hierbij heb ik gekozen voor de indeling relatie pers-gerecht enerzijds en de relatie pers-advocaat anderzijds.

Na grondige studie van de beperkte interne en externe openbaarheid, wordt bekeken wat een schending van het geheim van het vooronderzoek teweegbrengt. Zowel de sancties die openstaan voor de overtreder, als de strafprocedurele gevolgen van een schending komen aan bod. Belangrijke rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wordt hier uitgebreid aan gekoppeld.

Afsluiten gebeurt aan de hand van een kort rechtsvergelijkend onderzoek. Sedert enkele tientallen jaren groeien accusatoire en inquisitoire rechtsplegingen steeds meer naar elkaar toe. Zo kan tegenwoordig niet meer gesproken worden van zuiver inquisitoire of zuiver accusatoire procedures. De meeste landen kennen een gemend systeem. Doch, met betrekking tot het geheim van het onderzoek vallen nog grote verschillen waar te nemen tussen de *civil law* landen (met een inquisitoire rechtstraditie) enerzijds, en de *common law* landen (met hun accusatoire traditie) anderzijds. Vandaar dat ik er voor gekozen heb het principe van het geheim van het onderzoek zowel in Frankrijk als in Engeland te bekijken.

Tenslotte volgt een algemeen besluit, waarin ik kort nog eens de hoofdlijnen van de masterproef aanhaal en een aantal opmerkingen formuleer over de problematiek betreffende het geheim van het onderzoek in strafzaken.

II. GESCHIEDENIS

In volgend historisch gedeelte zal onderzocht worden wanneer en waarom het geheim van het onderzoek in het verleden geïntroduceerd werd. Om dit tot een goed eind te brengen is het belangrijk de openbaarheid in de gehele rechtspleging - en dus zowel tijdens het vooronderzoek als tijdens de terechtzitting - doorheen de eeuwen te bekijken. Het is hierbij evenwel niet de bedoeling de geschiedenis van de openbaarheid in het strafproces tot in detail te onderzoeken. Zodoende wordt in wat volgt enkel de grote lijnen besproken.

A. Athene (500 v.C.)

De procesvoering in Athene verliep zuiver accusatoir. Een proces kwam slechts tot stand na klacht van een burger. Enkel wanneer er een misdrijf werd gepleegd die het vaderland in gevaar bracht, ging een professionele magistraat (de *thesmotheet*¹) over tot het indienen van een klacht. Dit gebeurde echter heel uitzonderlijk.²

Betrof het een ernstige klacht, dan werd deze aangeplakt op een voor het publiek toegankelijke plaats. Op die manier gaf men aan de burgers de kans om bewijzen en getuigen naar voor te schuiven. In deze tijden was er van een vooronderzoek en opsporing van bewijzen door gespecialiseerde instanties nog helemaal geen sprake, vandaar dus het grote belang van deze aanplakking.³

De zaak werd vervolgens in het openbaar gevoerd. Zowel de debatten als de oordeelsvorming werden toegankelijk gesteld voor het publiek. Het waren ook de burgers zelf die als rechter moesten zitten.⁴

De strafprocedure in Athene kenmerkte zich derhalve door een maximale participatie van het volk in de procesvoering.⁵

B. Rome

1) Romeins koninkrijk

(Weinig gegevens beschikbaar, dus niet besproken)

¹ Magistraat die jaarlijks de wetten diende te herzien in Athene.

² F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, Bruxelles, Bruylant, 1863, nr. 19.

³ F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, Bruxelles, Bruylant, 1863, nr.23; S.C. TODD, *The shape of Athenian law*, Oxford, Clarendon Press, 1993, 92.

⁴ C.J. VANHOUDT, *Strafvordering*, Gent, Story-Scientia, 1976, 8; B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, 1999, 14-15.

⁵ F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, Paris, Plon, 1866-1867; U. VAN DE POL, *Openbaar terecht. Een onderzoek van het openbaarheidsbeginsel in de strafrechtspleging*, Arnhem, Gouda Quint, 1986, 26-27.

2) Ten tijde van de republiek (449 v.C.-31 v.C.)

Net zoals dit het geval was ten tijde van de Atheense democratie, was het in deze periode aan de burger om misdrijven aan te geven en te vervolgen. De persoon die klacht indiende droeg zelf de bewijslast en moest eigenhandig overgaan tot het opsporen van de bewijzen.⁶

Zowel de klacht als elke daaropvolgende onderzoeksdaad waren openbaar. Getuigen werden in aanwezigheid van de partijen verhoord en ook de zitting werd in het openbaar gehouden.⁷

Ten tijde van de republiek was dus de gehele procedure van a tot z openbaar. Volgens HÉLIE zorgde dit echter voor een ernstige belemmering van de waarheidsvinding. Deze openbaarheid maakte een onderzoek en daaruit volgende vervolging namelijk onwerkbaar. Klagers en getuigen werden door de aanwezigheid van de beklagde geïntimideerd, wat tot gevolg had dat de klacht verzwakt werd en personen niet meer als getuigen durfden op te treden. Daarnaast zorgde de openbaarheid tijdens het onderzoek ervoor dat degene die op de hoogte werd gebracht van de tegen hem ingestelde beschuldiging, tijdig alle bewijsmateriaal kon doen verdwijnen.⁸

3) Ten tijde van de keizerlijke periode (31 v.C.-305 n.C.)

Met de opkomst van het Romeinse keizerrijk kwam er een einde aan de grote betrokkenheid van het volk bij de procesvoering. De keizers wensten namelijk alle macht naar zich toe trekken. Zo kon de burger slechts in uitzonderlijke gevallen nog klacht indienen tegen een ander persoon. Het was nu de *praefectus* die een centrale rol speelde. Hij was een professionele rechter die op eigen initiatief een onderzoek kon organiseren waarover hij de leiding had.

Belangrijk is dat het onderzoek geheim werd. De strafprocedure won stelselmatig aan een inquisitoriaal karakter, mede door de opkomst van processen-verbaal en de schriftelijke bewijslevering. Hoewel openbaarheid van de debatten bleef bestaan, werd deze in deze periode toch sterk ingeperkt.⁹

⁶ Men kan dus concluderen dat de klager naast burgerlijke partij, ook de taak van het openbaar ministerie en die van onderzoeksrechter vervulde.

⁷ F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, Bruxelles, Bruylant, 1863, nr.103.

⁸ F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, Bruxelles, Bruylant, 1863, nr.106; C.J. VANHOUDT, *Strafvordering*, Gent, Story-Scientia, 1976, 8.

⁹ F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, Bruxelles, Bruylant, 1863, nr.114, nr.137-139 en nr.152; B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, 1999, 19.

4) Dictatuur

De openbaarheid werd tijdens de dictatuur als storend aanzien en werd dan ook volledig achterwege gelaten.¹⁰

C. Ve tot XIIe Eeuw n.C.

Na de definitieve val van het West-Romeinse Rijk kwamen in onze contreien de Germaanse volkeren aan de macht. De periode tot en met de VIIIe eeuw kenmerkte zich door een heropleving van de accusatoire strafrechtspleging, vergelijkbaar met de Romeinse volksrechtspraak. De rechter kon slechts heel uitzonderlijk ambtshalve optreden.¹¹ Zowel het vooronderzoek als de terechtzitting vonden in het openbaar plaats. Zoals DRENTH in zijn proefschrift beschreef, leidde deze openbaarheid -net als in de Romeinse periode- tot chaos en straffeloosheid. “*Vrees hield velen van een klacht terug(..). Het gevolg was dat veel begaan onrecht onaangeklaagd en dus ongestraft bleef, de onzekerheid in het land toenam en de algemene onvrede langdurig of blijvend dreigde te worden.*”¹²

De periode die volgde was die van het leenstelsel of de feodaliteit. Dit ging gepaard met afbrokkeling van het centrale gezag. De invloed van de leenmannen van de vorst nam steeds toe. Ze begonnen zich steeds onafhankelijker te gedragen en beschouwden het grondgebied als hun eigen bezit dat ze door vererving en oorlogen poogden te vergroten. Samen met het centrale gezag, verloren ook de rechtbanken aan belang. Er was sprake van chaos en straffeloosheid. Toch bleef de openbaarheid in deze periode bestaan.¹³

D. XIIIe tot XVIIIe eeuw

De periode vanaf eind twaalfde eeuw werd gekenmerkt door groeiende verstedelijking, handel en industrie. Daarmee gepaard gaande, trachtten de vorsten macht en invloed te verkrijgen over de verschillende instellingen. De inquisitoire strafrechtpleging verleende hun het ideale kader om dit te verwezenlijken. Het was de kerk die in de dertiende eeuw het inquisitoire strafproces introduceerde als mogelijke procesvoering naast de bestaande accusatoire procedure. De kerk ging ervan uit dat aangezien elk misdrijf een zonde was en diende te worden bestraft, zij zelf de misdrijven moesten opsporen.¹⁴ Het tegengaan van misdrijven was in deze periode aldus niet langer een taak van de

¹⁰ J.-H. DRENTH, *Bijdrage tot de kennis der historische ontwikkeling van het accusatoire tot het inquisitoire strafproces*, proefschrift, Amsterdam, Noord-Hollandsche uitgeversmaatschappij, 1939, 48.

¹¹ F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, Bruxelles, Bruylant, 1863, nr. 191.

¹² J.-H. DRENTH, *Bijdrage tot de kennis der historische ontwikkeling van het accusatoire tot het inquisitoire strafproces*, proefschrift, Amsterdam, Noord-Hollandsche uitgeversmaatschappij, 1939, 110.

¹³ F. HÉLIE, *Traité de l'instruction criminelle*, Bruxelles, Bruylant, 1863, nr. 230-237 en nr.519.

¹⁴ Zie ook A. LANGUI en A. LEBIGRE, *Histoire du droit pénal, deel II, La procédure criminelle*, Parijs, Cujas, 1979, 47.

burger. Daardoor verdween dan ook de noodzakelijke openbaarheid. Deze inquisitoire procedure leidde tot de geheime procesgang.¹⁵

In de veertiende eeuw verscheen de figuur van de procureur des Konings voor het eerst op het toneel. De procureur des Konings werd belast met het actief onderzoeken van misdrijven, ook zonder klacht of aangifte van een burger. Tegen de zestiende eeuw ontwikkelde deze figuur zich tot een volwaardige onderzoeker, die thans zelf alle bewijzen diende op te sporen. Belangrijk is dat er voor de burger geen enkele plaats meer was weggelegd tijdens het vooronderzoek. Het ondervragen van getuigen gebeurde in het geheim en van deze verhoren werden processen-verbaal opgesteld. Aanvankelijk was het de bedoeling deze hele ondervragingsprocedure ter terechtzitting over te doen. Evenwel beperkte men zich tot het voorlezen van de processen-verbaal, wat naderhand zelfs helemaal niet meer gebeurde. Samen met het vooronderzoek verwierf ook de terechtzitting een geheim karakter. Deze hele geheimhouding leidde echter tot folterpraktijken, die jaren later als belangrijke beweegredenen zouden dienen ter herinvoering van de openbaarheid.¹⁶

E. Periode van de Verlichting

Tijdens de periode van de verlichting stond de rede centraal en trachtte men te streven naar een nieuwe samenleving met als idealen rechtvaardigheid, democratie en mensenrechten. In deze periode wenste men zich dan ook af te zetten tegen de gangbare wanpraktijken in het strafproces, zoals de foltering om bekentenissen te verkrijgen, die doorgaans in het geheim plaatsvonden. Verlichte schrijvers waaronder BECCARIA, VOLTAIRE, LOCKE, MONTESQUIEU en ROUSSEAU streefden naar de humanisering van het strafrecht. Het is door de invloed van de verlichting dat men wederom naar een zekere openbaarheid in het strafproces evolueerde.¹⁷

F. Franse revolutie

Bij het opstellen van de ‘cahiers de doléances’¹⁸ naar aanleiding van de samenkomst van de Staten-Generaal in 1789, werd de invloed van de verlichte auteurs duidelijk. Men was het er in de klaagbrieven unaniem over eens dat er nood was aan meer openbaarheid. De strafprocedure moest – voor zover dit verenigbaar was met het openbaar belang - openbaar verlopen. Ook de rechterlijke uitspraken dienden in het openbaar uitgesproken te worden, gemotiveerd te zijn en de grond te bevatten waarop de beslissing gesteund was.¹⁹

¹⁵ L. VAN LENT, *Externe openbaarheid in het strafproces*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2008, 14.

¹⁶ B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, 1999, 24-25.

¹⁷ C.J. VANHOUDT, *Strafvordering*, Gent, Story-Scientia, 1976, 10.

¹⁸ Dit zijn klaagbrieven van de burgers waarin de wantoestanden in de samenleving aangekaard werden en voorstellen tot verbetering naar voor werden geschoven; een soort inventaris van de wensen.

¹⁹ A. DESJARDINS, *Les cahiers des Etats Généraux en 1789 et la législation criminelle*, Parijs, 1883, 276 ev.; L. DUPONT, *Beginnelsen van een behoorlijke strafrechtsbedeling*, Antwerpen, Kluwer, 1979, 119.

De wet van 8 oktober 1789 voerde de openbaarheid terug in. Hoewel daardoor de misbruiken, zoals ze voorkwamen in het ancien regime, teruggedrongen werden, zorgde deze openbaarheid opnieuw voor problemen. Zo werd de reputatie en/of de rechten van personen soms onnodig beschadigd. Ook kwam de waarheidsvinding in het gedrang door het vroegtijdig bekend maken van alle elementen van het onderzoek. Tenslotte werden, door de heel snelle afhandeling van zaken, vergissingen gemaakt die achteraf niet meer hersteld konden worden. Verandering drong zich dus op. In 1791 werd de beslotenheid wederom ingevoerd.²⁰

G. Napoleon en de Code d’Instruction Criminelle

De Franse revolutie kwam tot zijn eind door de staatsgreep van Napoleon in 1799. In de Napoleontische periode kwam de Code d’Instruction Criminelle tot stand. Napoleon introduceerde een gemengd stelsel: het voorlopig vooronderzoek verloopt hierbij in het geheim, de definitieve behandeling ter terechtzitting in het openbaar. Het geheim karakter van het vooronderzoek leek dermate evident, dat het niet uitdrukkelijk werd opgenomen in de Code d’Instruction Criminelle. In deze periode was de doelstelling van de geheimhouding eerder gericht op de efficiëntie van het onderzoek dan op de rechten van verdediging van de verdachte. De partijen werden namelijk volledig in het duister gelaten door de strikte geheimhouding.²¹

Aangezien het vooronderzoek in het geheim plaatsvond en dit bijhorende gevaren met zich meebracht, werd een rechter belast met de leiding en toezicht van het onderzoek. De onderzoeksrechter werd op zijn beurt onderworpen aan het toezicht van de onderzoeksgerechten. Daarnaast werd het strafdossier geïntroduceerd, waarin alles opgetekend werd. Tenslotte dienden de onderzoeksdaaden ter terechtzitting helemaal overgedaan worden, ditmaal in het openbaar.²²

H. Nederlandse bewind (1815-1830)

Na het verslaan van Napoleon in 1815 te Waterloo, kwamen onze gebieden onder Nederlands bewind te staan. In deze periode werd de openbaarheid sterk ingeperkt. Zo werd o.a. de jury afgeschaft en het onderzoek tijdens de terechtzitting niet meer overgedaan. Deze inperking van de openbaarheid gaf aanleiding tot ongenoegen en leidde tot protest voor het herinvoeren van de openbaarheid.²³

²⁰ U. VAN DE POL, *Openbaar terecht. Een onderzoek van het openbaarheidsbeginsel in de strafrechtspleging*, Arnhem, Gouda Quint, 1986, 53; W. DE SMEDT, “De verheimelijking van justitie en politie”, *De juristenkrant* 16 mei 2007, nr. 149, 2.

²¹ Y. BALLALOU, “Le secret de l’instruction: réalité ou illusion?”, in *Mélanges en l’honneur du doyen Roger Decottignies*, Grenoble, Presses universitaires de Grenoble, 2003, 11.

²² W. DE SMEDT, “Openbaarheid, remedie tegen vele kwalen”, *De juristenkrant* 30 september 2009, 11.

²³ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d’Europe*, PUF, Paris, 1995, 173; B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, april 1999, 32.

I. Belgische onafhankelijkheid

Met de onafhankelijkheid van België in 1830 was het aanvankelijk de bedoeling alle wetboeken te herzien.²⁴ Dit bleek evenwel te ambitieus te zijn. Hoewel in 1867 een nieuw strafwetboek in het leven werd geroepen, is tot op vandaag het wetboek van strafvordering nog steeds dat van 1808, ontworpen door Napoleon.

Het geheim van het onderzoek vond men niet uitdrukkelijk terug in het wetboek van strafvordering van 1808, maar werd afgeleid uit verschillende wetsbepalingen (*infra* 16).

Door de jaren heen werd steeds meer en meer kritiek geuit op de geheimhouding van het vooronderzoek. Zo werd onder meer gesteld dat het geheim van het onderzoek bijdraagt tot de ongelijkheid tussen partijen. Ook werd kritiek gegeven op het feit dat er geen sancties voor handen waren om op te treden tegen eventuele schendingen van het onderzoeksgeheim. Daarnaast werd niet voldoende aandacht geschonken aan de situatie van de slachtoffers. Ook het vertrouwen in justitie ging er door de geheimhouding steeds verder en verder op achteruit. Dit om maar een aantal punten van kritiek op te sommen.²⁵

Uiteindelijk werd in 1991 een Commissie Strafprocesrecht opgericht onder leiding van de heer Franchimont.²⁶ De opdracht van deze commissie bestond erin een herziening van het wetboek van strafvordering voor te bereiden. In het bijzonder diende deze commissie voorstellen te formuleren tot het hervormen van het vooronderzoek.²⁷ De inspanningen van de commissie Franchimont mondde uit in de wet van 12 maart 1998 (hierna: wet Franchimont). De wet Franchimont maakte de grootste hervorming in het Belgisch strafprocesrecht uit sinds Napoleon. Het opsporingsonderzoek werd nu wettelijk geregeld en, hoewel het voorwerp van veel kritiek uitmaakte, werd het geheim van het vooronderzoek bevestigd en verkreeg het nu een wettelijke basis. Hoewel het geheim van het vooronderzoek nu wettelijk verankerd was, voorzag men meteen ook uitzonderingen op dit principe. De geheimhoudingsplicht heeft dus plaats moeten maken voor een beperkte openbaarheid.²⁸

²⁴ (oud) art.139 GW.

²⁵ M. FRANCHIMONT, *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 231; A. JACOBS, A. SADZOT, "L'information après la loi relative à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction", *Postal Memorialis* 2001, I 42/46.

²⁶ Ministerieel besluit van 23 oktober 1991, *BS* 1 november 1991.

²⁷ C.H. BRANTS, P.A.M. MEVIS, E. PRAKKEN, *Legitieme strafvordering: rechten van de mens als inspiratie in de 21e eeuw*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 145-146.

²⁸ F. HUTSEBAUT, "De wet Franchimont: een belangrijke stap inzake de rechtspositie van slachtoffers van misdrijven", *De orde van de dag* 1999, afl.5, 74; C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2003, 14.

III. HET VOORONDERZOEK IN STRAFZAKEN

Ons Belgisch strafproces bestaat uit twee verschillende fases. Vooreerst is er het vooronderzoek, dit is de fase die het onderzoek ter terechtzitting voorafgaat. Het vooronderzoek heeft als doel het identificeren van verdachten en het verzamelen van voldoende bewijsmateriaal. In deze fase van het strafproces wordt dus geen uitspraak gedaan over de grond van de zaak. Het vooronderzoek wordt gekenmerkt door een geheim, niet-tegensprekelijk en schriftelijk karakter, waardoor men kan spreken van een overwegend inquisitoir karakter. De tweede fase, namelijk het onderzoek ten gronde, heeft een accusatoir karakter, daar deze fase gekenmerkt wordt door een openbaar, tegensprekelijk en mondeling karakter.

A. Opsporingsonderzoek – gerechtelijk onderzoek

Het vooronderzoek kan twee vormen aannemen. Enerzijds is er het opsporingsonderzoek, o.l.v. de procureur des Konings. Anderzijds is er het gerechtelijk onderzoek, o.l.v. een onderzoeksrechter.

Het opsporingsonderzoek is “*het geheel van de handelingen die ertoe strekken de misdrijven, hun daders en de bewijzen ervan op te sporen en de gegevens te verzamelen die dienstig zijn voor de uitoefening van de strafvordering*”.²⁹ De procureur des Konings draagt de verantwoordelijkheid van het opsporingsonderzoek. Het is hij die autonoom oordeelt over het afsluiten van het onderzoek: ofwel beslist hij tot niet-vervolgung, ofwel tot rechtstreekse dagvaarding voor het vonnisgerecht. Meer dan 90% van de zaken wordt aan de hand van een opsporingsonderzoek afgehandeld. Sinds de wet Franchimont verkreeg het opsporingsonderzoek eindelijk een uitdrukkelijke wettelijke basis. Opsporingshandelingen mogen geen enkele dwangmaatregelen inhouden, noch schending van de individuele rechten en vrijheden. Wanneer dit in een bepaalde zaak noodzakelijk blijkt, dan moet overgegaan worden tot een gerechtelijk onderzoek.³⁰

Het gerechtelijk onderzoek is “*het geheel van de handelingen die ertoe strekken de daders van misdrijven op te sporen, de bewijzen te verzamelen en de maatregelen te nemen die de rechtscolleges in staat moeten stellen met kennis van zaken uitspraak te doen*.”³¹ Dit onderzoek staat onder leiding en gezag van de onderzoeksrechter. Grof gesteld is de leiding of toestemming³² van de onderzoeksrechter nodig in gevallen waarin meer ingrijpende onderzoeksmaatregelen noodzakelijk zijn, zoals o.a. een bevel tot aanhouding, inverdenkingstelling, huiszoeking, inbeslagname, onderzoek aan het lichaam, telefoontap, DNA-onderzoek, etc. Belangrijk is dat de onderzoeksrechter gevat moet

²⁹ Artikel 28 bis Sv.

³⁰ C. VAN DEN WYNGAERT, “De wijzigingen t.a.v. het opsporingsonderzoek”, in *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 1998, 39.

³¹ Artikel 55 Sv.

³² De figuur van mini-instructie werd in het leven geroepen waardoor aan de onderzoeksrechter bepaalde dwangmaatregelen gevraagd kan worden, waarna de zaak gewoon terugkeert naar de procureur des Konings.

worden door de procureur des Konings, die dan ook de spil is van het hele strafproces. Het gerechtelijk onderzoek wordt afgesloten door een aparte procedure voor de raadkamer: de regeling der rechtspleging.³³

B. Kenmerken van het vooronderzoek

Zoals reeds eerder vermeld, kenmerkt het vooronderzoek zich door een grotendeels inquisitoir karakter, aangezien de procedure geheim, niet-tegensprekelijk en schriftelijk verloopt. Evenwel werd door de wet Franchimont gezorgd voor een mildering van dit inquisitoir karakter (*infra* 17).

1) Niet-tegensprekelijk karakter

Aangezien er tijdens het vooronderzoek nog geen definitieve uitspraak gedaan wordt over de grond van de zaak, beschikt de verdachte in principe niet over de mogelijkheid de tegen hem verzamelde bezwaren te weerleggen. Het moet wel gezegd dat het gerechtelijk vooronderzoek de laatste jaren meer en meer tegensprekelijk wordt. Zo beschikken de inverdeninggestelde en het slachtoffer over het recht om bijkomende onderzoeksdaden te vragen tijdens het gerechtelijk onderzoek.³⁴ Ook de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, sinds de zaak Salduz tegen Turkije met betrekking tot de aanwezigheid van advocaten bij politieverhoren, lijkt deze evolutie aanzienlijk te versterken.³⁵

2) Schriftelijk karakter

Het vooronderzoek in strafzaken verloopt in principe schriftelijk. Van elke onderzoeksdaad wordt een proces-verbaal opgesteld. Deze worden allemaal bij het strafdossier gevoegd. Bedoeling is te komen tot een dossier die dan als basis kan dienen tijdens het onderzoek ter terechtzitting.

3) Geheim van het onderzoek

Het vooronderzoek in strafzaken kenmerkt zich door zijn geheim karakter. Dit houdt vooreerst in dat gedurende het vooronderzoek de stukken uit het strafdossier gedekt zijn door het geheim en dat – buiten de personen belast met het onderzoek- er niemand kennis mag van nemen.³⁶ Daarnaast houdt het geheim van het onderzoek ook in dat personen die hun medewerking verlenen aan het onderzoek, en op die manier op de hoogte zijn van bepaalde informatie, aan niemand de minste informatie mogen

³³ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2003, 523.

³⁴ Artikel 61 *quinquies*, §1 Sv.

³⁵ P. DE HERT, K. WEIS, “Het recht op bijstand van een advocaat bij het verhoor”, *T.Strafr.* 2009/4, 195-196.

³⁶ D. VANDERMEERSCH, “Vers une plus grande transparence de la phase préparatoire du procès-verbal?”, in *Le second avant-projet de la Commission de la procédure pénale*, Union Belge-Luxembourgeoise de Droit Pénal, Ed. Mys&Breesch, 1997, 16.

doorgeven.³⁷ Het vooronderzoek is aldus volledig afgesloten t.a.v. de betrokken partijen en t.a.v. derden.

Dankzij de wet Franchimont is het geheim karakter van het vooronderzoek nu uitdrukkelijk wettelijk geregeld in artikel 28 *quinquies*, §1 Sv en artikel 57, §1 Sv, voor wat respectievelijk betreft het opsporings- en het gerechtelijk onderzoek.

IV. HET GEHEIM VAN HET VOORONDERZOEK

A. Algemeen

Het vooronderzoek in strafzaken wordt gekenmerkt door haar geheim karakter. Het geheim van het vooronderzoek omvat zowel een intern als een extern element.

Vooreerst geldt het geheim van het onderzoek t.a.v. de verdachte en het slachtoffer. Men spreekt hier van het intern geheim karakter van het onderzoek. Dit houdt in dat de partijen³⁸ in principe niet betrokken worden bij de onderzoeksverrichtingen. Bovendien worden hun de resultaten van deze onderzoeksdaaden niet meegedeeld. Zo zal o.a. een getuigenverhoor plaatsvinden zonder de aanwezigheid van de verdachte.³⁹ Het intern geheim karakter is nauw verbonden met het niet-tegensprekelijk karakter van het vooronderzoek.

Daarnaast geldt het geheim van het onderzoek ook t.a.v. het publiek en de pers. Alle onderzoeksverrichtingen en procedurehandelingen tijdens het vooronderzoek zijn niet openbaar en worden afgeschermd van derden. Zo bijvoorbeeld zal de procedure voor de raadkamer achter gesloten deuren plaatsvinden, evenals de getuigenverhoren.⁴⁰ Hier spreekt men dan ook van het extern geheim karakter van het vooronderzoek.

Het geheim van het onderzoek geldt evenwel niet ten opzichte van de procureur des Konings. Niet alleen de stukken van het opsporingsonderzoek zijn steeds voor hem toegankelijk, hij heeft tevens steeds toegang tot het dossier van het gerechtelijk onderzoek, waar hij op elk ogenblik de mededeling van kan vragen op grond van artikel 1.V.T.Sv en artikel 22 Sv.⁴¹

³⁷ M. FRANCHIMONT, A. JACOBS, A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Ed. Collection scientifique de la Faculté de Droit de Liège et éd. Jeune Barreau de Liège, Liège 1989, 272.

³⁸ Het geheim van het onderzoek geldt niet t.a.v. het openbaar ministerie.

³⁹ Cass. 2 maart 1988, *Arr.Cass.*, 1987-88, nr. 407.

⁴⁰ B. MARÉCHAL, "Gerechtelijk en parlementair onderzoeksgeheim", *TBP* 1996, 327.

⁴¹ R. VERSTRAETEN, *Handboek Strafvordering*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 1999, 299, nr.664.

B. Wettelijke grondslag

Het is pas met de inwerkingtreding van de Wet Franchimont in 1998 dat het principe van het geheim karakter van het vooronderzoek een wettelijke basis heeft verkregen in ons wetboek van strafvordering. Voordien leidde de rechtsleer het geheim karakter af uit verschillende wetsbepalingen.

Voor wat betreft het intern geheim karakter, werd deze onder andere afgeleid uit artikel 73 Sv, die stelt dat de onderzoeksrechter de getuigen afzonderlijk en buiten de aanwezigheid van de verdachte moet ondervragen.⁴² Het Hof van Cassatie bevestigde deze praktijk in verscheidene arresten.⁴³

Voor wat betreft het extern geheim karakter, leidde de doctrine het geheim karakter af uit artikel 458 Sw, volgens welke alle personen die uit hoofde van hun staat of beroep kennis nemen van geheimen die hem zijn toevertrouwd of welke hij bekend maakt buiten de door de wet toegelaten gevallen, gestraft worden.⁴⁴ Daarnaast verwees men ook naar artikel 125 van het Koninklijk Besluit van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken (hierna afgekort: *Tarief in Strafzaken*)⁴⁵, dat een uitdrukkelijke machtiging van de procureur-generaal vereist om een uitgifte of afschrift van akten te verkrijgen.^{46 47}

Met de wet Franchimont verkreeg het principe van het geheim karakter aldus een wettelijke basis. Men vindt deze terug in artikel 28 *quinquies*, §1 Sv, voor wat betreft het opsporingsonderzoek, en in artikel 57, §1 Sv, voor wat betreft het gerechtelijk onderzoek.

Het principe van het geheim van het vooronderzoek is geen algemeen rechtsbeginsel. Het Hof van Cassatie bevestigde dit uitdrukkelijk in zijn arrest van 28 april 1999. Volgens het Hof heeft een schending van het geheime karakter enkel invloed op de strafvervolging wanneer deze gegrond is op de schending of wanneer de verzamelde bewijzen net door die schending zijn gekomen.⁴⁸ (*infra* 95)

C. Ratio legis

In 1913 verdedigde het Hof van Cassatie het principe van het geheim van het onderzoek door te stellen dat het geheim karakter bestaat “*in het algemeen belang en in het belang van de publieke orde, met het oog op het beschermen van het vermoeden van onschuld, teneinde de repressie van inbreuken te vergemakkelijken, wraakacties en represailles te vermijden, de waarheidvinding te vergemakkelijken,*

⁴² B. DE SMET, *De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek in België*, Antwerpen, Intersentia Uitgevers NV, 1996, 67, nr.128.

⁴³ Cass. 5 juni 1905, *Pas.* 1905, I, 247; Cass. 10 april 1906, *Pas.* 1906, I, 193; Cass. 21 oktober 1912, *Pas.* 1912, I, 427; Cass. 12 juni 1913, *Pas.* 1913, I, 323.

⁴⁴ Cass. 22 maart 1926, *Pas.* 1926, I, 312.

⁴⁵ Koninklijk Besluit van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 30 december 1950.

⁴⁶ B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 9-10.

⁴⁷ Raad van State 10 januari 1992, *JLMB* 1992, 1049.

⁴⁸ Cass. 28 april 1999, *AC* 1999, nr. 244; R. VERSTRAETEN, “Recente ontwikkelingen in het vooronderzoek”, *Themis* 2003-2004, 40-41.

de vrede en de eer van families te bewaren, alsook het beveiligen van de interne en externe veiligheid van de staat.”⁴⁹

De geheimhouding bestaat aldus in het algemeen belang.⁵⁰ Het opzet van deze geheimhouding is volgens de rechtsleer drievoudig.

Om te beginnen wenst men het onderzoek *in se* te beschermen. Het vooronderzoek in het openbaar voeren zou een belemmering kunnen vormen voor de waarheidsvinding. Zo zouden bewijselementen kunnen verdwijnen die cruciaal zijn voor het onderzoek. Om het onderzoekswerk niet te hinderen en de onafhankelijkheid en onpartijdigheid van de magistraten niet in het gedrang te brengen, moet men deze afschermen van de publieke druk.⁵¹

Vervolgens wenst men de verdachte te beschermen. Onnodige publiciteit aan de zaak geven kan nefaste gevolgen hebben voor de verdachte en diens familie, zeker indien later blijkt dat hij onschuldig is. Een buitenvervolginstelling is dikwijls niet voldoende om de schade om te keren. Het geheim van het onderzoek beoogt zodoende de bescherming van het vermoeden van onschuld, de rechten van verdediging, het recht op privéleven en tenslotte ook de bescherming van de eer en de goede naam van de verdachte.⁵²

Tenslotte verhindert een geheim onderzoek dat er zich bij het publiek een bepaalde sensatiezucht ontwikkelt.⁵³

D. Uitzonderingen

Ons wetboek van strafvordering stelt sinds de wet Franchimont uitdrukkelijk dat “*behoudens de wettelijke uitzonderingen, het opsporings-/gerechtelijk onderzoek geheim is*”. Het onderzoeksgeheim in België is dus niet absoluut. De wet Franchimont introduceerde een zekere vorm van interne (t.a.v. partijen) en externe (t.a.v. het publiek) openbaarheid.⁵⁴

Eerst en vooral werd, zowel voor het opsporings- als gerechtelijk onderzoek, voorzien in een recht op kopie van de tekst van verhoor voor elke ondervraagde (artikel 28 *quinquies*, §2 Sv en artikel 57, § 2 Sv). Bovendien bestaat voor de inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij, tijdens het gerechtelijk

⁴⁹ Cass. 12 juni 1913, *Pas.* 1913, I, 323.

⁵⁰ Raad van State 10 januari 1992, *JLMB* 1992, 1049.

⁵¹ F. ERDMAN, “Inzagerecht versus geheim onderzoek: fictie of noodzakelijkheid?”, *Panopticon* 1996, 249.

⁵² I. WATTIER, “L’instruction: des principes legaux”, in FRANCHIMONT (ed.), *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Université de Liège, Commission Université-Palais, 1998, 52; B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 10.

⁵³ M. FRANCHIMONT, A. JACOBS, A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Ed. Collection scientifique de la Faculté de Droit de Liège et éd. Jeune Barreau de Liège, Liège 1989, 275-276; B. MARÉCHAL, “Gerechtelijk en parlementair onderzoeksgeheim”, *TBP* 1996, 327.

⁵⁴ F. TULKENS, “Les limites au secret de l’instruction”, *Journ.Proc.* 1985, nr.67, 21; D. VANDERMEERSCH, O. KLEES, “La réforme “Franchimont”. Commentaire de la loi du 12 mars 1998 relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *JT* 1998, 423.

onderzoek, de mogelijkheid inzage te verkrijgen in het strafdossier (artikel 61 *ter*, §1 Sv). Deze twee uitzonderingen brengen een beperkte interne openbaarheid met zich mee.

Daarnaast creëerde de wet Franchimont ook een beperkte externe openbaarheid door te voorzien in de mogelijkheid om persmededelingen te doen (artikel 28 *quinquies*, §3-4 Sv en artikel 57, §3-4 Sv). Dit is een recht dat zowel aan de procureur des Konings als aan de advocaat van de partijen gegeven wordt.⁵⁵

Voor wat de interne openbaarheid betreft, bestond voor de aangehouden verdachte reeds vóór de wet Franchimont een automatisch inzagerecht (artikel 21-22 Wet Voorlopige Hechtenis). Bij het afsluiten van het gerechtelijk onderzoek krijgen zowel de verdachte als het slachtoffer tevens een automatisch recht op inzage in het strafdossier (artikel 127 Sv). Ook mag men artikel 125 Tarief in Strafzaken niet uit het oog verliezen, wat ook al een zekere mildering van het geheim karakter inhield.

Op deze uitzonderingen wordt hier niet verder ingegaan, aangezien ze verder uitvoerig besproken worden.

E. Belang van grotere openbaarheid

Doordat het vooronderzoek zich kenmerkt door een geheim en niet-tegensprekelijk karakter, worden de rechten van de verdachte in aanzienlijke wijze beperkt. Ook is het voeren van controle op de gerechtelijke instellingen door de geheimhouding een moeilijke zaak. De beknotting van de rechten die het geheim karakter met zich meebrengt, werd aanvaardbaar geacht, op voorwaarde dat de fase ter terechtzitting in het openbaar en mondeling geschiedde. De rechter ten gronde diende er zich dan van te vergewissen dat het onderzoek, ditmaal in aanwezigheid van de verdachte, ter terechtzitting werd overgedaan (“onmiddellijkheidsbeginsel”).⁵⁶

Door de jaren heen is de situatie echter veranderd. De explosieve groei van het aantal te berechten dossiers en het onveranderde verwerkingsvermogen van de vonnisgerechten heeft ervoor gezorgd dat het onmogelijk geworden is alle onderzoekshandelingen ter terechtzitting over te doen. Tegenwoordig wordt bij de behandeling ten gronde voornamelijk gesteund op de geschreven stukken uit het vooronderzoek, zonder nog zelf een eigen onderzoek te voeren. Het strafdossier is het ‘kroonjuweel’ van het strafrechtelijk onderzoek geworden.⁵⁷ Er is duidelijk een accentverschuiving van het onderzoek ter terechtzitting naar het vooronderzoek merkbaar. Bijgevolg wordt het noodzakelijk om

⁵⁵ Ook de invoering van artikel 3 *bis* V.T.Sv en artikel 5 *bis* V.T.Sv hebben tot een grotere openbaarheid tijdens het vooronderzoek geleid.

⁵⁶ G. MAES, “De inzage in het strafdossier”, *RW* 1998-99, nr.15, 486; B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 10.

⁵⁷ G. MAES, “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 189, nr.1.

de rechtsbescherming van de verdachte reeds in een vroegere fase te waarborgen en dit door te zorgen voor een zekere openbaarheid tijdens het vooronderzoek.⁵⁸

Het is ook door de wet Franchimont dat het vooronderzoek een steeds belangrijkere plaats in het strafproces inneemt. Immers, door de invoering van artikel 131 Sv kan de raadkamer, “*als daartoe grond bestaat, de nietigheid uitspreken van de handeling en van een deel of van het geheel van de erop volgende rechtspleging, wanneer zij een onregelmatigheid, verzuim of nietigheid vaststelt die invloed heeft op een handeling van het onderzoek of op de bewijsverkrijging.*” Daarnaast werd ook artikel 235 bis Sv gecreëerd, die bepaalt dat “*de kamer van inbeschuldigingstelling bij de regeling van de rechtspleging de regelmatigheid van de haar voorgelegde procedure onderzoekt.*” Dit gebeurt in principe achter gesloten deuren. Partijen kunnen evenwel een behandeling met open deuren aanvragen, maar de kamer van inbeschuldigingstelling beslist daar soeverein over.⁵⁹ Hieruit kan men afleiden dat onregelmatigheden in de procedure verborgen kunnen worden voor het publiek.

Tenslotte wordt tijdens het vooronderzoek ook een zeker beleid uitgestippeld. Er worden in dit stadium van de rechtspleging reeds prioriteiten vooropgesteld, keuzes gemaakt en selectief te werk gegaan om belangrijkere zaken met voorrang te behandelen.⁶⁰ In onze democratische samenleving is het derhalve absoluut noodzakelijk dat over dergelijk beleid informatie gegeven wordt. Enkel op die manier kan er een debat en controle plaatsvinden over de gemaakte keuzes.⁶¹

Men kan dus concluderen dat een volledige geheimhouding tijdens het vooronderzoek niet meer aanvaardbaar is.

F. Personen gehouden tot het geheim van het onderzoek

1) Principe

Vooraleer de wet Franchimont in werking trad, waren enkel personen gebonden door het beroepsgeheim uit artikel 458 Sw gehouden tot het geheim van het onderzoek.⁶²

Door de invoering van artikel 28 *quinquies*, § 1, 2° lid Sv en artikel 57, §1, 2° lid Sv wordt nu uitdrukkelijk gesteld dat “*eenieder die beroepshalve zijn medewerking dient te verlenen aan het opsporings-/gerechtelijk onderzoek tot geheimhouding verplicht is*”. Het toepassingsgebied is derhalve

⁵⁸ B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 10.

⁵⁹ D. VANDERMEERSCH, O. KLEES, “La réforme “Franchimont”. Commentaire de la loi du 12 mars 1998 relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *JT* 1998, 417-448.

⁶⁰ N. BAUWENS, “Het beleid van het openbaar ministerie”, *RW* 1994-95, 585.

⁶¹ B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, 1999, 257.

⁶² Cass. 22 maart 1926, *Pas.* 1926, I, 312; A. JACOBS, A. SADZOT, “L’information après la loi relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *Postal Memorialis* 2001, I 42/47.

aanzienlijk verruimd. Onder de nieuwe regeling zijn niet enkel de personen die op grond van artikel 458 Sw gehouden zijn tot het beroepsgeheim, maar alle personen die, ongeacht hun functie, kennis hebben genomen van gegevens uit het vooronderzoek, gehouden tot geheimhouding.⁶³ De verplichting tot geheimhouding geldt tegenwoordig ook voor parketmagistraten, griffiers, leden van de politiediensten en personen belast met administratieve taken of materiële taken (zoals vertalers, deskundigen⁶⁴, onderhoudspersoneel, maatschappelijke diensten, stagiairs etc.).⁶⁵

De verwijzing naar artikel 485 Sw die teruggevonden wordt in artikel 28 en 57, §1, laatste zin Sv, heeft niets te maken met het toepassingsgebied van de geheimhoudingsplicht, doch enkel met de sancties ingeval van schending (*infra* 85).

2) Politieambtenaren

Politieambtenaren verlenen beroepshalve hun medewerking aan het vooronderzoek en zijn aldus gebonden door het beginsel van het geheim van het onderzoek. Artikel 28 *quinquies*, §1, 2^e alinea Sv en artikel 57, §1, 2^e alinea Sv doen evenwel niet teniet aan artikel 29 Sv, volgens welke “*iedere gestelde overheid, openbaar officier of ambtenaar, die in de uitoefening van zijn ambt kennis krijgt van een misdaad of wanbedrijf, verplicht is daarvan dadelijk bericht te geven aan de procureur des Konings, alsook alle inlichtingen, processen-verbaal en akten.*” Aldus kunnen leden van de politie geen beroep doen op het geheim van het onderzoek om hun plicht uit artikel 29 Sv niet na te komen.⁶⁶

Overigens benadrukken de voorbereidende werken dat niet enkel de politieambtenaren die hun medewerking verlenen aan het eigenlijke onderzoek gebonden zijn door het geheim, maar tevens degene die per toeval informatie te weten komt over het onderzoek waar zijn collega's mee belast zijn.⁶⁷

3) De partijen en hun advocaat

Partijen en hun advocaten zijn zelf niet gebonden door het geheim van het onderzoek, aangezien zij niet beroepshalve hun medewerking verlenen aan het vooronderzoek.⁶⁸

⁶³ Memorie van Toelichting bij het Wetsontwerp tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr.857/1, 29-30.

⁶⁴ A. CHRISTIAENS, “Deskundige en beroepsgeheim”, *BHDO*, Diegem, Kluwer, afl.1, 2001, losbl.,VII.6-1 t.e.m.VII.6-6.

⁶⁵ B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 10.

⁶⁶ M. FRANCHIMONT, *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 236-237.

⁶⁷ A. JACOBS, A. SADZOT, “L’information après la loi relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *Postal Memorialis* 2001, I 42/47.

⁶⁸ Cass.fr. 9 oktober 1978, *D.*, 1979, 185, noot P. CHAMBON.

De inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij kunnen bijgevolg vrijelijk communiceren met hun advocaat. Ook kunnen zij mededelingen doen aan de pers en derden, over elementen van het onderzoek die ze vernomen hebben tijdens een verhoor, een confrontatie of zelfs door inzage in het strafdossier. Evenwel, in geval van misbruik van het inzagerecht kunnen strafsancities openstaan. (*infra* 54)

De advocaat, hoewel niet gehouden tot het geheim van het onderzoek, dient in zijn relatie met derden wel rekening te houden met zijn beroepsgeheim en discretieplicht.⁶⁹ Op grond van het 4^e paragraaf van artikel 28 *quinquies* en artikel 57 Sv kan de advocaat persmededelingen doen in het belang van zijn cliënt, rekening houdende met de vereiste voorwaarden.⁷⁰

4) Derden en journalisten

Derden, zoals getuigen, ondervraagde personen, etc., zijn ook niet gehouden tot de geheimhoudingsplicht. Niets weerhoudt deze personen dan ook elementen van het onderzoek te communiceren met andere derden.

Derhalve zijn ook journalisten niet gehouden tot de geheimhoudingsplicht uit artikel 28 *quinquies* en artikel 57, §1 Sv. Evenwel moet melding gemaakt worden van de misdrijven heling en medeplichtigheid en mededaderschap aan schending van het onderzoeksgeheim, waarover verder meer.⁷¹ (*infra* 86)

Daar journalisten niet gebonden zijn door het geheim van het onderzoek, dringt de vraag zich op of er niet dringend een verplicht na te leven deontologische code dient opgesteld te worden, gepaard gaande met een toezichtorgaan dat sanctionerend kan optreden. Thans beschikt de journalistiek slechts over vrijwillig na te leven codes. En hoewel de Raad voor de Journalistiek uitspraken kan doen over binnenkomende klachten, kunnen zij geen veroordelingen uitspreken. De uitspraak van de Raad heeft een louter moreel karakter.⁷² Daar er in de praktijk maar al te vaak elementen uit een lopend strafonderzoek schaamteloos worden uitgesmeerd in de media, dringt een oplossing zich op. Wordt er niet dringend tot zelfregulering overgegaan, dan zal de wetgever mijn inziens onvermijdelijk moeten tussenkomen.

⁶⁹ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr.857/17, 83.

⁷⁰ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 386-387.

⁷¹ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 387.

⁷² M. FRANCHIMONT, *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 239; G. VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen, Maklu, 2007, 290.

G. Toepasbaarheid artikel 6, §1 EVRM tijdens de fase van het vooronderzoek

Artikel 6, §1 EVRM stelt dat: “*Bij het vaststellen van zijn burgerlijke rechten en verplichtingen of bij het bepalen van de gegrondheid van een tegen hem ingestelde strafvervolgning heeft een ieder het recht op een eerlijke en openbare behandeling van zijn zaak,...*” Het fair trial principe uit artikel 6 EVRM, en meer bepaald de openbaarheid, wordt in strafzaken aldus beperkt tot procedures waarbij de gegrondheid van een ingestelde strafvervolgning wordt bepaald. Daar er tijdens het vooronderzoek niet over de gegrondheid van de strafvordering wordt geoordeeld, is artikel 6 EVRM in principe niet van toepassing op de fase van het vooronderzoek.⁷³

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wijst er evenwel op dat voor een waarborg van een eerlijk proces “*alle schakels van de procedure aan elkaar moeten geketend worden*”.⁷⁴ Een onregelmatigheid tijdens het vooronderzoek tast het recht op een eerlijk proces slechts aan wanneer zij de positie van de verdachte zodanig zou hebben verzwakt, dat de procedure ter terechtzitting geen compensatie meer kan bieden.⁷⁵ Zo kan, volgens rechtspraak van het Europees Hof, overdreven mediabelangstelling in de loop van een vooronderzoek, het recht op een eerlijk proces in de zin van artikel 6 EVRM schaden.⁷⁶ (evenwel: *infra* 95)

⁷³ EHRM 27 juni 1968, Neumeister/Oostenrijk, *Publ.Cour*, Reeks A, vol.8§22 e.v.; EHRM 10 november 1965, Matznetter/Oostenrijk, *Publ.Cour*, Reeks A, vol. 10 §13; N. BANNEUX, “Le caractère contradictoire de certains actes d’instruction: essai de synthèse”, *JT* 2008, 67.

⁷⁴ EHRM 24 november 1993, Imbrioscia/Zwitserland, *Publ.ECHR*, A-275.

⁷⁵ EHRM 28 oktober 1991, S/Switzerland, *Publ.Hof*, Serie A, Vol. 220; C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 1998, 640; J. VANDE LANOTTE en Y. HAECK (eds.), *Handboek EVRM, Deel 2. Artikelsgewijze commentaar. Volume I*, Intersentia, Antwerpen, 2004, 464, nr.156.

⁷⁶ EHRM 29 augustus 1997, Worm/Oostenrijk, *Rec.Arrêts et Décisions* 1997-V, 1534, §50; ECRM 15 juli 1986, Bricmont/België, *D.R.*, nr.48, 121; ECRM 18 december 1980, Crociani, *D.R.*, nr. 22, 147; ECRM 8 juli 1978, Ensslin, Baader en Raspe, *D.R.*, nr.14, 64; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 349.

V. INTERNE OPENBAARHEID

A. Het recht op kopie van de tekst van verhoor.

1) Inleiding

Van zodra de overheid zelf belast werd met het opsporen en vervolgen van de misdrijven, verwierf de strafprocedure een inquisitoriaal karakter en werd het vooronderzoek geheim (*supra* 8). Daardoor had een ondervraagd persoon in het kader van een strafrechtelijk vooronderzoek geen recht op kopie van het proces-verbaal van zijn verhoor. Door de jaren heen begon de noodzaak voor meer openheid duidelijk te worden, dit onder andere door de ontwikkeling van de sociale wetenschappen, de ervaringen van andere landen, de relativering van het strikt geheime karakter als absolute noodzaak voor de waarheidsvinding, maar vooral door de steeds groter wordende aandacht voor de rechten van de individu.⁷⁷ De wetgever in 1998 volgde deze denkwijze en voorzag dan ook in een recht op kopie van het proces-verbaal van verhoor.

2) Wettelijke grondslag en ratio legis

De wetgever bevestigde het principe van het geheim karakter van het onderzoek, doch voorzag in een aantal uitzonderingen, waaronder een subjectief recht op kopie van de tekst van verhoor. Voor wat betreft het opsporingsonderzoek vindt men deze uitzondering terug in artikel 28*quinquies*, §2, lid1 Sv:

“Onverminderd de bepalingen in de bijzondere wetten delen de procureur des Konings en elke politiedienst die een persoon ondervragen, deze persoon mee dat hij kosteloos een kopie van de tekst van zijn verhoor kan verkrijgen.”

Voor het gerechtelijk onderzoek is een gelijkaardige bepaling terug te vinden in artikel 57, §2 Sv:

“Onverminderd de bepalingen in de bijzondere wetten delen de onderzoeksrechter en elke politiedienst die een persoon ondervragen, deze persoon mee dat hij kosteloos een kopie van de tekst van zijn verhoor kan verkrijgen.”

De wetgever van 1998 was van mening dat het bezitten van een kopie van de tekst van eigen verhoor een fundamenteel recht uitmaakte in een democratische rechtsstaat.⁷⁸ Uit de voorbereidende werken blijkt dat de wetgever een dubbele beweegreden had om de ondervraagde een recht op kopie te verstrekken.

⁷⁷ M. FRANCHIMONT, *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 74.

⁷⁸ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr.857/1, 7.

Vooreerst draagt het meegeven van dergelijke kopie bij tot de bescherming van de rechten van verdediging. De kopie van het verhoor licht de advocaat van de betrokken partij beter in en bespaart deze veel tijd bij de opbouw van de verdediging van zijn cliënt.⁷⁹ Ook voor de verzekeringsmaatschappij bevat de kopie belangrijke informatie.⁸⁰

Daarnaast zorgt het meegeven van een kopie voor de optimalisering van de kwaliteit van het onderzoek. De ondervraagde kan immers op die manier gemakkelijker de inhoud en draagwijdte van de afgelegde verklaring nagaan en verifiëren of zijn verklaringen overeenstemmen met hetgeen geakteerd werd. Indien nodig kan hij vragen dat zijn verklaring verbeterd of aangevuld wordt, of vragen dat stukken bij het proces-verbaal worden gevoegd. Een positief gevolg hiervan is dat de verbalisanten beduidend meer belangstelling en zorg zullen besteden aan de kwaliteit en waarheidsgetrouwheid van het proces-verbaal.⁸¹

3) Toepassingsgebied

a) Politiediensten

Deze mededelingsplicht strekt zich uit tot alle politiediensten en magistraten van het openbaar ministerie, voor alle ondervragingen die tijdens het onderzoek plaatsvinden, ongeacht de aard van het misdrijf. Artikel 5 van de wet van 19 april 1999⁸² verwijst voor de term ‘politiedienst’ naar de limitatieve opsomming in artikel 2 van de wet op het politieambt.

VERBRUGGEN Johan stelde zich de vraag of inspectiediensten ook ‘politiediensten’ zijn in de zin van de wet Franchimont. In het eerste voorontwerp van de wet Franchimont werd een opmerkelijk brede interpretatie van het begrip ‘politiedienst’ naar voor geschoven. Zo refereert ‘politiedienst’ volgens het voorontwerp niet alleen naar de drie algemene en de drie bijzondere politiediensten in artikel 2 van de wet van 5 augustus 1992 op het politieambt⁸³, maar eveneens naar ‘*alle administratieve diensten die bevoegd zijn handelingen van gerechtelijke politie te stellen*’.⁸⁴ Inspectiediensten vallen hier ongetwijfeld ook onder. Het tweede voorontwerp gaf al gauw een beperktere invulling aan het begrip

⁷⁹ T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 28.

⁸⁰ *Parl.St.* Senaat 1999-2000, nr. 2-109/1, 2.

⁸¹ B. DEJEMEPPE, “De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek”, *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 1998, 96; F. SCHRAM, *Milieuinspecteurs en hun documenten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 199-200.

⁸² Wet tot wijziging van het Wetboek van strafvordering, het Veldwetboek, de provinciewet, de nieuwe gemeentewet, de wet op het politieambt, de wet van 10 april 1990 op de bewakingsondernemingen, de beveiligingsondernemingen en de interne bewakingsdiensten, de wet op de riviervisserij, de jachtwet en de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 13 mei 1999.

⁸³ Wet op het politieambt van 5 augustus 1992, *BS* 22 december 1992.

⁸⁴ Commissie Strafprocesrecht, *Verslag van de Commissie*, Antwerpen, Maklu, 1994, 39.

‘politiedienst’⁸⁵ en in de uiteindelijke wet Franchimont bleef geen enkele verwijzing over naar de ‘inspectiediensten’. De wetgever lijkt derhalve niet de bedoeling te hebben gehad de principes uit de wet Franchimont ook van toepassing te verklaren op ‘inspectiediensten’. VERBRUGGEN wijst -volledig terecht- op de vreemde situatie wanneer eenzelfde persoon in het kader van eenzelfde opsporings- of gerechtelijk onderzoek door een officier van gerechtelijke politie ondervraagd wordt, de wet Franchimont van toepassing is, terwijl dit niet het geval is als een inspecteur instaat voor de ondervraging. Dit verschil kan volgens VERBRUGGEN niet objectief gerechtvaardigd worden en is bovendien strijdig met de ratio legis van het nieuwe artikel 47 *bis* Sv: de minimumwaarborgen dienen ter bescherming van de ondervraagde persoon in het kader van een opsporings- of gerechtelijk onderzoek, ongeacht de hoedanigheid van de ondervrager. Daarom verdient het volgens hem de aanbeveling om de wet Franchimont ook van toepassing te verklaren op inspectiediensten, wanneer deze optreden in het kader van een opsporings- of gerechtelijk vooronderzoek.⁸⁶

b) Ondervraagde personen

Oorspronkelijk had men er aan gedacht om het recht tot kopie enkel toe te kennen aan personen tegen wie ernstige indicaties van schuld bestaan, of aan personen die geschaad zijn door een misdrijf. Uiteindelijk heeft men deze visie toch verlaten en heeft nu elke ondervraagde persoon, en dus niet perse de in verdenking gestelde of de burgerlijke partij, het recht om een kopie van zijn verhoor aan te vragen. In welke hoedanigheid de ondervraagde optreedt is bijgevolg van geen belang. De verbalisanten moeten dit recht op kopie mededelen, of het nu gaat om een getuige, verdachte, in verdenking gestelde, burgerlijke aansprakelijke of slachtoffer.⁸⁷

De mededeling van het recht op kopie wordt gedaan op het einde van de ondervraging. De ondervraagde persoon dient deze vraag te beantwoorden en vervolgens te ondertekenen. Weigert hij dit te doen, dan wordt daarvan melding gemaakt.

c) Inhoud

Iedere ondervraagde persoon krijgt het recht om ‘een kopie van de tekst van zijn *eigen* verhoor’ te vragen en te ontvangen. Aldus bevat de kopie die aan de verhoorde wordt meegegeven enkel de verklaring van de verhoorde persoon en niet de eventuele vaststellingen, indrukken van de verbalisant, noch de verklaringen van derden aangezien ze niet tot de verklaring behoren.⁸⁸ Zodoende kan de

⁸⁵ Commissie Strafprocesrecht, *Hervorming van het strafprocesrecht. Voorontwerp van wet tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, bijgewerkt na raadplegingen*, Antwerpen, Maklu, 1995, 57.

⁸⁶ J. VERBRUGGEN, “Kanttekening inspectie en de wet Franchimont: enkele richtingaanwijzers”, *RW* 2000-01, nr. 5, 179-181.

⁸⁷ T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 27-28.

⁸⁸ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr.857/1, 26; T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 28; A. JACOBS, A. SADZOT, “L’information après la loi relative à l’amélioration de la procédure pénale au

ondervraagde persoon niet meer informatie verwerven dan hij zelf verstrekt heeft, en is het lekken van informatie uit het onderzoek ten gevolge van het meegeven van een kopie van het verhoor onwaarschijnlijk.

Aanvankelijk sprak men in artikel 28 *quinquies*, §2 Sv niet van “een kopie van de *tekst* van zijn verhoor” maar van “een kopie van het *proces-verbaal* van zijn verhoor”. Nochtans was in de commissie Franchimont en bij de parlementaire voorbereidingen oorspronkelijk sprake van “een kopie van de verklaring/verhoor”.⁸⁹ Deze vermelding verwees echter niet naar een materieel stuk, vandaar dat men de woorden “proces-verbaal van” aan de bepaling toegevoegd heeft. De opstellers van artikel 28 *quinquies*, § 2 Sv hadden derhalve “*niet het proces-verbaal als akte voor ogen, maar wel als term, als in woorden uitgedrukt verslag van een bepaalde gebeurtenis. Men bedoelde dat de verhoorde enkel de tekst van het eigenlijke verhoor kon krijgen, m.a.w. de transcriptie van het verhoor.*”⁹⁰

Hoewel men in de memorie van toelichting duidelijk kon lezen dat “het proces-verbaal van verhoor” geïnterpreteerd moest worden als alleen het deel van het proces-verbaal dat het eigen verhoor van de betrokkene bevatte⁹¹, vond men in de praktijk dat de wet heel duidelijk stelde dat de verhoorde “een kopie van het proces-verbaal van zijn verhoor” kon krijgen. Er werd bijgevolg door de omzendbrief COL. nr. 12/98 aan de politiediensten aanbevolen dat er per verhoor een afzonderlijk proces-verbaal opgesteld moest worden.⁹² Op die manier wordt voorkomen dat er inlichtingen zouden worden vrijgegeven die het onderzoek zouden bemoeilijken of bepaalde personen in gevaar zouden brengen.

Deze aanbeveling had echter tot gevolg dat de administratieve werklust van de politiediensten heel sterk gestegen was. Zo moest voor een simpel auto-ongeluk meerdere processen-verbaal worden opgesteld: als de politiedienst de bestuurder van de ene wagen en zijn 3 passagiers moest ondervragen, daarnaast ook de bestuurder van een tweede wagen met zijn passagier en tenslotte nog 3 getuigen, dan kwam men al snel bij een minimum van 9 processen-verbaal. Ook de bijzondere omstandigheden en alles wat op de verklaring of omstandigheden waarin zij is afgelegd een bijzonder licht kan werpen, moeten verplicht in een afzonderlijk proces-verbaal opgenomen worden. Tegenover deze grote karwei stond nochtans geen meerwaarde, noch voor het onderzoek, noch voor het slachtoffer.⁹³

Vanzelfsprekend leidde dit tot talrijke kritiek en voorstellen om de wet aan te passen. Dit gebeurde met de wet van 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen. Diens artikel 36 paste de tekst van artikel 28 *quinquies*, §2, 1^e lid Sv aan door ‘proces-verbaal’ te

stade de l’information et de l’instruction”, *Postal Memorialis* 2001, I 42/43; M. BOCKSTAELE, *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2008, 98.

⁸⁹ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 26; Verslag *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr. 1-704/4, 22.

⁹⁰ M. BOCKSTAELE, *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2008, 97.

⁹¹ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 26 e.v.

⁹² Omzendbrief COL.12/98 - Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek van het College van Procureurs-generaal, *BS* 2 april 1998, 28.

⁹³ *Parl.St.* Senaat 1999-2000, nr. 2-109/1, 2-3.

vervangen door het woord ‘tekst’. Op die manier volstaat het nu een kopie van de tekst van het verhoor van de ondervraagde persoon mee te geven of te verzenden en moet dus geen afzonderlijk proces-verbaal van verhoor meer worden overgemaakt.

Vermeldenswaardig is dat noch artikel 47 *bis* Sv (minimumvoorwaarden, vormvereisten), noch artikel 18, §2 van de wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis dezelfde wijziging heeft ondergaan.

d) Sanctie

De wet voorziet niet in een nietigheid bij de ontstentenis van mededeling van het recht op kopie.⁹⁴ De rechter zal de totaliteit van de strafzaak voor ogen houden en nagaan of de beklaagde, gelet op de gehele procedure, een eerlijk proces heeft verkregen.⁹⁵

4) Modaliteiten

a) Kosteloos

De kopie wordt gratis afgeleverd; dit wordt uitdrukkelijk in artikel 28 *quinquies*, §2 Sv bepaald. Zoals eerder gezegd wordt het meegeven van de kopie van de tekst van verhoor gezien als een elementair recht. Het is dan ook om die reden dat deze kopie gratis is.

Belangrijk op te merken is dat dit anders is dan wanneer de toelating tot kopiename wordt verkregen op grond van artikel 125 Tarief in Strafzaken (*infra* 57).⁹⁶

b) Kan verkrijgen vs peut demander:

De Nederlandstalige bewoording in artikel 28 *quinquies*, §2 Sv verschilt opmerkelijk van die gebruikt in de Franstalige tekst. Zo heeft de Nederlandse tekst het over ‘kunnen verkrijgen’, terwijl de Franse tekst spreekt over ‘peut demander’. Volgens de geest van de wet dient de verhorende instantie, wanneer het verhoor afgerond is, weldegelijk de vraag te stellen of de verhoorde al dan niet een kopie van de tekst van zijn of haar verhoor wenst. Het proces-verbaal moet zijn antwoord bevatten.

Uit artikel 28 *quinquies*, §2 Sv blijkt duidelijk dat de kopie enkel op aanvraag van de verhoorde persoon wordt meegegeven. De verhoorde wordt dus geïnformeerd over zijn recht op kopie, maar moet daarna zelf te kennen geven of hij al dan niet wenst een kopie te ontvangen. Wanneer de

⁹⁴ Zoals gewenst door professor Franchimont (*Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/17, 81).

⁹⁵ Artikel 6 Verdrag van Rome, ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 4 november 1950, *BS* 19augustus 1955; L. HUYBRECHTS, “Juridische beschouwingen betreffende het politieverhoor”, *Custodes* 2000, afl.1, 16.

⁹⁶ A. JACOBS, A. SADZOT, “L’information après la loi relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *Postal Memorialis* 2001, I 42/43.

verhoorde zegt dat hij geen kopie wenst, kan deze achteraf geen kopie meer afdwingen van de politie. Het antwoord is definitief. Enige oplossing kan zijn dat de verhoorde zich op grond van artikel 125 Wet Tarief in strafzaken richt tot de procureur des Konings om alsnog een afschrift te vragen.

Het meegeven van een kopie van de tekst van verhoor gebeurt aldus op aanvraag en bijgevolg gaat het niet om een automatisch recht (i.t.t. artikel 18, §2 Voorlopige Hechteniswet)⁹⁷. De wetgever heeft dit bewust niet gedaan om op die manier bepaalde individuen te beschermen. Zo zijn er personen die liever geen kopie ontvangen uit vrees voor externe druk van bijvoorbeeld ouders, vrienden, medeplichtigen, omgeving etc. die inzage in of overhandiging van de kopie zouden eisen. Het is ook om die reden dat het niet wenselijk is de kopie automatisch met de post te verzenden naar de woning van de persoon die de verklaringen heeft afgelegd, aangezien de kopie in de verkeerde handen kan terechtkomen.⁹⁸

c) Termijn

i. Onmiddellijk of binnen een maand/achtenveertig uur

Wanneer de verhoorde zijn wens uitdrukt om een kopie mee te krijgen, wordt deze in principe onmiddellijk na het verhoor meegegeven. Onder ‘onmiddellijk’ wordt verstaan “*een zeer korte tijdsperiode na het verhoor, zodat de verhoorde er ter plaatse na het verhoor kan op wachten, en het hem kan worden overhandigd als hij zich huiswaarts begeeft.*”⁹⁹

In sommige gevallen is het echter om technische of organisatorische redenen onmogelijk om onmiddellijk een kopie mee te geven. Een ondervraging kan immers evengoed ’s nachts langs de kant van de weg of bij iemand thuis of op café afgenomen worden. Dit zijn plaatsen waar de politie of het parket niet over de nodige middelen beschikken om onmiddellijk een gedrukte reproductie van de verklaring af te leveren.¹⁰⁰

Kan men de kopie omwille van het uur of de plaats van de ondervraging niet onmiddellijk meegeven, dan moet deze binnen een termijn van één maand verstuurd of afgehaald worden, een termijn die tot achtenveertig uur beperkt is voor de onderzoeksrechter in het kader van een gerechtelijk onderzoek. Het is niet duidelijk waarom de termijn voor de onderzoeksrechter op achtenveertig uur werd gebracht, terwijl de procureur des Konings en de politiediensten over een termijn van één maand beschikken. Dit verschil in termijn vormt in de praktijk evenwel niet onmiddellijk een probleem, aangezien de

⁹⁷ B. DEJEMEPPE, “De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek”, *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 1998, 97.

⁹⁸ T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 28.

⁹⁹ Omzendbrief COL.09/2000 – Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek – Addendum I, punt 5 aan COL. nr.12/98 van het College van Procureurs-generaal, BS 2 april 1998.

¹⁰⁰ Deze redenen moeten niet geargumenteed worden in het proces-verbaal. (R. LANDUYT, M. BOCKSTAELE, “De uitvoering van de wet Franchimont m.b.t. het politieverhoor”, in S. VANELCHINGEN (ed.), *Het politieverhoor*, Kessel-Lo, CPS, 1999, 196.)

onderzoeksrechter de mogelijkheid heeft de mededeling van kopie voor een eenmaal hernieuwbare termijn van drie maanden uit te stellen (*infra*).¹⁰¹

De verbalisant heeft de keuze tussen het opsturen van de kopie met de post of het laten afhalen tegen ontvangstbewijs. Het afhalen wordt evenwel naar voor geschoven als regel, terwijl het toezenden van de kopie nadrukkelijk wordt afgeraden. Het is niet nodig dat de ondervraagde instemt met de wijze van afgifte. Er mag echter wel rekening gehouden worden met de door de ondervraagde persoon uitgedrukte wens.¹⁰²

De termijn van één maand/achtenveertig uur wordt vermoed aan te vangen bij de uurvermelding die onderaan het verhoor genoteerd werd. Het kan voorkomen dat een verhoor onderbroken moet worden, bijvoorbeeld wanneer de ondervraagde persoon heel dringend medische zorg nodig heeft. In dat geval start de termijn bij het afsluiten van het verhoor.¹⁰³

ii. Uitzondering: ernstige en uitzonderlijke omstandigheden

De wetgever heeft voorzien in een uitzondering in geval van ‘ernstige en uitzonderlijke omstandigheden’. Wanneer er zich ernstige en uitzonderlijke omstandigheden voordoen, kan het tijdstip van de mededeling uitgesteld worden voor een eenmaal hernieuwbare termijn van maximum drie maanden. Dit gebeurt na toelating van de procureur des Konings in het kader van een opsporingsonderzoek of de onderzoeksrechter in het kader van een gerechtelijk onderzoek. De beslissing van de magistraat dient evenwel gemotiveerd te zijn en in het dossier opgenomen te worden en is niet vatbaar voor enig rechtsmiddel.¹⁰⁴

Het gegeven dat een strikt geheim karakter meer bevorderlijk is voor het vlotte verloop van het onderzoek volstaat op zich niet om de afgifte met drie maand uit te stellen, het moet gaan om “ernstige en uitzonderlijke omstandigheden”. Wat daaronder verstaan moet worden werd door de wetgever niet uitgelegd. De parlementaire voorbereidingen vermelden als voorbeeld van dergelijke ernstige en uitzonderlijke omstandigheid het risico tot collusie. Zo maakte Prof. FRANCHIMONT de bedenking hoe men personen kan confronteren met eventuele mededaders en medeplichtigen, wanneer zij reeds via het afschrift weten wat de eerste verteld heeft.¹⁰⁵ Dit moet echter enigszins gerelativeerd worden. Het risico tot collusie bestaat namelijk evenzeer wanneer er geen overhandiging van een kopie is, aangezien verhoorde personen elkaar evengoed op de hoogte kunnen brengen van hun verklaringen en

¹⁰¹ B. DEJEMEPPE, “De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek”, *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, 98; M. FRANCHIMONT, *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 75; H.VUYE, *Liber amicorum Jean du Jardin*, Deurne, Kluwer, 2001, 113.

¹⁰² Omzendbrief COL.09/2000 –Addendum I- Punt 4.

¹⁰³ M. BOCKSTAELE, *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2008, 99.

¹⁰⁴ Artikel 28 *quinquies*, §2, 3° lid Sv en artikel 57, §2, 3° lid Sv.

¹⁰⁵ *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr.1-704/4, 156.

zelfs verklaringen op elkaar afstemmen.¹⁰⁶ Bovendien heeft de aangehouden verdachte minstens eenmaal per maand het recht inzage te vragen in zijn strafdossier. Dit zorgt ervoor dat hij niet alleen zijn eigen verklaringen, maar tevens die van andere ondervraagde personen kan consulteren.¹⁰⁷

Naast het risico tot collusie vermelden de parlementaire voorbereidingen ook dat het meegeven van de kopie een gevaar kan vormen voor het slachtoffer en/of derden en de belemmering van het onderzoek.¹⁰⁸ De opsomming gegeven in de parlementaire voorbereiding geldt ten indicatieve titel, er wordt dus geen limitatieve opsomming naar voor geschoven.¹⁰⁹

Het is de verhorende politiedienst die - steunend op de door het openbaar ministerie uitgevaardigde richtlijnen - als eerste de afweging moet maken of er al dan niet sprake is van ernstige en uitzonderlijke omstandigheden die een uitstel van afgifte kunnen verantwoorden.¹¹⁰

Zijn de politiediensten van oordeel dat er ernstige en uitzonderlijke omstandigheden voor handen zijn, dan wordt de afgifte uitgesteld en wordt het proces-verbaal dringend opgestuurd naar de magistraat, die dan zal moeten beslissen of er al dan niet bezwaren zijn tegen de afgifte van de kopie. De beslissing moet niet ter kennis gebracht te worden van de verhoorde.¹¹¹

De beslissing tot uitstel moet in het dossier zelf worden opgenomen en met redenen omkleed worden. Tegen dergelijke uitspraak staat geen beroep open. Wanneer er echter sprake is van opzettelijke vertraging van de afgifte, moet er worden nagegaan of de procedure wel billijk verlopen is en het loyauteitsbeginsel niet gehavend is.¹¹²

De wet spreekt over ‘een eenmaal hernieuwbare termijn van ten hoogste drie maand’. De vraag werd opgeworpen of het mogelijk is dat de magistraat, in gevallen waarin de omstandigheden dit vereisen, onmiddellijk beslist tot een hernieuwing van de termijn, en dus een uitstel van zes maanden. In COL nr. 12/98 vindt men terug dat het “*de aanbeveling verdient in principe de termijn van uitstel te beperken tot de eerste termijn van drie maanden, en slechts in zeer uitzonderlijke zaken de tweede termijn te overwegen.*”

¹⁰⁶ Y. DELBROUCK, “De wet Franchimont tussen hamer en aambeeld, tussen oogmerk en realiteit”, *Orde van de dag* 1999, afl.5, 59.

¹⁰⁷ B. DEJEMEPPE, “De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek”, *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, 99.

¹⁰⁸ Advies van de Raad van State, *Parl.St. Kamer* 1996-97, nr.857/1, 113.

¹⁰⁹ *Parl.St. Kamer* 1996-97, nr.857/17, 82 .

¹¹⁰ M. FRANCHIMONT, *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 75.

¹¹¹ B. DEJEMEPPE, “De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek”, *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, 100.

¹¹² *Parl.St. Senaat* 1997-98, nr.1-704/4, 157.

iii. Sancties bij overschrijding termijn

De wetgever heeft nergens sancties ingevoerd met betrekking tot de overschrijding van de termijnen inzake de afgifte van een kopie van een verhoor.¹¹³ De overschrijding op zich zal dus niet leiden tot de nietigheid van de rechtspleging. Dit neemt niet weg dat de voorziene termijnen dienen nageleefd te worden. Dienaangaande is het dan ook noodzakelijk te verwijzen naar Europese rechtspraak. Bij overschrijding zal men het criterium van de rechten van verdediging (principe van de ‘*fair trial*’¹¹⁴) van de verhoorde moeten aanwenden. Zo zal de vonnisrechter, wanneer die bij de beoordeling van het uitstel van de afgifte van kopie vaststelt dat het openbaar ministerie zich bezondigd heeft aan deloyauteit of manipulatie, de regelmatigheid van de gehele procedure moeten beoordelen vanuit het oogpunt van de eerbiediging van de rechten van de verdediging. Dit houdt natuurlijk een heel zware bewijslast in.¹¹⁵

5) Minderjarigen

De wetgever heeft in de wet Franchimont geen bijzondere bepaling met betrekking tot minderjarigen opgenomen.¹¹⁶ In de praktijk bleek echter dat een aantal problemen optraden bij het meegeven van een kopie van de tekst van verklaring aan de minderjarige. Er ontstond immers het gevaar dat personen uit de directe omgeving van de minderjarige de kopie konden misbruiken.¹¹⁷ Daarom werd door de wet van 28 november 2000 betreffende de Strafrechtelijke Bescherming van Minderjarigen een wijziging aangebracht aan artikel 28 *quinquies* Sv. Zo werden de leden vier tot zes – die specifiek betrekking hebben op minderjarigen - aan het 2^e paragraaf van artikel 28 *quinquies* Sv toegevoegd.¹¹⁸

Buiten de omstandigheden opgegeven in het derde lid van artikel 28 *quinquies*, §2 Sv (ernstige en uitzonderlijke omstandigheden – *supra* 29), kan de procureur des Konings de afgifte van de kopie aan de minderjarige ook weigeren wanneer blijkt dat er gevaar is dat de kopie hem wordt ontnomen of wanneer de minderjarige het persoonlijk karakter van de kopie niet kan bewaren. Deze beslissing moet met redenen omkleed zijn en in het dossier opgenomen worden.¹¹⁹

In de omzendbrief COL 9/2001 wordt een exemplatieve opsomming gegeven van bijzondere omstandigheden waarin dergelijk gevaar kan voorkomen: o.a. wanneer de minderjarige de leeftijd van

¹¹³ Omzendbrief COL.12/98 - Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek van het College van Procureurs-generaal, BS 2 april 1998, 34, 2e al.

¹¹⁴ Artikel 6 Verdrag van Rome, ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 4 november 1950, BS 19 augustus 1955.

¹¹⁵ Verslag Erdman en Desmedt, *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr.1-704/4, 157; M. FRANCHIMONT, *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 76.

¹¹⁶ B. DEJEMEPPE, “De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek”, *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen, Maklu, 1998, 98.

¹¹⁷ Zo is het mogelijk dat een minderjarige klacht indient tegen een van zijn ouders.

¹¹⁸ Artikel 36 wet 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, BS 17 maart 2001.

¹¹⁹ M. BOCKSTAELE, *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2008, 109.

twalf jaar nog niet bereikt heeft, als er aanwijzingen bestaan dat de dader van het misdrijf een van de ouders, de begeleider of de vertrouwenspersoon is, wanneer de kopie misbruikt kan worden omdat er een geschil bestaat omtrent de uitoefening van het ouderlijk gezag of de uitoefening van het recht op persoonlijk contact, wanneer de minderjarige in een conflictsituatie kan komen met zijn milieu naar aanleiding van het afgeven van een kopie van zijn verhoor, of wanneer de afgifte de minderjarige zelf in gevaar brengt.¹²⁰

Wanneer de procureur des Konings de afgifte van de kopie aan de minderjarige weigert, heeft de minderjarige wel de mogelijkheid een kopie van de tekst van zijn verhoor te raadplegen. De minderjarige zal in dat geval vergezeld worden door een advocaat of een justitieassistent van de dienst slachtofferonthaal van het parket. Deze mogelijkheid tot raadpleging kan echter in geval van ernstige en uitzonderlijke omstandigheden door de procureur des Konings bij een met redenen omklede beslissing uitgesteld worden voor een eenmaal hernieuwbare termijn van maximum drie maanden. Ook deze beslissing wordt opgenomen in het dossier.

Bij weigering van afgifte van de kopie aan de minderjarige, kan de procureur des Konings ook beslissen dat de kopie – indien er sprake is van ernstige en uitzonderlijke omstandigheden -, na de termijn van uitstel wordt afgegeven aan de advocaat van de minderjarige. Deze beslissing wordt dan wederom opgenomen in het dossier.¹²¹

¹²⁰ Omzendbrief COL.09/2000 – Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek – Addendum II, 3 aan COL. nr.12/98 van het College van Procureurs-generaal, *BS* 2 april 1998.

¹²¹ *Ibid.*; M. BOCKSTAELE, *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2008, 109-110.

B. Het recht op inzage.

Een tweede wettelijke beperking op het geheim van het onderzoek vormt het recht op inzage in het strafdossier.

1) Situatie vóór de wet Franchimont

De regeling die aan de wet van 12 maart 1998 voorafging varieerde aanzienlijk van degene die vandaag van toepassing is. Aldus was er vroeger absoluut geen sprake van een algemeen inzagerecht in het strafdossier tijdens het vooronderzoek.¹²²

Na een veroordeling van België door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de zaak Lamy tegen België, heeft ons land aan de aangehouden verdachte en zijn raadsman de mogelijkheid toegekend om bij de verschijning voor de Raadkamer het strafdossier in te kijken (artikel 21, §3 en artikel 22, derde lid Voorlopige Hechteniswet¹²³).¹²⁴ De aangehouden verdachte moet namelijk op grond van artikel 5.4 EVRM gedurende de voorlopige hechtenis over dit inzagerecht beschikken, ter behartiging van zijn belangen. *“Het gebrek aan inzage in het strafdossier maakte een adequate weerlegging van de argumenten die het openbaar ministerie uit het strafdossier haalde onmogelijk en schond daardoor het beginsel van de gelijkheid der wapens. Bovendien was het volgens het Hof essentieel inzage in het dossier te hebben om de rechtmatigheid van de aanhouding en van de hechtenis in vraag te stellen.”*¹²⁵ Niet alleen de raadsman, maar ook de verdachte zelf dient het dossier te kunnen inzien.¹²⁶ Vanzelfsprekend vervalt het inzagerecht van zodra de aanhouding beëindigd wordt.

Artikel 5.4 EVRM houdt geen verplichting in voor de lidstaten om een beroepsprocedure tegen de beslissing van een rechter over de wettelijkheid van de aanhouding te organiseren. Doen zij dit wel, dan moet de beroepsprocedure dezelfde waarborgen bieden als de procedure in eerste aanleg. Volgens cassatierechtspraak moet het dossier evenwel niet ter inzage worden voorgelegd voor de verschijning voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling als beroepsinstantie, indien de aangehouden verdachte reeds inzage heeft verkregen voor de verschijning voor de Raadkamer en op voorwaarde dat er geen nieuwe stukken bij het dossier werden gevoegd sinds de uitspraak van de Raadkamer.¹²⁷

¹²² P. TRAEST, T. DE MEESTER, “De Wet Franchimont: capita selecta voor de rechtspraktijk”, in *Gandaius actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 3.

¹²³ Artikel 21 en 22 wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.

¹²⁴ EHRM 30 maart 1989, Lamy/België, www.echr.coe.int; *JLMB* 1989, 682, noot A. JACOBS, “Quelques observations sur les délais et les droits de défense en matière de détention préventive”.

¹²⁵ W. VANDEPUTTE, “De voorlopige hechtenis in België getoetst aan artikel 5 EVRM”, *Jura Falconis*, jg. 37, 2000-01, nr. 1, 11-46.

¹²⁶ Cass. 30 december 1997, *Arr. Cass.* 1997, nr. 584; *RW* 1998-99, 364, noot A. VANDEPLAS, “Over de inzage van het strafdossier”.

¹²⁷ Cass. 8 oktober 1997, *JLMB* 1998, 1294; *A.J.T.* 1997-98, 233, noot F. D'HONT; Cass. 14 februari 1996, *Arr. Cass.* 1996, 194; Cass. 21 november 1995, *Arr. Cass.* 1995, 1028; Cass. 25 juli 1994, *Arr. Cass.* 1994, 679;

Voor de niet-aangehouden verdachte en de partij die zich burgerlijke partij gesteld heeft, was er pas voor het eerst een inzagerecht op het ogenblik van de regeling van de rechtspleging door de Raadkamer. Zij moesten dus wachten tot het onderzoek werd afgesloten om het strafdossier te raadplegen.¹²⁸

Evenwel mag artikel 125 Tarief in strafzaken niet vergeten worden. Volgens dit artikel kan de procureur-generaal bij het Hof van Beroep¹²⁹ machtiging tot inzage verlenen in (delen van) het strafdossier, evenals machtiging tot het nemen van afschriften. Dit is evenwel een gunst waartegen geen hoger beroep mogelijk is. Het Arbitragehof klaagde evenwel in zijn arrest van 18 juli 1997 de ongelijkheid aan tussen de aangehouden verdachte en de burgerlijke partij, doordat er voor de burgerlijke partij geen rechtsmiddelen voorzien waren tegen de weigeringsbeslissing van de procureur-generaal in het kader van artikel 125 Tarief in Strafzaken. (*infra* 58)¹³⁰

Vanzelfsprekend beschikte het Openbaar Ministerie gedurende het hele vooronderzoek wel reeds over een algemeen inzagerecht.¹³¹

Tenslotte kan ook vermeld worden dat de persoon die in observatie wordt gesteld, samen met zijn raadsman, ook reeds toegang had tot het strafdossier voorafgaand aan de inobservatiestelling, dit op grond van artikel 2, lid 5 van de Wet Bescherming Maatschappij.¹³²

2) Situatie volgend op de wet Franchimont

Doordat er een discriminatie was ontstaan tussen de aangehouden verdachte, die n.a.v. rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens inzage verkreeg in zijn strafdossier, en de niet-aangehouden verdachte, diende de wetgeving aangepast te worden.

Het toenmalige systeem waarbij enkel het openbaar ministerie de mogelijkheid had om inzage te verkrijgen en bijkomende onderzoeksdaden te vorderen, hield verschillende nadelen in: het gevaar tot willekeur in hoofde van de magistraten, de ongelijkheid tussen de partijen en het openbaar ministerie, de zware benadeling van de verdediging tijdens het onderzoek ter terechtzitting, het verlies van bepaalde inzichten die door partijen naar voor zouden kunnen gebracht worden na kennis van bepaalde gegevens uit het strafdossier, etc.¹³³ Met de wet Franchimont wenste men deze minpunten tegen te

Cass. 4 mei 1994, *Pas.* 1994, I, 44; Cass. 10 juni 1992, *Arr. Cass.* 1991-92, nr. 530; B. DEJEMEPPE, D. MERCKX (ed.), *De voorlopige hechtenis*, Diegem, Kluwer, 2000, 47, nr. 90.

¹²⁸ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht en Strafprocesrecht in hoofdlijnen*, Antwerpen, Maklu, 1994, 666.

¹²⁹ Cass. 23 januari 1991, *Pas.* 1991, I, 487.

¹³⁰ F. TULKENS, M. VAN DE KERCKHOVE, *Introduction au droit pénal: aspects juridiques et criminologiques*, Diegem, Kluwer, 1999, 543-546.

¹³¹ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 240, nr.431.

¹³² Wet 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten, *BS* 11 mei 1930, verv. Wet 1 juli 1964, *BS* 17 juli 1964.

¹³³ F. ERDMAN, "Inzagerecht versus geheim onderzoek: fictie of noodzakelijkheid?", *Panopticon* 1996, 250-251.

gaan. Aldus voorzag de wetgever voor de inverdenkinggestelde verdachte en de burgerlijke partij eindelijk in een inzagerecht gedurende het gerechtelijk onderzoek (artikel 61 *ter Sv*).¹³⁴ De aangehouden inverdenkinggestelde kan van dit inzagerecht geen gebruik maken, wat ook niet nodig is, aangezien deze reeds een voordeligere regeling ontleent aan de Voorlopige Hechteniswet.¹³⁵

Tijdens het opsporingsonderzoek blijft de situatie ongewijzigd. Het is heel merkwaardig dat de wetgever niet in een analoog recht voorzien heeft tijdens het opsporingsonderzoek¹³⁶, des te meer omdat het overgrote deel van de onderzoeken via een opsporingsonderzoek verlopen, en bovendien - door de figuur van de mini-instructie (artikel 28 *septies Sv*) - nu ook dwangmaatregelen aangewend kunnen worden tijdens een opsporingsonderzoek. Het gevaar is thans reëel dat het openbaar ministerie het instellen van een gerechtelijk onderzoek nodeloos zal uitstellen om op deze manier te vermijden dat partijen zich op artikel 61 *ter Sv* kunnen beroepen.¹³⁷ (*infra* 37)

Artikel 125 Tarief in Strafzaken blijft evenwel ook na de hervorming van 1998 gelden. Aangezien het in 1998 nieuw ingevoerd artikel 61 *ter Sv* een beperkt toepassingsgebied heeft, waardoor o.a. partijen in een opsporingsonderzoek, verzekeringsmaatschappijen,..¹³⁸ geen inzagerecht bezitten, is artikel 125 Tarief in Strafzaken nog steeds van belang voor deze personen die zich niet kunnen beroepen op artikel 61 *ter Sv*. Daarnaast geeft dit artikel de mogelijkheid om een afschrift te verkrijgen van de stukken, een mogelijkheid die in artikel 61 *ter Sv* niet wordt voorzien.¹³⁹ Niets weerhoudt personen die onder het toepassingsgebied van artikel 61 *ter Sv* vallen om via artikel 125 Tarief in Strafzaken een aantal bijkomende rechten en eventueel ruimere inzage te verkrijgen.¹⁴⁰

3) Wettelijke grondslag en ratio legis

Artikel 61 *ter Sv* §1 Sv: “ *De niet aangehouden inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij kunnen de onderzoeksrechter verzoeken om inzage van het dossier.* ”

Een eerste belangrijke drijfveer voor het invoeren van artikel 61 *ter Sv* was de problematiek dat partijen vaak jarenlang in het ongewisse werden gelaten over het verloop van het onderzoek. Dat

¹³⁴ P. TRAEST, T. DE MEESTER, “De Wet Franchimont: capita selecta voor de rechtspraak”, in *Gandaius actuel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999,5.

¹³⁵ Het inzagerecht op grond van de Wet Voorlopige Hechtenis wordt in deze masterproef als zodanig niet besproken.

¹³⁶ In tegenstelling tot Nederland, waar ook in het opsporingsonderzoek een inzagerecht voorzien is (artikel 30 Ned.Sv).

¹³⁷ G. MAES, “De inzage in het straf dossier”, *RW* 1998-99, nr.15, 483; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 388.

¹³⁸ Zie o.m. F. DESTERBECK, “Wet Franchimont. Nieuwe mogelijkheden tot inzage van straf dossier en beïnvloeding verloop van strafonderzoek”, *Fisc. Act.*, 1998, afl. 39,3-5; B. DEJEMEPPE, “Le secret professionnel des autorités judiciaires et administratives à l’égard de l’assureur”, *Rev. dr. U.L.B.*, 2000, 127-145.

¹³⁹ KI Brussel 10 juni 1997, *JLMB* 1997, 1160.

¹⁴⁰ G. MAES, “De inzage in het straf dossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 191.

partijen slechts bij de regeling ter terechtzitting het dossier konden inzien was niet meer vol te houden, en dit om volgende reden: hoewel in principe het dossier ter terechtzitting aan een volledig tegensprekelijk debat wordt onderworpen, is dit in de praktijk vaak niet meer het geval. Het zwaartepunt is tegenwoordig verschoven van de terechtzitting naar het vooronderzoek. Teneinde een eerlijk proces te garanderen en de rechten van verdediging niet te schenden, dient de niet-aangehouden verdachte de mogelijkheid te hebben het vooronderzoek te controleren en bij te sturen. Deze mogelijkheid wordt hem gegeven door een inzagerecht en het recht om bijkomende onderzoeksdaten te vorderen. Ook voor de burgerlijke partij houdt een inzagerecht een aanzienlijke verbetering van hun rechtspositie in, hetgeen kadert in de tendens tot humanisering van het strafrecht.¹⁴¹

Daarnaast wou de wetgever de discriminatie tussen de aangehouden en niet-aangehouden verdachte wegwerken. Evenwel moet opgemerkt worden dat - door het niet voorzien in een gelijkaardig recht tijdens het opsporingsonderzoek - een nieuwe ongelijkheid ontstaan is. De verdachte tijdens een opsporingsonderzoek zal door een gebrek aan inzagerecht pas veel later zijn verdediging tot stand kunnen brengen dan een verdachte tijdens een gerechtelijk onderzoek. Dit verschil in behandeling is vreemd, aangezien een inzagerecht voor de verdachte tijdens het opsporingsonderzoek ook bijkomende bewijsgegevens aan het licht kan brengen die de zaak ten goede kunnen komen. Daarbij komt nog dat een verdachte niet zelf over het recht beschikt een gerechtelijk onderzoek op te starten, om op deze manier van de rechten voorzien in het gerechtelijk onderzoek te kunnen genieten.¹⁴² Tenslotte kunnen door de figuur van de mini-instructie ook dwangmaatregelen genomen worden in het kader van een opsporingsonderzoek. De ongelijkheid die aldus ontstaan is tussen een verdachte tijdens het opsporingsonderzoek en de verdachte tijdens het gerechtelijk onderzoek zou dan ook weggewerkt moeten worden.¹⁴³

4) Toepassingsgebied

a) Titularissen inzagerecht

Zowel de *niet-aangehouden in verdenking gestelde* als de *burgerlijke partij* putten een inzagerecht uit artikel 61 *ter Sv*. Hun hoedanigheid wordt beoordeeld op het ogenblik van het instellen van het verzoekschrift.¹⁴⁴

¹⁴¹ *Parl.St.* Senaat 1990-91, nr. 1285-1, 3-4; B. DE SMET, *De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek in België*, Antwerpen, Intersentia Uitgevers NV, 1997, 301; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 388.

¹⁴² Dit i.t.t. het slachtoffer, die een gerechtelijk onderzoek kan opstarten door klacht met burgerlijke partijstelling bij de onderzoeksrechter (artikel 63 *Sv*).

¹⁴³ G. MAES, "De inzage in het strafdossier", *RW* 1998-99, nr.15, 483.

¹⁴⁴ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 389.

i. De niet-aangehouden inverdenkinggestelde

- *persoon door onderzoeksrechter in verdenking gesteld*

Om op basis van artikel 61 *ter Sv* inzagerecht te verkrijgen dient de verdachte door de onderzoeksrechter formeel *in verdenking* gesteld te worden.¹⁴⁵ De inverdenkingstelling houdt in dat de onderzoeksrechter aan de verdachte formeel ter kennis brengt dat hem een bepaald misdrijf ten laste wordt gelegd en van welke feiten hij verdacht wordt.¹⁴⁶ Een ‘gewone’ verdachte beschikt bijgevolg niet over de mogelijkheid zich op artikel 61 *ter Sv* te beroepen.

Voorafgaand aan de wet van 12 maart 1998 was een formele inverdenkingstelling eerder uitzonderlijk¹⁴⁷, maar sinds de invoering van artikel 61 *bis Sv* is de onderzoeksrechter verplicht elke persoon tegen wie ernstige aanwijzingen van schuld bestaan in verdenking te stellen.¹⁴⁸ De onderzoeksrechter beschikt hierbij evenwel niet alleen over een ruime discretionaire bevoegdheid betreffende de appreciatie van de schuldaanwijzingen, maar ook met betrekking tot het tijdstip van de inverdenkingstelling.¹⁴⁹

Aangezien men aan artikel 61 *ter Sv* belangrijke bijkomende rechten ontleent, volgt vanzelfsprekend het belang van een tijdige inverdenkingstelling. Het ligt volledig aan de onderzoeksrechter om te bepalen wanneer er tot inverdenkingstelling wordt overgegaan, daar er gegronde redenen kunnen bestaan om deze nog enige tijd uit te stellen. Wanneer een verdachte meent zich in de voorwaarden te bevinden die tot een inverdenkingstelling moeten leiden, beschikt hij niet over een rechtstreeks rechtsmiddel om de inverdenkingstelling af te dwingen.¹⁵⁰

De onderzoeksrechter dient zich evenwel loyaal te gedragen en mag dan ook niet dralen met de inverdenkingstelling. In geval van laattijdige inverdenkingstelling door de onderzoeksrechter wordt evenwel niet in een straf voorzien.¹⁵¹ Doch, de rechten van verdediging van de verdachte zouden in dergelijk geval geschonden kunnen zijn, waardoor artikel 6 EVRM – het recht op een eerlijk proces – aangetast wordt. Om te kijken of dit het geval is, dient de procedure in zijn geheel onderzocht te worden.¹⁵² Een afwijking tijdens het vooronderzoek kan dermate gewichtig zijn dat het een beslissende

¹⁴⁵ Dit vindt plaats ter gelegenheid van een verhoor of door kennisgeving aan de betrokkene.

¹⁴⁶ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 255.

¹⁴⁷ Behalve bij het afgeven van een aanhoudingsbevel of wanneer het Openbaar Ministerie dit uitdrukkelijk heeft gevorderd.

¹⁴⁸ G. MAES, “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 193-194.

¹⁴⁹ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 256.

¹⁵⁰ Advies Raad van State, *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 120.

¹⁵¹ Cass. 2 oktober 2002, AR P.02.996 F, *Arr.Cass.* 2002, nr. 503; B. DE GRUYSE, “De inzage in het strafdossier: een jaar rechtspraak”, *P&B/RDJP* 2000, 7.

¹⁵² Cass. 6 mei 1993, *Pas.* 1993, I, 452; *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 45-46.

invloed heeft op de definitieve uitkomst van het proces.¹⁵³ Het is de rechter ten gronde die dit zal moeten beoordelen.

- *persoon die nominatief in verdenking gesteld is door het openbaar ministerie/klacht met burgerlijke partijstelling*

‘Eenieder tegen wie de strafvordering op gang werd gebracht’ geniet volgens artikel 61 *bis*, 2^e alinea Sv van dezelfde rechten als de inverdenkinggestelde.¹⁵⁴ De strafvordering wordt tegen een bepaalde persoon op gang gebracht wanneer een slachtoffer een klacht met burgerlijke partijstelling¹⁵⁵ tegen die persoon heeft ingesteld, of wanneer het openbaar ministerie een gerechtelijk onderzoek tegen die persoon heeft gevorderd.¹⁵⁶ De verdachte wordt hierbij bij naam genoemd en is daardoor identificeerbaar, ook zonder formeel in verdenking gesteld te worden.¹⁵⁷

- *persoon die minstens impliciet door de klager of het openbaar ministerie wordt geïdencieerd*

Het kan voorkomen dat een persoon niet wordt genoemd in de klacht met burgerlijke partijstelling of in de vordering tot onderzoek, noch door de onderzoeksrechter in verdenking wordt gesteld, niettegenstaande dat deze persoon wel - minstens impliciet - wordt geïdencieerd door de klager of het openbaar ministerie. In het geval dat dergelijke persoon een verzoekschrift tot inzage van de stukken zou indienen, zal de onderzoeksrechter het dossier grondig onderzoeken. Indien er ernstige aanwijzingen van schuld bestaan, zal hij tot formele inverdenkingstelling moeten overgaan.¹⁵⁸ Bij ontstentenis hiervan weerhoudt niets deze persoon om, voor zover er geen twijfel over kan bestaan dat hij bedoeld wordt in de vordering of burgerlijke partijstelling, op basis van artikel 61 *bis*, 2^e lid Sv dezelfde rechten uit te oefenen als de inverdenkinggestelde persoon.¹⁵⁹ Deze praktijk past volledig in de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens, die stelt dat de verdachte de

¹⁵³ EHRM 24 november 1993, Imbroscia/Oostenrijk, *Publ.Court Eur D.H.*, Serie A, nr.275 ; P.LAMBERT, "L'article 6, 1° de la Convention européenne des droits de l'homme et les juridictions d'instruction.", *JT* 1994, 496.

¹⁵⁴ Cass. 23 oktober 2002, AR P.02.1088 F, *Arr. Cass.* 2002, nr. 562.

¹⁵⁵ KI Brussel 27 juli 1999, nr. 1886/99.

¹⁵⁶ KI Brussel 18 januari 1999, nr.126/99; D.VANDERMEERSCH en O. KLEES, "La réforme 'Franchimont'. Commentaire de la loi du 12 mars 1998 relative à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction", *JT* 1998, 417 ev., in het bijzonder 430.

¹⁵⁷ R. DECLERCQ, *Beginselen van strafrechtspleging*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 256; B. DE GRUYSE, "De inzage in het strafdossier: een jaar rechtspraak", *P&B/RDJP* 2000, 7; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 382.

¹⁵⁸ KI Brussel 13 november 2000, *JT* 2001, 108; D. VANDERMEERSCH, "Vers une plus grande transparence de la phase préparatoire du procès-verbal?", in *Le second avant-projet de la Commission de la procédure pénale*, Union Belge-Luxembourgeoise de Droit Pénal, Ed. Mys&Breesch, 1997, 29; D.VANDERMEERSCH en O. KLEES, "La réforme 'Franchimont'. Commentaire de la loi du 12 mars 1998 relative à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction", *JT* 1998, 430.

¹⁵⁹ KI Brussel 13 november 2000, *JT* 2001, 361, noot O. KLEES en D. VANDERMEERSCH; KI Brussel 8 mei 2000, *JLMB* 2001, 242; OR Brussel 5 januari 2000, *JLMB* 2001, 257; G. MAES, "De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek", in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 195.

mogelijkheid moet hebben zijn rechten uit te oefenen “*van zodra hij redelijkerwijze kan aannemen dat hij zich zal moeten verdedigen*”.¹⁶⁰

- *niet-aangehouden inverdenkinggestelde*

De wetgever heeft het duidelijk over de ‘niet-aangehouden inverdenkinggestelde’. De inverdenkinggestelde die zich in voorlopige hechtenis bevindt, beschikt derhalve niet over de mogelijkheid zich op artikel 61 *ter* Sv te beroepen. De aangehouden verdachte beschikt evenwel over een automatisch inzagerecht in het kader van de Voorlopige Hechteniswet, welke een voordeliger regime inhoudt. Een cumulatie tussen de regeling uit de Voorlopige Hechteniswet en artikel 61 *ter* Sv is verboden.¹⁶¹

Dit opmerkelijk verschil tussen de wel en niet-aangehouden inverdenkinggestelde kan gerechtvaardigd worden door de omstandigheid dat de persoonlijke vrijheid van de aangehouden inverdenkinggestelde geschonden wordt.¹⁶²

ii. Burgerlijke partij

Met oog op de verbetering van de rechtspositie van het slachtoffer van een misdrijf, werd ook in een inzagerecht voorzien voor de burgerlijke partij.¹⁶³ Het eenvoudige statuut van benadeelde persoon¹⁶⁴ volstaat niet: enkel benadeelde personen die zich effectief burgerlijke partij stellen – en aldus procespartij *sensu stricto* worden – kunnen zich op artikel 61 *ter* Sv beroepen.¹⁶⁵ Men heeft er bijgevolg alle belang bij niet te wachten tot de terechtzitting om zich burgerlijke partij te stellen. Een persoon kan het statuut van burgerlijke partij verwerven door zich te voegen bij een lopend onderzoek, of – indien nog geen onderzoek werd opgestart – door een klacht neer te leggen bij de onderzoeksrechter met burgerlijke partijstelling waardoor de strafvordering op gang wordt gebracht. De onderzoeksrechter spreekt zich in principe niet uit over de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling, maar kan wel inzage weigeren wanneer hij van oordeel is dat de burgerlijke partijstelling onontvankelijk lijkt. (*infra* 49)

¹⁶⁰ EHRM 10 december 1982, Corigliano/Italië, *Publ.Cour Eur. D.H.*, Serie A, nr. 57; EHRM 27 februari 1980, Deweer/België, *Publ.Cour Eur. D.H.*, Serie A, nr. 35; K. RIMANQUE, B. PEETERS en L. VERMEIRE, *De toepassing van het EVRM in de praktijk*, Antwerpen, Kluwer, 1987, 29; A. DEN HARTOG, *Art. 6 EVRM: grenzen aan het streven de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, 120.

¹⁶¹ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr.857/1, 48-49.

¹⁶² *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 49.

¹⁶³ Artikel 63 Sv.

¹⁶⁴ Artikel 5 *bis* V.T.Sv.

¹⁶⁵ F. HUTSEBAUT, “De wet Franchimont: een belangrijke stap inzake de rechtspositie van slachtoffers van misdrijven, *De orde van de dag* 1999, afl.5, 74-75.

iii. Andere partijen ?

Overige partijen beschikken niet over de mogelijkheid zich op artikel 61 *ter Sv* te beroepen. Denk bij wijze van voorbeeld aan de vrijwillig of gedwongen tussenkomende partij.¹⁶⁶ Het verzoekschrift uitgaande van andere personen dan de niet-aangehouden inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij zijn bijgevolg onontvankelijk.¹⁶⁷ Zij kunnen evenwel nog steeds trachten beroep te doen op artikel 125 Tarief in Strafzaken.

b) Draagwijdte inzagerecht

i. Recht of gunst ?

Aangezien het principe van het geheim van het onderzoek de regel blijft, behelst artikel 61 *ter Sv* geen subjectief recht op automatische en periodieke inzage voor de niet-aangehouden inverdenkinggestelde en voor de burgerlijke partij (i.t.t. de Voorlopige Hechteniswet van 20 juli 1990). Er wordt enkel het recht gegeven inzage van het strafdossier *te vragen* aan de onderzoeksrechter, onder voorbehoud van de mogelijkheid voor de onderzoeksrechter de inzage te weigeren of beperken.¹⁶⁸ Zo valt in de voorbereidende werken te lezen dat “*dit inzagerecht niet mag aanzien worden als een loutere uitbreiding van de rechten van de verdediging, daar het geen voorrecht is voor de inverdenkinggestelde.*”¹⁶⁹

In het parlement werden nochtans verscheidene voorstellen ingediend om het systeem om te keren: een automatisch en periodiek inzagerecht voor de niet-aangehouden inverdenkinggestelde en de burgerlijke partij, behoudens andersluidende beslissing van de onderzoeksrechter.¹⁷⁰ Deze voorstellen werden echter weerhouden, aangezien het geheim van het onderzoek op deze manier compleet verbroken wordt en de onderzoeksrechter continue in de weer zou zijn met het onderzoeken welke stukken hij ter inzage geeft en aan welke partij.¹⁷¹

Belangrijk is erop te wijzen dat het ontbreken van een periodiek en automatisch recht niet tot discriminatie leidt tussen de aangehouden verdachte enerzijds, en de niet-aangehouden verdachte en burgerlijke partij anderzijds. De aangehouden verdachte moet zich namelijk verdedigen voor wat

¹⁶⁶ P. TRAEST, T. DE MEESTER, “De Wet Franchimont: capita selecta voor de rechtspraak”, in *Gandaius actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 6.

¹⁶⁷ KI Gent 30 oktober 1998, nr. 1050/98; B. DE GRUYSE, “De inzage in het strafdossier: een jaar rechtspraak”, *P&B/RDJP* 2000, 6-7.

¹⁶⁸ D. VANDERMEERSCH en O. KLEES, “La réforme ‘Franchimont’. Commentaire de la loi du 12 mars 1998 relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *J.T.* 1998, 432; G. MAES, “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 192.

¹⁶⁹ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 49.

¹⁷⁰ Amendement nr. 74, 75, 79, 221 en 222; *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/17, 120-121.

¹⁷¹ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/17, 123-125.

betreft de beperking van zijn grondrecht op persoonlijke vrijheid.¹⁷² Dit rechtvaardigt dan ook dat de aangehouden verdachte rechten bezit waar de niet-aangehouden verdachte en de burgerlijke partij niet over beschikken. Zo stellen de parlementaire handelingen: “*Het is juist dat de commissie strafprocesrecht met de invoering van het ontworpen artikel 61ter Sv de bedoeling heeft om de rechten van de aangehouden inverdenkinggestelde en de rechten van de niet aangehouden inverdenkinggestelde meer op elkaar af te stemmen. Nochtans is het gerechtvaardigd dat de aangehouden inverdenkinggestelde, precies omwille van zijn vrijheidsberoving, over bepaalde rechten beschikt die niet ter beschikking staan van de niet aangehouden inverdenkinggestelde.*”¹⁷³

Bovendien klaagde het Arbitragehof, vóór de wet Franchimont, in zijn arrest van 18 juli 1997 enkel de ongelijkheid aan tussen de aangehouden verdachte en de burgerlijke partij doordat er voor de burgerlijke partij geen rechtsmiddelen voorzien waren tegen de weigeringsbeslissing van de procureur-generaal in het kader van artikel 125 Tarief in Strafzaken. Het Arbitragehof vereiste geenszins dat de rechten van de burgerlijke partij en de niet-aangehouden verdachte identiek zou zijn aan die van de aangehouden verdachte.¹⁷⁴

ii. Voorwerp van het inzagerecht

Aanvankelijk luidde artikel 61 *ter Sv* als volgt: “... kunnen verzoeken om inzage van het *deel van het dossier betreffende de feiten die tot de inverdenkingstelling of tot de burgerlijke partijstelling hebben geleid*”, dit had tot gevolg dat het verzoek tot inzage automatisch beperkt werd tot de stukken die de feiten bevatten die tot de inverdenkingstelling of tot de burgerlijke partijstelling hebben geleid. Daarmee wou de wetgever het privéleven van andere partijen in het geding beschermen.¹⁷⁵ Met de (reparatie-) wet van 4 juli 2001 heeft men deze automatische beperking weggelaten.¹⁷⁶ Voortaan verleent artikel 61 *ter*, §1 Sv principieel inzage in het *gehele* strafdossier. Dit heeft belangrijke consequenties. Zo kan een niet-aangehouden inverdenkinggestelde – in de regel - nu niet alleen kennis nemen van de stukken die tot zijn inverdenkingstelling hebben geleid, maar ook van gegevens die feitelijk enkel de burgerlijke partij of een medeverdachte aanbelangen. Een inzage in het gehele strafdossier houdt daardoor natuurlijk verschillende gevaren in. Zo kan de verdachte de identiteit van de persoon die tegen hem getuigt te weten komen, waardoor wraakacties niet ondenkbaar zijn.

¹⁷² M. FRANCHIMONT, *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 325-326.

¹⁷³ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 50 en nr. 857/17, 121; G. MAES, “De inzage in het strafdossier”, *RW* 1998-99, nr.15, 485.

¹⁷⁴ Arbitragehof 18 juli 1997, *JLMB* 1997, 1156, noot A. SADZOT, “L'accès au dossier répressif en cours d'instruction”, *JLMB* 1997, 1157-1160; F. TULKENS, M. VAN DE KERCKHOVE, *Introduction au droit pénal: aspects juridiques et criminologiques*, Diegem, Kluwer, 1999, 543-546.

¹⁷⁵ M. ROZIE, “Nieuwe rechten voor de verdachte tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 172.

¹⁷⁶ Wet 4 juli 2001 tot wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van Strafvordering en tot wijziging van de Wet 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, *BS* 24 juli 2001.

Men mag evenwel artikel 61 *ter*, §3 Sv niet vergeten. Deze paragraaf maakt *gedeeltelijke* inzage nog steeds mogelijk, aangezien de paragraaf aan de onderzoeksrechter de mogelijkheid geeft de inzage van bepaalde stukken te verbieden op basis van de weigeringsgronden opgesomd in het artikel (*infra* 48), of de inzage te beperken tot de stukken die hij specifiek aanduidt. Daarnaast kan de onderzoeksrechter voor de niet-aangehouden inverdenkinggestelde de inzage beperken tot het deel van het dossier betreffende de feiten die tot de inverdenkingstelling hebben geleid en voor de burgerlijke partij tot dat deel dat tot de burgerlijke partijstelling heeft geleid.¹⁷⁷

iii. Recht om dossier in te zien

Artikel 61 *ter* Sv verleent de verzoeker enkel recht om het dossier te consulteren, maar geen recht op afschrift van het dossier. Heeft het verzoek het nemen van een afschrift tot voorwerp, dan is het onontvankelijk.¹⁷⁸ Wenst men een afschrift te bekomen, dan zal men zich moeten beroepen op artikel 125 Tarief in Strafzaken.¹⁷⁹

De wetgever heeft bij de inzage in het strafdossier geen mogelijkheid tot kopienamen willen invoeren uit schrik dat het dossier van het gerechtelijk onderzoek vrij onder het publiek zou circuleren. Deze beslissing wordt in de praktijk sterk betreurd.¹⁸⁰

Het toekennen van een inzagerecht vormt een uitzondering op het geheim karakter van het vooronderzoek en impliceert logischerwijze dat aan de betrokkene en/of diens advocaat de gelegenheid wordt geboden dit recht op een nuttige wijze uit te oefenen. Men wil de partijen de mogelijkheid geven het dossier grondig te bestuderen en de verkregen inlichtingen te kunnen gebruiken ter verdediging van hun rechten en belangen. Evenwel zorgen de zeer korte termijnen voor het uitoefenen van het inzagerecht alsook de beperkte openingsuren van de griffies¹⁸¹ (die dan nog dikwijls overlappen met de voor- en namiddagzittingen) er in de praktijk voor dat een nuttige uitoefening van het inzagerecht niet mogelijk is wanneer er geen mogelijkheid bestaat om de inhoud van het strafdossier op een persoonlijke drager vast te leggen. Deze laat immers toe dat verdere bestudering van het strafdossier mogelijk is buiten de beperkte openingsuren van de griffie.¹⁸²

Vast staat dat tijdens de inzage aantekeningen toegelaten zijn en bepaalde stukken uit het strafdossier overgepend mogen worden. Overpennen is in se nochtans niets anders dan het nemen van een kopie. Toch lijkt men weigerachtig te staan tegen modernere reproductiemiddelen zoals een kopieertoestel of scanner. Het is inderdaad zo dat moderne technologieën het niet enkel mogelijk maken de inhoud van

¹⁷⁷ G. MAES, "De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek", in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 212.

¹⁷⁸ KI Gent 15 december 1998, nr. 1224/98.

¹⁷⁹ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 390.

¹⁸⁰ L. HUYBRECHTS, "Nog maar eens de (kleine) Franchimont", *CBR Jaarboek* 2005, 319.

¹⁸¹ Namelijk van 8u30 tot 12u30 en van 13u30 tot 16u.

¹⁸² W. VAN STEENBRUGGE, "Enkele overwegingen bij de Wet Franchimont", *Ad Rem* (3) 2004, 12-13; J. DEENE, "Multimedia-gsm's: nood aan duidelijke regels voor gebruik in de rechtbank", *De juristenkrant* 2005, nr.108, 9.

een stuk vast te leggen, maar er tevens moeiteloos een replica van kunnen maken. Doch lijkt het niet aangewezen deze vormen van reproductie te verbieden. Het argument dat naar voor wordt geschoven tegen de aanwending van moderne technologieën, met name dat het een schending van het geheim van het vooronderzoek zou inhouden, lijkt immers op een misvatting gestoeld te zijn. Immers, het verlenen van recht op inzage in het strafdossier zorgt er op zich al voor dat het geheime karakter van het vooronderzoek t.a.v. de betrokkene verloren gaat. Het probleem t.a.v. het geheim van het onderzoek zit hem enkel in het gebruik dat men van de verkregen informatie zou maken. Het is namelijk zo dat de titularis van een inzagerecht het geheim van het vooronderzoek dient te respecteren t.o.v. derden. Informatie verkregen door de inzage mag niet zomaar naar believen gebruikt worden. Aangezien het misbruik van het recht op inzage (artikel 460 *ter Sw*) strafbaar werd gesteld, lijkt er dus geen reden meer te bestaan om het verbod op kopiename te behouden.¹⁸³

Men kan bijgevolg besluiten dat het verbod tot kopiename in het kader van een inzage in het strafdossier niet meer te verdediging valt in deze moderne samenleving. Aangezien men nota's mag nemen tijdens de inzage, kan men -indien men veel geduld en tijd heeft- het dossier in principe volledig overpennen. Het verbod op kopie wordt daardoor volledig uitgehold. Beter zou zijn het verbod op kopie af te schaffen en de partijen de mogelijkheid te geven hun dossier te kopiëren of in te scannen. Dit moet wettelijk geregeld worden opdat het beleid van de verschillende griffies in België gelijklopend zou zijn. Wordt van het kopierecht misbruik gemaakt, dan kan teruggevallen worden op artikel 460 *ter Sw*. Tenslotte kan ook opgemerkt worden dat België op rechtsvergelijkend vlak alleen staat met zijn compleet verouderd verbod tot kopiename en zijn beperkte griffieopeningsuren.¹⁸⁴

iv. Geen recht dossier mee te nemen

Het strafdossier wordt ter beschikking gesteld in origineel of in kopie op de plaats meegedeeld door de griffie. Men mag het dossier niet meenemen, ook niet voor korte tijd.

5) Procedure: aanvraag en beslissing

a) *Het indienen van het verzoek*

i. Vorm

Om aanspraak te maken op het inzagerecht uit artikel 61 *ter Sv*, moet men zich richten tot de onderzoeksrechter door middel van een verzoekschrift. De wetgever heeft het verzoekschrift tot inzage niet onderworpen aan specifieke vormvereisten. Evenwel zijn de regels van de taalwet van

¹⁸³ W. PEETERS, "Onderscheid tussen inzage- en kopierecht van strafdossiers moet worden afgeschaft", *De juristenkrant*, nr. 110, 25 mei 2005, 4.

¹⁸⁴ W. VAN STEENBRUGGE, "Enkele overwegingen bij de Wet Franchimont", *Ad Rem* (3) 2004, 12-13; J. DEENE, "Multimedia-gsm's: nood aan duidelijke regels voor gebruik in de rechtbank", *De juristenkrant* 2005, nr.108, 9.

toepassing.¹⁸⁵ Het verzoekschrift moet keuze van woonplaats in België inhouden indien de verzoeker er zijn woonplaats niet heeft. Dit moet ervoor zorgen dat de betekening van stukken vereenvoudigd wordt.¹⁸⁶ Miskennis van deze verplichting leidt niet tot de onontvankelijkheid van het verzoekschrift, maar leidt er volgens artikel 68, 2^e lid Sv toe dat de verzoeker in de loop van de procedure geen eventuele onrechtmatigheden betreffende de kennisgeving zal kunnen inroepen. Ook wordt aanbevolen dat de verzoeker zijn hoedanigheid uiteenzet.¹⁸⁷

Anders dan bij het verzoek gericht tot de Kamer van Inbeschuldigingstelling (artikel 61 *ter*, §5 Sv) en het verzoekschrift voor bijkomende onderzoekshandelingen (artikel 61 *quinquies* Sv), waar motivering van het verzoek verplicht is op straffe van onontvankelijkheid, is er hier van een motiveringsverplichting geen sprake. De burgerlijke partij dient evenwel overeenkomstig art 61 *ter*, § 3 in fine Sv van een rechtmatige beweegreden tot het raadplegen van het dossier te doen blijken.¹⁸⁸

Betreft het een onderzoek dat uiteenvalt in verschillende luiken, dan kan de verzoeker, voor zover dat mogelijk is, aanduiden op welk gedeelte van het dossier zijn aanvraag betrekking heeft.¹⁸⁹ Daarnaast zou het handig zijn dat de verzoeker in zijn verzoek probeert aan te tonen dat de weigeringsgronden voor de onderzoeksrechter niet van toepassing zijn. Weigert de onderzoeksrechter toch de inzage, dan zal hij meer aandacht moeten besteden aan het motiveren van de weigering.¹⁹⁰

Tenslotte dient erop gewezen te worden dat het verzoek tot inzage telkens een afzonderlijk verzoekschrift vereist. Wil men naast het verzoek tot inzage ook bijkomende onderzoeksdaden vragen, dan dient dit in individuele verzoekschriften te gebeuren en dit op straffe van onontvankelijkheid. Op deze manier worden de regels die eigen zijn aan iedere procedure voldoende gewaarborgd.¹⁹¹

ii. Termijn

Ingevolge artikel 61 *ter*, §2 Sv kan het verzoekschrift tot inzage in het strafdossier *ten vroegste één maand* na de in verdenkingstelling, het instellen van de strafvordering of de burgerlijke partijstelling worden toegezonden aan of neergelegd op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg. Deze termijn zorgt er voor dat het onderzoek gedurende een bepaalde periode volstrekt geheim blijft, zodat de

¹⁸⁵ KI Brussel 8 februari 1999, *P&B* 2000, 91.

¹⁸⁶ Art 61 *ter* §2 Sv; *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr.1-704/4, 258 ev.

¹⁸⁷ B. DE GRUYSE, "De inzage in het strafdossier: een jaar rechtspraak", *P&B/RDJP* 2000, 9; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 390.

¹⁸⁸ G. MAES, "De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek", in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 201.

¹⁸⁹ *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr.1-704/4, 237.

¹⁹⁰ A. SADZOT, "Les droits des citoyens, des victimes et des inculpés" in M. FRANCHIMONT (ed.), *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection Scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 327; G. MAES, "De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek", in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 201.

¹⁹¹ OR Dendermonde 4 april 2000, *T.Strafr.* 2000, 241.

waarheidsvinding niet in het gedrang komt en de mogelijkheid gegeven wordt aan de onderzoeksrechter om in alle sereniteit, zonder enige dwang of invloed, zijn strategie uit te stippelen en vooruitgang te boeken. Tevens zorgt deze ‘wachttermijn’ ervoor dat er niet zomaar onbezonnen verzoeken worden ingediend.¹⁹²

De termijn van één maand vangt aan vanaf de dag van de inverdenkingstelling, het instellen van de strafvordering of de burgerlijke partijstelling. Aangezien de betrokkene niet automatisch geïnformeerd wordt over het feit dat de procureur des Konings een gerechtelijk onderzoek gevorderd heeft of dat een slachtoffer een klacht met burgerlijke partijstelling heeft ingesteld, verdient het de aanbeveling dat de onderzoeksrechter de betrokkene hiervan terstond in kennis brengt zodat de betrokkene op de hoogte is dat de termijn begint te lopen.¹⁹³

iii. Wijze van indienen

Oorspronkelijk sprak artikel 61 *ter* Sv van het ‘indienen (*déposer*)’ van het verzoekschrift. Verschillende rechtspraak was van mening dat een verzoekschrift niet regelmatig was ingediend -en bijgevolg onontvankelijk was- wanneer het met de post werd opgestuurd in plaats van persoonlijk ter griffie neergelegd.¹⁹⁴ Deze rechtspraak gaf – omwille van zijn overdreven formalisme - evenwel terecht aanleiding tot veel kritiek. Het verbieden van het verzenden van een verzoekschrift via post gaat namelijk in tegen de geest van de wet, aangezien op de term ‘neerleggen’ tijdens de totstandkoming van het artikel niet werd ingegaan en in burgerlijke zaken ‘neergelegd’¹⁹⁵ weldegelijk geïnterpreteerd wordt als ‘verzonden’.¹⁹⁶ De verplichte inschrijving van het verzoekschrift in een daartoe bestemd register levert daarenboven voldoende bewijs dat het verzoekschrift de griffie heeft bereikt en op welk tijdstip dit gebeurde. Bovenstaande mening werd echter niet door alle instanties gesteund. Sommige onderzoeksrechters in andere arrondissementen waren wel van oordeel dat een per post verzonden verzoekschrift ontvankelijk was.¹⁹⁷

¹⁹² *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr.857/1, 49.

¹⁹³ A. SADZOT, "Les droits des citoyens, des victimes et des inculpés" in M. FRANCHIMONT (ed.), *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection Scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 324 ; P. TRAEST, T. DE MEESTER, "De Wet Franchimont: capita selecta voor de rechtspraak", in *Gandaius actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 8.

¹⁹⁴ KI Gent 15 april 1999, nr.414/99; KI Gent 8 april 1999, 372/99; KI Luik 18 februari 1999 (3 arresten), nrs.242-244/99; KI Luik 2 februari 1999, *JLMB* 1999, 606, met kritische noot A. SADZOT; OR Dinant 28 december 1998.

¹⁹⁵ o.m. art. 1056, 2° Ger.W.

¹⁹⁶ Zie A. SADZOT, "Du mode de communication des requêtes en cours d'information et d'instruction pénales", *JLMB* 1999, 607, noot onder KI Luik 2 februari 1998 ; G. MAES, "De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek", in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 200.

¹⁹⁷ A. SADZOT, "Du mode de communication des requêtes en cours d'information et d'instruction pénales", *JLMB* 1999, 609; B. DE GRUYSE, "De inzage in het strafdossier: een jaar rechtspraak", *P&B/RDJP* 2000, 9.

Aan deze discussie kwam een eind door de Reparatiewet van 4 juli 2001¹⁹⁸, die de term ‘indienen’ verving door de woorden ‘toezenden aan of neerleggen op’. Het was de uitdrukkelijke bedoeling van de wetgever om een overdreven formalistische benadering van de rechtstoegang te vermijden. Sindsdien staat vast dat een verzoekschrift evengoed per post mag worden toegezonden aan de griffie van de rechtbank van eerste aanleg met het oog op inschrijving in een daartoe bestemd register.¹⁹⁹

iv. Plaats

Het verzoekschrift tot inzage gericht aan de onderzoeksrechter wordt toegezonden aan of ingediend op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg. Zij komen dus niet rechtstreeks toe bij het kabinet van de onderzoeksrechter, zodat deze niet bij ieder verzoek gestoord zou worden of overbelast raken. Daarenboven is de onderzoeksrechter niet altijd aanwezig, waardoor de toegankelijkheid in het gedrang zou komen.²⁰⁰

b) Inschrijving in register en doorsturen naar procureur des Konings

Eenmaal de griffier het verzoekschrift ontvangen heeft, gaat hij over tot het inschrijven ervan in een daartoe bestemd register²⁰¹ en zendt onverwijld een kopie van het verzoekschrift naar de procureur des Konings.²⁰² Deze doet daaropvolgend de vorderingen die hij nodig acht. De procureur des Konings kan het strafdossier in mededeling vragen of met de onderzoeksrechter samenkomen. De vorderingen van de procureur des Konings hebben normaalgezien betrekking op de ontvankelijkheid van het verzoek tot inzage of het aanwezig zijn van een weigeringsgrond. De onderzoeksrechter is niet verplicht met de vorderingen van de procureur des Konings rekening te houden. Hij beslist namelijk volledig autonoom, in eer en geweten.²⁰³

c) Beoordeling en beslissing onderzoeksrechter

i. Termijn

De onderzoeksrechter moet uitspraak doen over het verzoek tot inzage binnen een termijn van *één maand*. Deze termijn vangt aan bij de inschrijving van het verzoekschrift in het register. Daardoor kan er geen betwisting bestaan over het precies vertrekpunt van de termijn in geval van verzending van het

¹⁹⁸ Artikel 3 wet van 4 juli 2001 tot wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van strafvordering en tot wijziging van de wet van 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, BS 24 juli 2001.

¹⁹⁹ G. MAES, “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 202.

²⁰⁰ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 49.

²⁰¹ Art 61 *ter*, §2 Sv.

²⁰² Niet op straffe van nietigheid (KI Brussel 29 maart 1999, *P&B* 2000, 11).

²⁰³ G. MAES, “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 203.

verzoekschrift via post. De gemeenrechtelijke regeling voor de berekening van termijnen is van toepassing, waardoor de *dies a quo* niet in de termijn is begrepen, de *dies a quem* wel.²⁰⁴

De termijn van één maand geeft aan de onderzoeksrechter de mogelijkheid om een afgewogen beslissing te nemen. Men vreesde dat bij een te korte beslissingstermijn de onderzoeksrechter systematisch de inzage zou moeten weigeren²⁰⁵, met als gevolg talrijke procedures voor de Kamer van Inbeschuldigingstelling en het gevaar op verjaring.²⁰⁶ Daarnaast laat de termijn van één maand de onderzoeksrechter toe om in belangrijke dossiers met verschillende verdachten en burgerlijke partijen verschillende verzoeken tot inzage zoveel mogelijk te groeperen.²⁰⁷

ii. Beslissing

Vooraleer inzage toe te staan, dient de onderzoeksrechter over te gaan tot een dubbele controle: eerst zal hij moeten nagaan of het verzoekschrift ontvankelijk is, daarna zal hij de gegrondheid ervan moeten beoordelen.²⁰⁸

De ontvankelijkheid van het verzoekschrift heeft betrekking op de hoedanigheid van de verzoeker (Gaat de aanvraag wel uit van de burgerlijke partij of de in verdenkinggestelde?), het voorwerp van het verzoek en de naleving van de formaliteiten (Is de termijn van één maand gerespecteerd? Werd het verzoek wel ter griffie van de rechtbank van eerste aanleg ingediend?). Is het verzoekschrift ontvankelijk, dan beoordeelt de onderzoeksrechter of het opportuun is de inzage toe te staan.²⁰⁹

- *inwilligen verzoek tot inzage*

De onderzoeksrechter kan het verzoek tot inzage inwilligen. Zoals reeds eerder vermeld, werd de automatische beperking van de inzage verlaten door de wet van 4 juli 2001. Nu wordt gekozen voor een principiële inzage in het gehele strafdossier, tenzij de onderzoeksrechter anders beslist.

Ingeval het verzoek wordt ingewilligd, wordt het dossier binnen de twintig dagen na de beslissing van de onderzoeksrechter en ten vroegste na het verstrijken van de beroepstermijn bepaald in artikel 61 *ter*, §5 Sv, voor inzage ter beschikking gesteld van de verzoeker en diens advocaat en dit voor een *minimum*duur van achtenveertig uur.²¹⁰ De terbeschikkingstelling kan plaatsvinden in origineel, doch ook in kopie, waardoor het onderzoek ongestoord verder gezet kan worden. Verder vergemakkelijkt

²⁰⁴ *dies a quo non computatur, dies ad quem computatur*, Artikel 52-53 Ger.W.

²⁰⁵ *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr. 1-704/4, 232.

²⁰⁶ C. VAN DEN WYNGAERT en B. DE SMET, "De verjaring van de strafvordering in België: een onoverbrugbare hindernis voor de berechtiging van complexe zaken?", *RW* 1997-98, 172; G. MAES, "De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek", in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 203.

²⁰⁷ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/17, 121.

²⁰⁸ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/1, 49-50.

²⁰⁹ P. TRAESE, T. DE MEESTER, "De Wet Franchimont: capita selecta voor de rechtspraak", in *Gandaius actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 8-9.

²¹⁰ KI Brussel 27 juni 1999, nr.1885 (5 werkdagen).

dit ook de mogelijkheid tot selectie en de gelijktijdige aanvraag tot inzage van verschillende partijen.²¹¹

- *stilzwijgen*

Wanneer de onderzoeksrechter nalaat uitspraak te doen over het verzoek tot inzage binnen de periode van een maand, wordt aanvaard dat hij het verzoek verwerpt. Tegen deze beslissing kan de verzoeker beroep instellen bij de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Om ontvankelijk te zijn dient dit beroep ingesteld te zijn na verloop van de periode van een maand waarover de onderzoeksrechter beschikt, vermeerderd met vijftien dagen. Het verzoek moet evenwel binnen de vervaltermijn van acht dagen neergelegd worden op de griffie van de rechtbank van eerste aanleg.²¹²

- *weigeren/beperken verzoek tot inzage*

De onderzoeksrechter kan de inzage in een dossier weigeren of beperken tot bepaalde stukken op grond van één van vier weigeringsgronden opgesomd in artikel 61 *ter*, §3 Sv.

Vooreerst kan inzage geweigerd of beperkt worden *indien de noodwendigheden van het onderzoek dit vereisen*, m.a.w. wanneer de inzage een gevaar zou betekenen voor het onderzoek. Dit is onder andere het geval wanneer de verzoeker zelf nog moet worden ondervraagd²¹³ of wanneer door contact tussen de verzoeker en derden het gevaar zou bestaan dat onderzoeksdaaden tegen die derden zouden mislukken²¹⁴. De vage formulering van deze weigeringsgrond zorgt ervoor dat het in de praktijk bijna steeds kan worden toegepast. Het gevaar bestaat dan ook dat deze ‘*passe-partout*’²¹⁵-bepaling het inzagerecht totaal uitholt. Het is immers logisch dat elk onderzoek het vlotst verloopt wanneer het in het volste geheim kan gebeuren. Om deze uitzondering niet te misbruiken, valt het dan ook te verkiezen deze grond lichtelijk restrictief te benaderen.²¹⁶

Een tweede grond betreft *het gevaar dat de inzage zou opleveren voor personen, of een ernstige schending van hun privéleven zou inhouden*. De afwijking op het geheim van het onderzoek mag er niet toe leiden dat bepaalde personen in gevaar zouden gebracht worden of dat hun privéleven aangetast zou worden. Deze bepaling beoogt dan ook deze individuen te beschermen tegen eventueel geweld, voorbarige publieke beschuldigingen, etc. Sommige auteurs zijn de mening toegedaan dat deze grond weinig zin heeft, aangezien inzage – en de bijhorende risico’s - sowieso verkregen wordt op het ogenblik van de regeling der rechtspleging. Daar het onderzoek op het moment van de regeling

²¹¹ *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr. 1-704/4, 239.

²¹² Art 61 *ter*, § 2 en §6 Sv.

²¹³ KI Gent 20 november 1998, nr. 1103/98.

²¹⁴ KI Antwerpen 20 april 1999, nr. 892/99; KI Brussel 15 maart 1999, nr. 622.

²¹⁵ D. VANDERMEERSCH, O. KLEES, “La réforme “Franchimont”. Commentaire de la loi du 12 mars 1998 relative a l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *JT* 1998, 432.

²¹⁶ B. DEJEMEPPE, “De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek”, *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 1998, 106; B. DE GRUYSE, “De inzage in het strafdossier: een jaar rechtspraak”, *P&B/RDJP* 2000,12.

der rechtspleging afgelopen is, en op dat ogenblik duidelijk is of de vermoedens al dan niet terecht waren, kan deze argumentatie in twijfel getrokken worden.²¹⁷

Naast deze twee algemene weigeringsgronden bestaan ook twee gronden eigen aan de burgerlijke partij.

Zo kan inzage geweigerd of beperkt worden indien *de burgerlijke partijstelling niet ontvankelijk lijkt*. De bedoeling van deze bepaling is om misbruik tegen te gaan²¹⁸, meer bepaald te verhinderen dat personen zich zo maar burgerlijke partij stellen, alleen maar om toegang te verkrijgen tot het dossier.²¹⁹ Het status van burgerlijke partij wordt namelijk gegeven aan personen die ‘beweren’ benadeeld te zijn door het misdrijf. Dat er nog geen bewijs van schade nodig is, brengt natuurlijk risico’s met zich mee. Zo kan bijvoorbeeld een lid van een criminele organisatie beweren slachtoffer te zijn om zich burgerlijke partij te kunnen stellen en zo inzage te verkrijgen in het strafdossier. Vandaar het belang van de mogelijkheid voor de onderzoeksrechter inzage in deze gevallen te weigeren of beperken.²²⁰ Er moet worden beklemtoond dat de wetgever niet de bevoegdheid gegeven heeft aan de onderzoeksrechter om een eindoordeel te vellen over de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling. De onderzoeksrechter kan enkel inzage weigeren op grond van het onontvankelijk *lijken* van de burgerlijke partijstelling, wat dus een *prima facie*-oordeel inhoudt dat niet tegenwerpelijk is aan de onderzoeks- of vonnisgerichten. Deze afwijzing zorgt er bijgevolg niet voor dat de burgerlijke partij zijn statuut verliest, waardoor zijn rechten in de verdere procedure onverlet blijven bestaan.²²¹

Tenslotte beschikt de onderzoeksrechter nog over een weigeringsgrond indien *de burgerlijke partij van geen rechtmatige beweegredenen tot het raadplegen van het dossier doet blijken*. In principe wordt aangenomen dat iemand die slachtoffer is van een misdrijf van voldoende rechtmatig belang doet blijken. Wel is het zo dat een slachtoffer een onvoldoende nauwe band kan hebben met het onderzoek om recht op inzage te verkrijgen. Tijdens de parlementaire voorbereiding werd verwezen naar een persoon wiens wagen gestolen was in het kader van de affaire-Dutroux.²²² Het is logisch dat deze persoon geen inzage kan verkrijgen in het gehele strafdossier. Daarnaast kan het ook zijn dat de onderzoeksrechter twijfels heeft over de intenties van de burgerlijke partij en daarom inzage zal

²¹⁷ G. MAES, “De inzage in het strafdossier”, *RW* 1998-99, nr.15, 488; G. MAES, “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 207.

²¹⁸ R. DE BECO, “Le projet de loi relatif à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction, dit “projet Franchimont””, *Journ. Proc.* 1997, 22-23.

²¹⁹ *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr. 1-704/4, 236.

²²⁰ D. VANDERMEERSCH, “Vers une plus grande transparence de la phase préparatoire du procès-verbal?”, in *Le second avant-projet de la Commission de la procédure pénale*, Union Belge-Luxembourgeoise de Droit Pénal, Ed. Mys&Breesch, 1997, 30.

²²¹ G. MAES, “De inzage in het strafdossier”, *RW* 1998-99, nr.15, 487; P. TRAEST, T. DE MEESTER, “De Wet Franchimont: capita selecta voor de rechtspraktijk”, in *Gandaius actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 9; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 391-392.

²²² *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/17, 126.

weigeren. Het is een moeilijke opdracht voor de onderzoeksrechter om de beweegredenen van een verzoeker te achterhalen, des te meer omdat het verzoekschrift niet dient gemotiveerd te worden.

Tenslotte valt op te merken dat t.a.v. de niet-aangehouden verdachte een dergelijke weigeringsgrond niet bestaat. Hierdoor ontstaat een ongerechtvaardigde ongelijkheid, wat regelrecht ingaat tegen de intenties van de hervorming van het strafproces.²²³

Hoewel de wetgever voor een limitatieve opsomming van weigeringsgronden gekozen heeft, dient opgemerkt te worden dat deze gronden vrij ruim geformuleerd werden. Hierdoor wordt een grote beoordelingsvrijheid geboden aan de onderzoeksrechter.²²⁴ De onderzoeksrechter is evenwel verplicht zijn beslissing tot weigering of beperking te motiveren. Deze beslissing is een onaantastbare beslissing van de onderzoeksrechter.²²⁵ De Kamer van Inbeschuldigingstelling oefent niettemin controle uit, wat inhoudt dat zij o.b.v. de motivering van de onderzoeksrechter de legaliteit en opportuniteit van de beslissing beoordelen (*infra* 51). De onderzoeksrechter moet in zijn beschikking verwijzen naar de wettelijke grond waarop zijn weigeringsbeslissing steunt, zonder evenwel in details te treden over de feitelijke aangelegenheden van de zaak. Het risico zou anders bestaan dat de onderzoeksrechter bij een te uitgebreide motivering zijn onderzoeksstrategie, minstens voor een stuk, verhult.²²⁶

d) Kennisgeving beslissing

De beschikking wordt door de griffier medegedeeld aan de procureur des Konings en - per faxpost of bij een ter post aangetekende brief - ter kennis gebracht van de verzoeker en, in voorkomend geval, van zijn advocaat binnen acht dagen na de beslissing.²²⁷

e) Hoger beroep

i. Wie kan hoger beroep instellen ?

Hoger beroep kan worden ingesteld door de verzoeker wanneer de onderzoeksrechter het verzoek tot inzage (gedeeltelijk) weigert. De verzoeker heeft bij de behandeling van zijn beroep uiteraard geen

²²³ G. MAES, "De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek", in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 207.

²²⁴ P. TRAEST, T. DE MEESTER, "De Wet Franchimont: capita selecta voor de rechtspraak", in *Gandaius actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 9.

²²⁵ De wet somt geen gevallen op waarin de onderzoeksrechter verplicht is om de inzage te weigeren; *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/17, 127.

²²⁶ KI Gent 17 november 1998, nr. 1096/98; M. ROZIE, 'Nieuwe rechten voor de verdachte tijdens het gerechtelijk onderzoek', in C.B.R. (ed.), *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek*, Antwerpen, Maklu, 1998, 175; D. VANDERMEERSCH, O. KLEES, "La réforme "Franchimont". Commentaire de la loi du 12 mars 1998 relative a l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction", *JT* 1998, 433.

²²⁷ Art 61 *ter*, §2 laatste lid Sv

inzage.²²⁸ Daarnaast kan de verzoeker de beroepsinstantie ook adiëren wanneer de onderzoeksrechter zich niet binnen de maand uitgesproken heeft over het verzoek tot inzage.

Logischerwijze beschikt ook de procureur des Konings over een mogelijkheid beroep in te stellen, dit in het geval het verzoek tot inzage wordt ingewilligd.²²⁹ De aanwending door de procureur des Konings van het rechtsmiddel schorst de uitvoering van de beschikking van de onderzoeksrechter.

ii. Wijze instellen beroep

Beroep wordt ingesteld door het neerleggen²³⁰ van een met redenen omkleed verzoekschrift bij de griffie van de rechtbank van eerste aanleg, waarna deze wordt ingeschreven in een daartoe bestemd register. Het verzoekschrift dient, op straffe van onontvankelijkheid, gemotiveerd te worden.²³¹

iii. De termijn

De beroepstermijn bedraagt acht dagen. Ten aanzien van de procureur des Konings gaat die termijn in op de dag waarop de beschikking hem wordt meegedeeld en, ten aanzien van de verzoeker, op de dag waarop die hem ter kennis wordt gebracht.²³²

Heeft de onderzoeksrechter geen uitspraak gedaan binnen een maand en vijftien dagen, dan beschikt de verzoeker over een vervaltermijn van acht dagen om hoger beroep in te stellen.²³³

iv. Kamer van Inbeschuldigingstelling

De bevoegde instantie voor de beroepsprocedure is de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Zij beoordeelt niet enkel de legaliteit van de beschikking van de onderzoeksrechter, doch ook de opportuniteit, o.a. op basis van de motivering van de onderzoeksrechter, het verhoor van de partijen, etc.²³⁴ Om tot een passende besluitvorming te kunnen overgaan beschikt de Kamer van Inbeschuldigingstelling over toegang tot het dossier.²³⁵ Het besluit wordt gevormd door de concrete omstandigheden op het ogenblik van de beroepsprocedure in aanmerking te nemen. Men zal dus niet kijken naar de toestand op het ogenblik dat de onderzoeksrechter zijn beslissing nam.²³⁶

v. Behandeling beroep

De griffier stelt de partijen uiterlijk achtenveertig uren tevoren in kennis van de plaats, datum en uur van de zitting. Toch doet de Kamer van Inbeschuldigingstelling uitspraak zonder contradictoir debat

²²⁸ Cass. 13 september 2000, *Arr.Cass.* 2000, nr.466.

²²⁹ Artikel 61 *ter*, §5 Sv.

²³⁰ En dus niet toezenden. Dit om het parallellisme met o.m. artikel 28 *sexies*, §4 Sv te bewaren.

²³¹ KI Antwerpen 23 september 1999, 740/99.

²³² De datum van toezending van de beschikking telt als kennisgeving. (KI Gent 15 januari 1999, F26/99.)

²³³ Art 61 *ter*, §6 Sv.

²³⁴ KI Gent 15 december 1998, nr. 1224/98.

²³⁵ D. VANDERMEERSCH, O. KLEES, "La réforme "Franchimont". Commentaire de la loi du 12 mars 1998 relative a l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction", *JT* 1998, 344.

²³⁶ KI Gent 15 december 1998, nr. 1224/98; G. MAES, "De inzage in het straf dossier tijdens het gerechtelijk onderzoek", in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 210.

en dit om te vermijden dat elementen openbaar worden gemaakt die de onderzoeksrechter net geheim wil houden. De procureur-generaal, de onderzoeksrechter, de verzoeker of diens raadsman kunnen evenwel afzonderlijk²³⁷ worden gehoord. Daarnaast kan de procureur-generaal bepaalde vorderingen, en de onderzoeksrechter een verslag, richten aan de Kamer. De verzoeker kan zijn bedenkingen uiten in de motivering van zijn verzoekschrift tot hoger beroep.²³⁸ Er heerst verdeeldheid in de rechtspraak over de vraag of de verzoeker of diens raadman ook conclusies kunnen richten tot de Kamer.²³⁹

De Kamer van Inbeschuldigingstelling doet uitspraak binnen een termijn van vijftien dagen na de neerlegging van het verzoekschrift op de griffie. De wet voorziet geen sancties indien deze termijn wordt overschreden.

De wet regelt niets met betrekking tot de kennisgeving van de beslissing. Naar analogie met de procedure in eerste aanleg kan de griffier ook hier het arrest meedelen aan de procureur-generaal, en - per fax of d.m.v. een ter post aangetekende brief - ter kennis brengen van de verzoeker en diens raadsman. Dit zonder formele termijn, maar wel zo snel mogelijk.²⁴⁰

Hoewel sommigen²⁴¹ van mening zijn dat de beslissing van de Kamer van Inbeschuldigingstelling, naar analogie met artikel 31, § 1 van de Voorlopige Hechteniswet, binnen de vierentwintig uur betekend moet worden, lijkt dit niet de juist stelling te zijn. Immers, de korte vierentwintig uur-termijn is te verantwoorden door de vrijheidsberoving van de verdachte en diens mogelijkheid tegen de uitspraak beroep aan te tekenen. Aangezien er m.b.t. inzage in het strafdossier geen cassatieberoep mogelijk is, lijkt deze termijn niet toepasbaar.

vi. Cassatieberoep

Er staat geen onmiddellijk cassatieberoep open tegen de beslissing van de Kamer van Inbeschuldigingstelling. Artikel 416 Sv bepaalt namelijk dat cassatieberoep tegen voorbereidende arresten en arresten van onderzoek slecht mogelijk is na het eindarrest of –vonnis. Dit heeft tot gevolg dat een onmiddellijk cassatieberoep tegen een beslissing van de Kamer van Inbeschuldigingstelling o.g.v. artikel 61 *ter*, §5 Sv onontvankelijk is wegens voorbarigheid.²⁴² Hoewel een uitgesteld cassatieberoep (lees: na de eindbeslissing) in theorie mogelijk is, is dit uiteraard volkomen zinloos.²⁴³

²³⁷ Zo wordt vermeden dat de strategie van de onderzoeksrechter wordt prijsgegeven.

²³⁸ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 394.

²³⁹ KI Brussel 27 juli 1999, nr.1884/99; KI Brussel 22 februari 1999, nr. 420/99(impliciet); KI Gent 15 december 1998, nr. 1224/98; B. DE GRUYSE, "De inzage in het strafdossier: een jaar rechtspraak", *P&B/RDJP* 2000,10.

²⁴⁰ B. DEJEMEPPE, "De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek", *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 1998, 108.

²⁴¹ M. ROZIE, 'Nieuwe rechten voor de verdachte tijdens het gerechtelijk onderzoek', in C.B.R. (ed.), *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek*, Antwerpen, Maklu, 1998, 178.

²⁴² Cass. 16 februari 1999, RW 1998-99, 1530, noot B. DE SMET.

²⁴³ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 396.

f) Nieuw verzoekschrift/wachttermijn

Volgens artikel 61 *ter*, §7 Sv mag de verzoeker - op straffe v onontvankelijkheid - “*geen verzoekschrift met hetzelfde voorwerp toezenden of neerleggen vooraleer een termijn van drie maanden is verstreken te rekenen van de laatste beslissing die betrekking heeft op hetzelfde voorwerp*”. De wachttermijn van drie maand begint zodoende niet te lopen vanaf het laatste verzoek of de laatste inzage, maar vanaf de eindbeslissing (ongeacht of deze positief dan wel negatief was) van de onderzoeksrechter of de Kamer van Inbeschuldigingstelling.²⁴⁴ Werd het vorige verzoekschrift afgewezen als onontvankelijk, dan geldt deze wachttermijn volgens vaststaande rechtspraak evenwel niet.²⁴⁵

Bedoeling van deze wachttermijn bestaat erin de onderzoeksrechter niet te pas en te onpas te storen met verzoekschriften tot inzage, zodat hij zich voldoende op zijn onderzoek kan concentreren.²⁴⁶

Hoewel de wet spreekt van ‘een verzoekschrift met *hetzelfde* voorwerp’, mag men dit niet te strikt interpreteren. Een onderzoek evolueert en daarmee samen groeit het dossier logischerwijze mee. Daardoor komen stukken in het dossier terecht die niet het voorwerp uitmaakten van het vorige verzoek/inzage. Het zou fout zijn aan te nemen dat het nieuwe verzoek om inzage in de stukken die sinds de vorige inzage bijgekomen zijn, geen verzoek met hetzelfde voorwerp uitmaken, waardoor er dan ook geen wachttermijn van drie maanden moet gerespecteerd worden.²⁴⁷

6) Gebruik en misbruik van de verkregen gegevens

a) Voorwaarden verbonden aan de inzage

Inzage in het strafdossier brengt heel veel inlichtingen met zich mee. Het is dan ook belangrijk dat deze verkregen informatie niet misbruikt wordt. Daarom bepaalt artikel 61 *ter*, §4 2e lid Sv dat “*de in verdenking gestelde of de burgerlijke partij de door de inzage in het dossier verkregen inlichtingen alleen kan gebruiken in het belang van zijn verdediging, op voorwaarde dat hij het vermoeden van onschuld in acht neemt, alsook de rechten van verdediging van derden, het privéleven en de waardigheid van de persoon, onverminderd het recht waarin artikel 61quinquies Sv*²⁴⁸ *voorziet.*”²⁴⁹

²⁴⁴ G. MAES, “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 200.

²⁴⁵ KI Brussel 29 maart 1999, P&B 2000, 11.

²⁴⁶ G. MAES, “De inzage in het strafdossier”, RW 1998-99, nr.15, 487.

²⁴⁷ P. MANDOUX, ‘Le droit d’accès au dossier et le droit d’instruction complémentaire’, in X, *La loi belge du 12 mars 1998 relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction*, Brussel, La Charte, 1998, 77, voetnoot 39; G. MAES, “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 200.

²⁴⁸ Recht om bijkomende onderzoeksdaden te vragen.

De formulering van artikel 64 *ter*, §4 Sv is bijzonder merkwaardig. Het lijkt de indruk te willen geven dat de inlichtingen verkregen door de inzage alleen maar voor intern gebruik aangewend kunnen worden, doch herhaalt vrijwel de voorwaarden voor een persmededeling.²⁵⁰

De inlichtingen verkregen door inzage kunnen volgens artikel 61 *ter*, §4 Sv enkel gebruikt worden in het belang van de verdediging. De vrijheid van strategie van verdediging houdt echter op daar waar de rechten van de anderen beginnen. In artikel 61 *ter* Sv is niet voorzien in een strafsanctie, waardoor de voorwaarden die erin opgesomd worden eerder een aanbeveling lijken. Om deze bepaling kracht bij te zetten was dan ook nood aan een regeling in geval van het niet nakomen van de voorwaarden.²⁵¹

b) Strafbaarstelling in geval van misbruik inzagerecht

De wet Franchimont introduceerde een nieuwe strafbaarstelling verbonden aan het inzagerecht. Zo bestraft artikel 460 *ter* Sw “*elk gebruik door de inverdenkinggestelde of de burgerlijke partij van door de inzage in het dossier verkregen inlichtingen, dat tot doel en tot gevolg heeft het verloop van het gerechtelijk onderzoek te hinderen, inbreuk te maken op het privéleven, de fysieke of, morele integriteit of de goederen van een in het dossier genoemde persoon*”. Van misbruik van inzagerecht zal bijvoorbeeld sprake zijn wanneer inzage leidt tot bedreigingen, geweldplegingen of beïnvloeding van getuigen. Of nog, wanneer de burgerlijke partij met behulp van de informatie verkregen door inzage een heuse mediacampagne opzet tegen de verdachte. Zijn de feiten bewezen verklaard, dan zal de rechter moeten kiezen tussen een gevangenisstraf van acht dagen tot één jaar of een geldboete van zesentwintig frank tot vijfhonderd frank.²⁵²

De wetgever wil aan de hand van artikel 460 *ter* Sw een systeem van interne openbaarheid creëren, waarbij aan de partijen een zo groot mogelijk inzagerecht verleend wordt, doch met de garantie voor de onderzoeksrechter dat dit inzagerecht niet misbruikt zal worden, en het geheim van het onderzoek beschermd wordt.²⁵³

De invoering van artikel 460 *ter* Sw was onderwerp van hevige discussie tijdens de parlementaire voorbereiding. Sommigen waren namelijk van oordeel dat de invoering van artikel 460 *ter* Sw compleet overbodig was, daar de inbreuken op het privéleven, de fysieke en morele integriteit of de goederen van een bepaalde persoon reeds worden beschermd door andere artikelen. Een toevoeging van volgende paragraaf aan artikel 61 *ter* Sv leek hun beter gepast: “*elk oneigenlijk gebruik van de door inzage verkregen inlichtingen kan naargelang het geval aanleiding geven tot de toepasselijke*

²⁴⁹ F. ERDMAN, “Inzagerecht versus geheim onderzoek: fictie of noodzakelijkheid?”, *Panopticon* 1996, 248.

²⁵⁰ L. HUYBRECHTS, “Artikel 125 Tarief in Strafzaken en de Procureur des Konings”, *T.Strafr.* 2004, 292.

²⁵¹ G. MAES, “De inzage in het strafdossier”, *RW* 1998-99, nr.15, 489.

²⁵² R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 396-397.

²⁵³ A. JACOBS, “Le secret de l’information et de l’instruction. Le principe et l’exception des communications à la presse”, in M. FRANCHIMONT (ed.), *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Editions de la Collection Scientifique de la Faculté de Droit de Liège, 1998, 268-269.

strafbepalingen, onverminderd burgerlijke vorderingen.” Uiteindelijk werd toch gekozen voor de nieuwe strafbepaling van artikel 460 *ter Sw*. Er werd geconcludeerd dat zonder specifieke sanctie, het geheim van het onderzoek volkomen theoretisch wordt.²⁵⁴

Op te merken valt dat door de vereiste van een bijzonder opzet enerzijds en het effectief bereiken van het doel anderzijds, deze strafbepaling zware bewijsmoeilijkheden met zich meebrengt. Hierdoor wordt een te ruime toepassing van deze strafbepaling – die het inzagerecht volledig zou uithollen – vermeden. Doch, men kan zich de vraag stellen of de beperkingen uit artikel 61 *ter Sv* wel voldoende gewaarborgd worden door artikel 460 *ter Sw*.²⁵⁵ Ook zorgt deze zware bewijslast ervoor dat het makkelijker is zich rechtstreeks te beroepen op het zelfstandig misdrijf (bijvoorbeeld laster en eerroof), aangezien daar ‘het doel en het gevolg’ niet moet worden aangetoond.²⁵⁶

Tenslotte vormt artikel 460 *ter Sw* ook enig probleem m.b.t. de rechten van verdediging. Als een inverdenkinggestelde bijvoorbeeld in het strafdossier verneemt dat de onderzoekers op zoek zijn naar een verborgen boekhouding en hij daarna deze documenten doet verdwijnen, dan hindert hij eigenlijk het onderzoek. Evenwel mag deze strafbaarstelling niet zover gaan dat de rechten van verdediging beperkt worden of dat de inverdenkinggestelde verplicht wordt zijn medewerking te verlenen aan het onderzoek.²⁵⁷

Op te merken valt dat deze strafbepaling enkel van toepassing is op de burgerlijke partij en de niet-aangehouden inverdenkinggestelde.²⁵⁸ De derde die inzage verkrijgt op basis van artikel 125 KB Tarief in Strafzaken valt dus niet onder artikel 460 *ter Sw*. Niettemin kunnen zij als mededader of medeplichtige van de inverdenkinggestelde of burgerlijke partij bestraft worden.²⁵⁹ Zo werd journalist J. MASSCHELIN door het Hof van Beroep te Gent²⁶⁰ veroordeeld voor het publiceren van bepaalde passages uit het strafdossier. De burgerlijke partij had in deze zaak misbruik gemaakt van haar inzagerecht door een kopie van het strafdossier te overhandigen aan MASSCHELIN. Door publicatie van bepaalde passages uit het strafdossier werd het privéleven van de verdachte geschonden. Aangezien de journalist het bijzonder opzet van de burgerlijke partij kende en toch overging tot publicatie, werd

²⁵⁴ *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr. 704/4, 322-328.

²⁵⁵ G. MAES, “De inzage in het strafdossier”, *RW* 1998-99, nr.15, 489.

²⁵⁶ A. JACOBS, “Le secret de l’information et de l’instruction. Le principe et l’exception des communications à la presse”, in M. FRANCHIMONT (ed.), *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Editions de la Collection Scientifique de la Faculté de Droit de Liège, 1998, 270.

²⁵⁷ B. DEJEMEPPE, “De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek”, *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 1998, 109; P. MANDOUX, ‘Le droit d’accès au dossier et le droit d’instruction complémentaire’, in X, *La loi belge du 12 mars 1998 relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction*, Brussel, La Chartre, 1998, 78; P. TRAESE, T. DE MEESTER, “De Wet Franchimont: capita selecta voor de rechtspraak”, in *Gandaius actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 12.

²⁵⁸ A. JACOBS, “Le secret de l’information et de l’instruction. Le principe et l’exception des communications à la presse”, in M. FRANCHIMONT (ed.), *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Editions de la Collection Scientifique de la Faculté de Droit de Liège, 1998, 270.

²⁵⁹ *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr. 1-704/4, 330.

²⁶⁰ Gent 25 mei 2004, *NjW* 2005, 206.

MASSCHELIN schuldig bevonden aan mededaderschap aan misbruik van het inzage-recht in het strafdossier.²⁶¹

Hoewel MASSCHELIN voor het Hof van Cassatie aanvoerde dat zijn veroordeling in strijd was met zijn journalistieke expressievrijheid uit artikel 10 EVRM, volgde Cassatie deze stelling niet en achtte de veroordeling van de journalist in overeenstemming met artikel 10 EVRM. Deze stelling van het Hof van Cassatie gaf aanleiding tot veel kritiek. Zo stelt BREWAEYS in zijn annotatie bij het arrest van 7 december 2004 van het Hof van Cassatie dat “*het Hof de toets aan artikel 10, lid 2 EVRM te licht heeft opgevat, gegeven de strenge interpretatie die het Europees Mensenrechtenhof aan artikel 10 EVRM geeft*”.²⁶² Ook VOORHOOF merkt op dat het Hof van Cassatie een te nauwe bescherming biedt aan journalistieke verslaggeving op basis van artikel 10 EVRM, daar waar het EHRM herhaaldelijk een zeer ruime bescherming biedt. Zo oordeelde het Europees Mensenrechtenhof in verscheidene zaken dat een veroordeling van een journalist omwille van het publiceren van geheime informatie of omwille van het citeren uit een strafdossier, een inbreuk vormde op artikel 10 EVRM.²⁶³

Om te besluiten kan ik stellen dat artikel 460 *ter Sw* van groot belang is in het kader van de eerbiediging van het privéleven. Wordt een inbreuk begaan op het privéleven, dan biedt bovenvermeld artikel – hoewel aan zware bewijslast onderworpen - een mogelijkheid om daartegen op te treden. Naast de strafrechtelijke veroordeling van de overtreder, is vooral ook de bijhorende mogelijkheid tot schadevergoeding van grote waarde.

²⁶¹ G. VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen, Maklu, 2007, 322.

²⁶² Cass. 7 december 2004, *NjW* 2005, 200, noot E. BREWAEYS.

²⁶³ L. DIERICKX, *Het recht op afbeelding*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 189; D. VOORHOOF, “Hof van Cassatie (te) zuinig met journalistieke rechten”, *De juristenkrant* 2005/102, 12 en www.psw.ugent.be/dv/page.aspx?id=5.

C. Machtiging tot inzage/afschrift op grond van artikel 125 Tarief in Strafzaken.

1) Inleiding

Het KB van 28 december 1950 houdende het algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, werd vervangen door artikel 96 van het KB van 27 april 2007 houdende het algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken.²⁶⁴ Volgens laatstgenoemd artikel mag “*in criminële, correctionele, politiezaken en in tuchtzaken geen uitgifte of afschrift van de akten van onderzoek en rechtspleging worden afgeleverd zonder machtiging van de onderzoeksrechter, de procureur des Konings, de arbeidsauditeur, de federaal procureur of de procureur-generaal bij het hof van beroep in functie van de toestand van de procedure, behoudens bij toepassing van de artikel 28 quinquies, §2 Sv en artikel 57, §2 Sv.*” Het Koninklijk Besluit van 27 april 2007 werd evenwel vernietigd door de Raad van State.²⁶⁵ De Raad is van mening dat de regering ten onrechte een spoedeisend advies heeft gevraagd aan de wetgevingsafdeling. De naar voor geschoven motivering verantwoordt volgens de Raad in geen geval een snel advies.²⁶⁶ Door de vernietiging gelden nu (voorlopig) opnieuw het oude artikel 125 van het Koninklijk besluit van 28 december 1950 en zijn niet vernietigde uitvoeringsbesluiten.²⁶⁷ In deze bijdrage wordt dan ook enkel artikel 125 Tarief in Strafzaken besproken.

2) Grondslag

De inzage in het strafdossier door derden - die zich niet op artikel 61 *ter Sv* kunnen beroepen - wordt geregeld door artikel 125 van het Koninklijk Besluit houdende het algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken. Dit artikel vindt zijn grondslag in artikel 1380, 2^e lid Ger W., die de Koning machtigt om te bepalen aan welke voorwaarden de mededeling of het afschrift van akten van onderzoek en van rechtspleging in criminële, correctionele en politiezaken en in tuchtzaken onderworpen is. Krachtens artikel 125 Tarief in Strafzaken mag geen uitgifte of afschrift van de akten van het strafonderzoek en de strafrechtspleging worden afgeleverd zonder uitdrukkelijke toestemming van de procureur-generaal bij het Hof van Beroep.²⁶⁸

²⁶⁴ Koninklijk Besluit houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken van 27 april 2007, *BS* 25 mei 2007.

²⁶⁵ Raad van State 17 december 2008, n° 188.928, <http://strada.dbit.lu/STAATSBLAD/view.php?filename=2009%2F02%2F02%2F20090090692.html> ; F. PETILLION, “Actualia”, *RABG* 2009/5, 319 en <http://uitgeverij.larcier.com/resource/extra/9782804425364/Actualia2009-05.pdf>.

²⁶⁶ X, “Kort – Terug naar af”, *De juristenkrant* 25 februari 2009, www.publius.be/download/uitbreiding.pdf.

²⁶⁷ F. VERBRUGGEN, R. VERSTRAETEN, *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2006, 153.

²⁶⁸ E. DE LE COURT, “La communication des dossiers répressifs par le procureur général”, *JT* 1963, 501.

3) Kenmerken

De procureur-generaal geniet een discretionaire bevoegdheid en kan bijgevolg naar eigen goeddunken beslissen of hij inzage wenst te verlenen of niet. Derden beschikken op grond van artikel 125 Tarief in Strafzaken aldus niet over een inzagerecht. Het gaat hier eerder om een gunst die door de procureur-generaal verleend kan worden. Het feit dat de procureur-generaal bij zijn discretionaire beoordeling door geen enkel criterium verbonden is, valt enigszins te betreuren.²⁶⁹

De bevoegdheid van de procureur-generaal is exclusief. Zo werd in de rechtspraak, gelet op de exclusieve bevoegdheid van de procureur-generaal, de beslissing van een onderzoeksrechter, die op grond van artikel 125 Tarief in Strafzaken toelating verleend had aan een burgerlijke partij tot verkrijgen van een kosteloos afschrift van bepaalde stukken uit het strafdossier, vernietigd.²⁷⁰

Niettemin kan de procureur-generaal zijn bevoegdheid delegeren aan een magistraat van zijn parket-generaal, of aan de procureur des Konings of een van zijn substituten.²⁷¹ Een delegatie komt voort uit het feit zelf dat een magistraat van het openbaar ministerie zijn toelating tot inzage verschaft. “*De rechter moet zich niet inmengen in de werking van het onafhankelijke openbaar ministerie door de delegatie te gaan controleren.*”²⁷²

Traditioneel wordt aangenomen dat niemand controle kan uitoefenen op het beslissingsrecht van de procureur-generaal. Ook instructies kunnen hem niet opgelegd worden. Tegen de discretionaire beslissing van de procureur-generaal tot weigering van een inzage in het strafdossier, bestaat geen georganiseerd juridictioneel beroep. In het arrest van 18 juli 1997 oordeelde het toenmalige Arbitragehof dat artikel 1380, 2^e lid Ger.W. het beginsel van gelijkheid en niet-discriminatie uit artikel 10 en 11 van de Grondwet schond. “*Door een wettelijke grondslag te verlenen aan een regeling die de burgerlijke partij geen enkel juridictioneel beroep biedt tegen de beslissingen over haar verzoek tot raadpleging, heeft de wetgever een maatregel genomen die t.o.v. de burgerlijke partij niet in redelijk verband van evenredigheid staat met de nagestreefde doelstellingen.*”²⁷³ Hieruit kan men besluiten dat ten aanzien van de burgerlijke partij, er een mogelijkheid moet bestaan om de weigeringsbeslissing van de procureur-generaal te onderwerpen aan een rechterlijke toetsing.²⁷⁴

²⁶⁹ F. SCHRAM, *Milieuinspecteurs en hun documenten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 201.

²⁷⁰ Brussel 19 mei 1998, *RDP* 1999, 133; OR Brussel 5 februari 1998, *RDP* 1998, 592.

²⁷¹ Antwerpen 10 maart 1997, *FJF* 1997, 374.

²⁷² Cass.17 juni 1999, *Arr.Cass.*1999, nr.369; *TFR* 2000, 372, noot A. KIEKENS, “Toelating tot inzage gerechtsdossier: mogelijk door middel van delegatie?”; L. HUYBRECHTS, “Artikel 125 Tarief in Strafzaken en de Procureur des Konings”, *T.Strafr.* 2004, 293.

²⁷³ Arbitragehof 18 juli 1997, *BS* 3 oktober 1997, 26 115; *JLMB* 1997, 1152, noot A. SADZOT, “L’acces au dossier répressif en cours d’instruction”; *Journ.Proc.* 1997, afl.332, 27, noot D.BOSQUET, “Communication du dossier répressif à la partie civile”.

²⁷⁴ F. TULKENS, M. VAN DE KERCKHOVE, *Introduction au droit pénal: aspects juridiques et criminologiques*, Diegem, Kluwer, 1999, 543-546; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 399-400.

In zijn arrest van 18 juli 1997 kaartte het Arbitragehof enkel de ongelijkheid aan tussen de aangehouden verdachte en de burgerlijke partij, doordat er voor de burgerlijke partij geen rechtsmiddelen voorzien waren tegen de weigeringsbeslissing van de procureur-generaal in het kader van artikel 125 Tarief in Strafzaken. Het Arbitragehof vereiste geenszins dat de rechten van de burgerlijke partij identiek zou zijn aan die van de aangehouden verdachte.²⁷⁵ Er kan op grond van dit arrest niet besloten worden tot een onvoorwaardelijk recht op inzage in het strafdossier.

Door het ontbreken van een georganiseerd beroep, nam bepaalde rechtspraak aan dat het beroep tegen de beslissing van de procureur-generaal aangebracht moet worden voor de burgerlijke rechtbank, en bij hoogdringendheid voor de rechter in kort geding. Die rechter zal dan overgaan tot een marginale toetsing van de beoordeling van de procureur-generaal, inclusief opportuniteit.²⁷⁶ Deze rechtspraak lijkt in de rechtsleer toch bekritiseerd te worden. Er wordt daarbij verwezen naar artikel 2 Ger.W., luidens welk *“de in dit wetboek gestelde regels van toepassing zijn op alle rechtsplegingen, behoudens wanneer deze geregeld worden door niet uitdrukkelijk opgeheven wetsbepalingen of door rechtsbeginselen, waarvan de toepassing niet verenigbaar is met de toepassing van de bepalingen van dit wetboek.”* Daaruit kan men concluderen dat de burgerlijke rechtbank geen rechtsmacht heeft om als beroepsinstantie op te treden tegen de beslissing van de procureur-generaal. Immers, dit zou onverenigbaar zijn met het geheim van het vooronderzoek in strafzaken, dat uitdrukkelijk in de wet is ingeschreven. Overigens, door het geheim karakter bezit de burgerlijke rechter geen mogelijkheid om het strafdossier tijdens het onderzoek in te zien. De wetgever zal aldus initiatief moeten nemen om de bestaande discriminatie op te lossen en te voorzien in een beroepsinstantie tegen de beslissing van de procureur-generaal.²⁷⁷

4) Titularissen verzoekrecht artikel 125 Tarief in Strafzaken

Elkeen, zowel partij als derde, kan een verzoek tot inzage indienen op grond van artikel 125 Tarief in Strafzaken. Aangezien derden niet over de mogelijkheid beschikken zich op artikel 61 *ter* Sv te beroepen, is artikel 125 Tarief in Strafzaken voor hen van groot belang. Maar ook voor partijen zelf behoudt artikel 125 Tarief in Strafzaken - ook na de wet Franchimont - zijn betekenis. Artikel 61 *ter* Sv verleent partijen namelijk enkel een recht tot inzage in het strafdossier, zonder de mogelijkheid kopies van het strafdossier te maken. Krijgt men als partij inzage op grond van artikel 61 *ter* Sv, en wenst men afschriften uit het strafdossier te verkrijgen, dan kan men zich aldus richten tot de

²⁷⁵ Arbitragehof 18 juli 1997, *JLMB* 1997, 1156, noot A. SADZOT, “L'accès au dossier répressif en cours d'instruction”, *JLMB* 1997, 1157-1160.

²⁷⁶ Brussel 19 september 1996, *JLMB* 1996, 1455; Rb. Namen (kort geding) 14 oktober 1997, *JLMB* 1997, 1463; Rb. Namen (kort geding) 2 mei 1997, *JLMB* 1997, 851; Rb. Brussel (kort geding) 20 december 1995, *JLMB* 1996, 598.

²⁷⁷ P. MARCHAL, “De rechter in kort geding en de strafvordering”, *Liber Amicorum Marc Châtel*, Antwerpen, Kluwer, 1991, 324; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 400.

procureur-generaal.²⁷⁸ Daarnaast kan een partij zich natuurlijk ook steeds op artikel 125 Tarief in Strafzaken beroepen om zo een ruimer inzagerecht te verkrijgen dan degene die hij op grond van artikel 61 *ter Sv* verkregen heeft.²⁷⁹

²⁷⁸ KI Brussel 10 juni 1997, *JLMB* 1997, 1160.

²⁷⁹ G. MAES, “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 191.

VI. EXTERNE OPENBAARHEID

Het geheim van het onderzoek houdt in dat niet alleen t.a.v. de betrokken partijen, maar logischerwijze ook t.a.v. het publiek en de pers alle onderzoeksverrichtingen en procedurehandelingen in het geheim gebeuren. De procedures voor de raadkamer, zoals de handhaving van de voorlopige handhaving en de regeling der rechtspleging, alsook de ondervragingen van getuigen voor de onderzoeksrechter geschieden dan ook achter gesloten deuren.²⁸⁰

A. Het gerecht en de pers

1) Inleiding

Justitie en pers hebben altijd op gespannen voet geleefd met elkaar. Dit is niet geheel onlogisch. De waarden die inherent zijn aan het geheim van het onderzoek komen namelijk geregeld in botsing met de persvrijheid en het recht op informatie van het publiek. Logischerwijze wenst het gerecht vroegtijdige ruchtbaarheid van een zaak te vermijden, teneinde het onderzoek niet te schaden en de rechten van de verdachte te beschermen. Daartegenover staat dat de pers, ook bij gerechtelijke verslaggeving, recht heeft op informatie en vrijheid van meningsuiting. Zij verwijten justitie een gebrek aan openheid en transparantie en menen dat openheid een absolute vereiste is om hun taak van waakhond van de democratie te kunnen vervullen. Door de strijdige belangen en doelstellingen van pers en gerecht, is een evenwicht zoeken tussen beide geen sinecure.²⁸¹

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens heeft zich reeds verscheidene keren uitgesproken over de gespannen verhouding tussen pers en gerecht.²⁸² Algemeen meent het Hof dat een inkijk in de werking van het gerecht voor de pers mogelijk moet zijn. Zo stelde het Hof in zijn arrest van 26 april 1979, *Sunday Times tegen Verenigd Koninkrijk*, : “*Article 10 .. guarantees not only the freedom of the press to inform the public, but also the right of the public to be properly informed.*”²⁸³ Persbelangstelling tijdens een gerechtelijk vooronderzoek moet volgens het Hof kunnen. Evenwel moeten journalisten daarbij de nodige omzichtigheid aan boord leggen. (*infra* 90)

²⁸⁰ J. REMMELINK, “Een en ander over pers en strafrechtspraak”, in *Liber Amicorum Jules D’Haenens*, Gent, Mys&Breesch, 1993, 257-268.

²⁸¹ D. HEIRBAUT, K. VELLE en X. ROUSSEAUX, *Politieke en sociale geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden*, Brugge, Die Keure, 2004, 363.

²⁸² EHRM 25 februari 2003, *Roemen en Schmit/Luxemburg*; EHRM 27 maart 1996, *Goodwin/Verenigd Koninkrijk*, *Reports of judgments and decisions*, 1996-II; EHRM 22 mei 1990, *Weber/Zwitserland*, *Publ. E.C.H.R.*, *Serie A*, vol.177.

²⁸³ EHRM 26 april 1979, *Sunday Times/V.K.*, *Serie A*, nr. 30, §46-53; H.R. KRANENBORG, *Toegang tot documenten en bescherming van persoonsgegevens in de Europese Unie: over de openbaarheid van persoonsgegevens*, Leiden, Kluwer, 2007, 57-58; www.pers-gerecht.be/document.php?document_id=45.

Voorafgaand aan de wet Franchimont kende het principe van het geheim van het onderzoek t.a.v. het publiek en de pers geen wettelijke uitzonderingen. In de praktijk nam het parket evenwel de gewoonte om met de pers te communiceren, soms door middel van georganiseerde persconferenties. Door middel van deze contacten beoogde het gerecht verkeerde informatie die in de media circuleerde recht te zetten. Deze gewoonte *extra legem* werd geregeld in drie verschillende omzendbrieven, die hierna kort besproken zullen worden. Deze omzendbrieven maakten de contacten met de pers nog niet wettelijk. De communicaties met de pers, vóór de inwerkingtreding van de wet Franchimont, vormden aldus een inbreuk op het beginsel van het geheim van het vooronderzoek.²⁸⁴

De wetgever heeft in 1998 getracht een evenwicht tot stand te brengen tussen het recht op informatie van het publiek en de waarden die inherent zijn aan het geheime vooronderzoek. Maar ook na de wet Franchimont blijven de spanningen tussen pers en gerecht bestaan.²⁸⁵

2) Ministeriele omzendbrieven

a) Ministeriële omzendbrief van 24 juli 1953

De omzendbrief van minister DU BUS DE WARNAFFE was voor die tijd vrij vernieuwend. Volgens de minister “*moet worden aangenomen dat in zekere gevallen het hoger belang kan toelaten en zelfs gebiedt dat sommige geheimen geopenbaard worden.*”²⁸⁶ Zo gaf deze toelating aan zowel de politiediensten als de parketten om informatie aan de pers vrij te geven. De politiediensten mochten de pers onmiddellijk na de feiten informeren, wanneer de zaak reeds een zekere ruchtbaarheid had en aldus door om het even wie kon vastgesteld worden. De minister verschafte de politiediensten twee belangrijke gedragsregels voor het communiceren met de pers. Vooreerst mochten de politiediensten niet uit eigen initiatief naar de pers toestappen. Zij mochten enkel antwoorden op de door de pers gestelde vragen. Daarnaast dienden zij zich te onthouden van persoonlijke beoordeling. Minister DU BUS DE WARNAFFE was van mening dat parketten meer informatie mochten vrijgeven dan de politiediensten. Zo kon een parket, met goedkeuring van de betrokken magistraat, inlichtingen geven over een lopend onderzoek, wanneer het algemeen belang dit vereiste. Denk bij wijze van voorbeeld aan het geval wanneer valse bankbiljetten worden uitgegeven, wanneer de beklaagde op de vlucht is, wanneer het verdienstelijk is dat de publieke opinie in kennis wordt gesteld dat de verdachte in voorlopige hechtenis genomen is, wanneer het wenselijk is het publiek voor bepaalde feiten te waarschuwen of tenslotte ook om valse en schadelijke informatie die in de pers circuleert recht te zetten. De parketten moeten er wel over waken dat ze hierbij de rechten van verdediging niet

²⁸⁴ M. FRANCHIMONT, *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 226; P. LAMBERT, “Le secret de l’instruction et la liberté de la presse”, *Journ.Procès* 1992, nr.220, 11.

²⁸⁵ R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 349 en 398-399.

²⁸⁶ J. VELAERS, *De beperking van de vrijheid van vrije meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, 464.

aantasten, zich onthouden van persoonlijke beoordeling en, indien de zaak het voorwerp uitmaakt van een onderzoek, de toelating van de onderzoeksrechter verkregen is.²⁸⁷

b) Ministeriële omzendbrief van 9 april 1965

De tweede ministeriële omzendbrief was die van minister van justitie VERMEYLEN van 9 april 1965. Deze behelsde richtlijnen voor de praktische organisatie van de informatieverstrekking aan de pers. Zo werd o.a. voorzien in de aanstelling van perswoordvoerders ('zegsman') bij de parketten en de gerechtelijke politie. Aan de journalisten werden enkele deontologische regels voorgeschoteld.²⁸⁸

c) Ministeriële omzendbrief van 15 juli 1984

In deze derde omzendbrief bevestigde minister van justitie GOL voorgaande omzendbrieven en benadrukte de noodzaak tot discretie in hoofde van de magistraten. Daarnaast was informatie aan de pers door de parket-magistraten enkel mogelijk na toelating van hun hiërarchische oversten.²⁸⁹

3) Wet Franchimont

Hoewel er reeds een praktijk van informatieverstrekking door het openbaar ministerie aan de pers bestond, geregeld door ministeriële omzendbrieven, ontbrak elke wettelijke regeling. Hier kwam verandering in door de wet van 12 maart 1998.

1) Wettelijke grondslag en ratio legis

Tijdens het opsporingsonderzoek geldt artikel 28 *quinquies*, §3 Sv, die stelt dat: "*De procureur des Konings kan, indien het openbaar belang het vereist, aan de pers gegevens verstrekken. Hij waakt voor de inachtneming van het vermoeden van onschuld, de rechten van verdediging van de verdachte, het slachtoffer en derden, het privéleven en de waardigheid van personen. Voor zover als mogelijk wordt de identiteit van de in het dossier genoemde personen niet vrijgegeven.*"

Door de mededelingen aan de pers in 1998 wettelijk te regelen wenste de wetgever een gegroeid gebruik te bevestigen. De wetgever wou het verspreiden van onjuiste informatie langs verschillende kanalen tegen te gaan. Daarbij werd nogmaals het maatschappelijk belang van informatieverstrekking beklemtoond, en aldus verkoos men een gereguleerde en kwaliteitsvolle informatieverstrekking bovenop officieuze en vage informatie.²⁹⁰ Men beoogt met de persmededelingen tegemoet te komen

²⁸⁷ Omz. Min.v.Justitie DU BUS DE WARNAFFE 24 juli 1953, Kabinet H/S.D.S. ; J. VELAERS, *De beperking van de vrijheid van vrije meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, 464.

²⁸⁸ Omz. Min.v.Justitie VERMEYLEN 9 april 1965, Best. Wetg. nr. 80-338-21AP-CIC; G. VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen, Maklu, 2007, 282.

²⁸⁹ Omz. Min.v.Justitie GOL 15 juni 1984, Best. Wetg. nr. 7/242.684 Ap/Presse/AV/LV.

²⁹⁰ A. JACOBS, A. SADZOT, "L'information après la loi relative à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction", *Postal Memorialis* 2001, I 42/50.

aan “*de steeds toenemende vraag van het publiek om informatie, welk in artikel 10 EVRM als een mensenrecht is omschreven.*” Verder is het de bedoeling om “*een klimaat van vertrouwen te scheppen tussen de pers en het gerechtelijk apparaat, om eventueel te komen tot een samenwerking tussen beiden.*” De wetgever wenst aldus tot een evenwicht te komen tussen het recht op informatie enerzijds en het vermoeden van onschuld anderzijds. M.a.w. moeten zowel de verdachte als het publiek baat hebben bij de informatieverstrekking aan de pers.²⁹¹

Artikel 57, §3 Sv voorziet in een gelijkaardige mogelijkheid voor het gerechtelijk onderzoek. De procureur des Konings kan ook hier onder dezelfde voorwaarden gegevens verstrekken aan de pers, met dit verschil dat hier de instemming²⁹² van de onderzoeksrechter vereist is.²⁹³ De onderzoeksrechter staat zodoende niet zelf in voor de informatieverstrekking aan de pers, dit om zijn onpartijdigheid niet in het gedrang te brengen. Bovendien wordt door het behoud van de procureur des Konings als zegsman tijdens het gerechtelijk onderzoek een zekere continuïteit bereikt. Evenwel is de toestemming van de onderzoeksrechter vereist, omdat hij verantwoordelijk blijft voor het gerechtelijk onderzoek.²⁹⁴

Naast het parket beschikt ook de advocaat over de mogelijkheid aan de pers gegevens te verstrekken, tenminste ‘indien het belang van zijn cliënt dit vereist’. Ook hij dient te waken over het vermoeden van onschuld, de rechten van verdediging van de verdachte, het slachtoffer en derden, het privéleven en de waardigheid van personen. De advocaat is verplicht hierbij de ‘regels van het beroep’ na te leven. Ook hier moet, voor zover mogelijk, de identiteit van betrokken personen verzwegen worden.²⁹⁵

2) Criteria van het ‘openbaar belang’

Volgens de wet kan de procureur des Konings enkel gegevens aan de pers verstrekken ‘indien het openbaar belang het vereist’. Deze beperking weerhoudt het parket om onbezonnen over om het even welke zaak inlichtingen over personen te verstrekken aan de pers. Dit zou namelijk de loyaliteit van de procesvoering kunnen aantasten.²⁹⁶ De wetgever is evenwel niet nader ingegaan op het begrip ‘openbaar belang’, waardoor aanvankelijk niet duidelijk was wat daaronder verstaan diende te worden. In amendement nr. 183²⁹⁷ werd voorgesteld dit begrip te omschrijven als “*redenen die verband houden met de handhaving van de openbare rust*”. Deze opvatting werd echter te strikt bevonden en bijgevolg niet aangenomen. Vast staat dat er door de vaagheid van de norm een zekere ruimte lijkt gecreëerd te worden voor de parketten om een communicatiebeleid te ontwikkelen. Of het algemeen

²⁹¹ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857-1, 31.

²⁹² Mondelinge toestemming volstaat.

²⁹³ Dit is slechts een deontologische verplichting (L. HUYBRECHTS, “Artikel 125 Tarief in Strafzaken en de Procureur des Konings”, *T.Strafr.* 2004, 289)

²⁹⁴ H.-D. BOSLY, “Vers une plus grande publicité dans l’instruction”, in Belgisch-Luxemburgse unie voor strafrecht, *Het tweede voorontwerp van de Commissie Strafprocesrecht*, Gent, Mys&Breesch, 1997, 12.

²⁹⁵ Artikel 28 *quinquies*, §4 en artikel 57 §4 Sv.

²⁹⁶ T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 30.

²⁹⁷ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857/23, 4.

belang informatieverstrekking vereist, moet beoordeeld worden aan de hand van de aard en de personen die betrokken zijn bij de concrete zaak.²⁹⁸ Het parket moet de mogelijkheid hebben om in zaken die de publieke opinie ernstig in beroering brengen informatie aan de pers over te brengen. Burgers hebben immers recht op informatie. Ook dient het parket, wanneer een persoon ten onrechte door de pers wordt geïdentificeerd, deze onjuiste informatie recht te zetten, aangezien men ervan uitgaat dat de rechten van verdediging een principe van openbaar belang uitmaken.²⁹⁹ Tenslotte kan het ook in het algemeen belang zijn informatie vrij te geven om op die manier beroep te kunnen doen op eventuele informatie van het publiek die het onderzoek ten goede zouden komen.

3) *Vermoeden van onschuld*

Bij het verstrekken van de informatie aan de pers dient de procureur des Konings vooreerst te waken over het vermoeden van onschuld, zoals gewaarborgd door artikel 6, §2 EVRM. Zo mag de procureur een bepaalde persoon niet als ‘schuldige’ bestempelen, aangezien in het stadium van het vooronderzoek de verdachte nog niet schuldig verklaard is en men onschuldig is tot het tegendeel bewezen is. Een voortdurende waakzaamheid en ernst is hierbij absoluut noodzakelijk, teneinde geen voorbarige schuldoordelen te verspreiden.³⁰⁰

Wanneer een persoon in de media de stempel van ‘verdachte’ krijgt opgeplakt en nadien blijkt hij onschuldig te zijn, is het kwaad dikwijls al geschied. De media besteedt namelijk niet veel aandacht meer aan het feit dat een persoon dan toch onschuldig blijkt te zijn. Voor de verdachte en zijn familieleden leidt dit tot bijzonder zware en vaak onherstelbare gevolgen op familiaal, sociaal en economisch vlak. Het is daarom van het grootste belang dat het vermoeden van onschuld bij persmededelingen benadrukt wordt.³⁰¹

Het vermoeden van onschuld weerhoudt het parket er niet van informatie over een lopend onderzoek openbaar te maken, evenwel is vereist dat een zekere discretie en terughoudendheid in acht genomen wordt.³⁰² Volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens wordt, wanneer een beklaagde als schuldig wordt gekarakteriseerd, niet enkel het publiek aangezet om in diens schuld te geloven, maar ook de rechter die later een uitspraak ten gronde moet vellen.³⁰³ Om na te gaan of er sprake is van schending van het vermoeden van onschuld dient derhalve vooreerst onderzocht te worden of door de mededeling aan de pers het publiek ertoe wordt aangezet te geloven dat een persoon schuldig is.

²⁹⁸ B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, april 1999, 527.

²⁹⁹ *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr.1-704/4, 174.

³⁰⁰ A. JACOBS, A. SADZOT, “L’information après la loi relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *Postal Memorialis* 2001, I 42/51; R. VERSTRAETEN, P. TRAEST, “Het recht van verdediging in de onderzoeksfase”, *Nullum Crimen* 2008, 89.

³⁰¹ T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 30.

³⁰² EHRM 10 februari 1995, *Allenet de Ribemont/Frankrijk*, *Publ.Cour.*, Reeks A, vol. 308, §35.

³⁰³ EHRM 10 februari 1995, *Allenet de Ribemont/Frankrijk*, *Publ.Cour.*, Reeks A, vol. 308, §41.

Daarnaast is het vermoeden van onschuld ook geschonden indien de rechter ten gronde door de mededeling onder druk gezet wordt om de beklaagde schuldig te verklaren.³⁰⁴

Volgens rechtspraak van de Europese Commissie vormt het meedelen dat er vermoedens bestaan tegen bepaalde individuen, dat er klacht werd neergelegd, dat een persoon wordt aangehouden, dat een persoon bekend heeft, dat een huiszoeking heeft plaatsgevonden, etc.. geen probleem.³⁰⁵ Immers, het vermoeden van onschuld wordt niet aangetast wanneer enkel feiten waarover geen betwisting bestaan worden medegedeeld.

Deelt de procureur des Konings (of een van zijn woordvoerders) niet alleen feiten mee, maar geeft deze er ook een beoordeling aan, dan is er een schending van het vermoeden van onschuld. In de zaak *Allenet de Ribemont* tegen Frankrijk oordeelde het Europees Hof dat het vermoeden van onschuld geschonden was doordat een politieambtenaar een persoon zonder enig voorbehoud omschreef als één van de aanstokers van een moord.³⁰⁶

4) Rechten van verdediging van de verdachte, het slachtoffer en derden

Naast het vermoeden van onschuld, moet de procureur des Konings tevens waken over de rechten van verdediging van de verdachte, het slachtoffer en derden. Dit recht houdt in dat “*elke partij haar standpunt volledig moet kunnen uiteenzetten, in omstandigheden die haar niet in een minder gunstige positie stellen dan de tegenpartij*”.³⁰⁷ De procureur des Konings mag dus niet, door het geven van persmededelingen, een partij in een minder gunstige positie stellen. Dit impliceert dat hij geen inlichtingen mag geven die door de partijen bestreden worden. Aangezien van de informatie uitgaande van de procureur des Konings een groter gezag uitgaat dan die van partijen, zal het geven van de mogelijkheid aan de partijen om te reageren niet afdoend zijn.³⁰⁸

5) Recht op bescherming van het privéleven en de waardigheid van personen

De procureur des Konings moet tenslotte rekening houden met het evenredigheidbeginsel. Zo kan hij enkel informatie vrijgeven die noodzakelijk is om het doel die hij met het verstrekken van de

³⁰⁴ B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 12-13.

³⁰⁵ ECRM 19 januari 1995, *Cengiz çiraklar/Turkije*, *D.R.* 80-A, (46), 51-52; ECRM 15 juli 1986, *Bricmont/België*, *D.R.* 48, (106), 122; ECRM 7 oktober 1985, *R.F. en S.F./Oostenrijk*, *D.R.* 44, (238), 241; ECRM 17 december 1981, *X/Nederland*, *D.R.* 27, (37), 43; ECRM 3 oktober 1978, *Krause/Zwitserland*, *D.R.* 13, (73), 79.

³⁰⁶ EHRM 10 februari 1995, *Allenet de Ribemont/Frankrijk*, *Publ. Cour*, Reeks A, vol.308, §41.

³⁰⁷ P. LEMMENS, *Gerechtigd privaatrecht*, Leuven, Acco, 1995, 14.

³⁰⁸ B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 13.

informatie beoogt te bereiken. Bijvoorbeeld om verkeerde informatie recht te zetten of om het publiek te informeren over significante zaken.³⁰⁹

6) Identiteit

Voor zover als mogelijk dient de identiteit van de in het dossier genoemde personen verzwegen te worden. In de parlementaire voorbereidingen werd de mogelijkheid besproken om een strikte anonimiteit in te voeren. Dit werd evenwel afgedaan als een ‘illusie’. Zo is de pers dikwijls al op de hoogte van bepaalde informatie die de procureur moet bevestigen of ontkennen. Het is noodzakelijk in bepaalde gevallen de identiteit van personen vrij te geven, om zo een einde te stellen aan schadeverwekkende aantijgingen van schuld. Daarnaast is anonimiteit moeilijk te bekomen in zaken waarin publieke personen betrokken zijn.³¹⁰ De procureur des Konings moet evenwel in de mate van het mogelijke de identiteit van personen geheim houden en slechts vrijgeven wanneer dit echt noodzakelijk of onvermijdelijk is.³¹¹

In de Memorie van Toelichting valt te lezen dat: *“Hieruit volgt dat in beginsel de identiteit niet wordt vrijgegeven, maar dat bijvoorbeeld wel zal geantwoord kunnen worden op vragen van de pers over de betrokkenheid van een concrete persoon in het dossier. Echter zullen op eigen initiatief geen mededelingen over de identiteit van personen worden gedaan. Er werd een juist evenwicht nagestreefd tussen enerzijds het recht van de bevolking en de pers om geïnformeerd te worden over de criminaliteitsbestrijding en anderzijds het beginsel van het vermoeden van onschuld zoals het is erkend in artikel 6 EVRM. De wettelijke regeling moet bijdragen tot een meer precieze en objectieve informatieverstrekking waarbij de verdachte en het publiek alleen maar baat kunnen hebben.”*³¹²

4) Gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek (30 april 1999)³¹³

De gezamenlijke omzendbrief van minister van justitie VAN PARYS en het college van Procureurs-generaal kwam tot stand op vraag van het gerecht, de politiediensten, het parket en de pers die verduidelijking vroegen bij bepaalde onduidelijkheden ontstaan na de wet Franchimont. In de praktijk werden de wettelijke voorwaarden ingevoerd door de wet Franchimont namelijk dikwijls te strikt

³⁰⁹ D. D’HOOGHE, “Het proces van de pers over het proces”, *RW* 1993-94, 944-945.

³¹⁰ *Parl.St.* Senaat 1997-98, nr. 1-704, 172.

³¹¹ T. DESCHEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 31; B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 13.

³¹² *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr.857-1, 31.

³¹³ Gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek, COL. 7/99, 3 mei 1999. (<http://just.fgov.be>)

geïnterpreteerd, waardoor het communicatieverkeer vanuit het gerecht bijna volledig stilviel. Met deze omzendbrief wou men een grotere informatiestroom tussen gerecht en pers nastreven.³¹⁴

De omzendbrief organiseert de informatieverstrekking over vooronderzoeken door de parketten en de bevoegde politiediensten aan de pers. Er wordt gestreefd naar een uniforme en praktische invulling van de regels ingevoerd door de wet Franchimont. De omzendbrief beoogt *“een evenwichtige relatie tussen gerechtelijke autoriteiten en pers op het vlak van informatieverstrekking. De opportuniteit van het verstrekken van informatie en de inhoud ervan moet steeds beoordeeld worden in functie van het algemeen belang. Dit algemeen belang moet de resultante zijn van een afweging van de belangen van een behoorlijke rechtsbedeling en de belangen van een goede informatiedoorstroming.”*³¹⁵

a) Personen bevoegd om zich tot de pers te wenden

De wet Franchimont schreef voor dat enkel de procureur des Konings bevoegd was om zich tot de pers te richten. De richtlijn geeft de procureur des Konings evenwel de mogelijkheid om één of meerdere eerste-substituten of substituten van zijn parket aan te wijzen als perswoordvoerder. Dit vormt geen probleem aangezien deze steeds onder de leiding en toezicht staan van de procureur des Konings en deze laatste bijgevolg nog altijd de eindverantwoordelijkheid draagt. Daarnaast kan de procureur des Konings conform de omzendbrief zijn functie ook delegeren aan de perswoordvoerder van de politie.³¹⁶ Door deze mogelijkheid lijkt de richtlijn verder te gaan dan de wetgever in 1998. In de wet Franchimont werd enkel aan de procureur des Konings – en dus niet aan de politiediensten – machtiging gegeven om informatie aan de pers te verschaffen. De politiediensten zijn ingevolge de wet Franchimont ook gehouden tot de geheimhoudingsplicht, waardoor de door de richtlijn voorziene delegatie van informatieverstrekking aan de politiediensten onwettig lijkt te zijn.³¹⁷

De perswoordvoerder van de politie kan ofwel belast zijn met een specifieke delegatie, waarbij de machtiging van de procureur des Konings beperkt blijft tot een bepaald dossier, ofwel met een permanente delegatie, wat een machtiging inhoudt om informatie te verstrekken aan de pers zonder voorafgaand overleg met de procureur des Konings. Een specifieke delegatie wordt dikwijls gegeven in zaken die het voorwerp uitmaken van gespecialiseerde taken van de gerechtelijke politie, bijvoorbeeld bij zware criminaliteit zoals er zijn ontvoering, car- en homejacking, hold-up, gijzeling,

³¹⁴ D. VOORHOOF, “De wet Franchimont en de persvoorlichting door het parket: de omzendbrief van de minister van justitie en het college van procureurs-generaal”, *Journ.Proc.* 1999, nr. 372, 12; P. DELTOUR, “Justitie mag weer praten. De circulaire-Van Parys van 30 april 1999: naar een modus vivendi tussen parket, politie en pers”, *RW* 1999-2000, nr. 8, 267.

³¹⁵ Gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek, COL. 7/99, 3 mei 1999, 6.

³¹⁶ Zij zijn evenwel in principe niet bevoegd persmededelingen te doen in zaken die het voorwerp uitmaken van gespecialiseerde opdrachten van gerechtelijke politie. Permanente delegatie is evenmin mogelijk.

³¹⁷ B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 15.

zedenzaken, corruptie, etc. Permanente delegatie wordt gegeven voor verkeerszaken, kleine diefstallen, etc. Deze regeling neemt natuurlijk niet weg dat een politieman ter plaatse, vlak nadat de feiten zich hebben voorgedaan, journalisten mag inlichten over gegevens die algemeen gekend zijn.³¹⁸

b) Voorwaarden en inhoud van de mededelingen

De wettelijke bepalingen van artikel 28 *quinquies* en artikel 57 Sv stellen dat informatie aan de pers slechts toegelaten is indien het ‘openbaar belang’ dit vereist. De omzendbrief interpreteert dit openbaar belang zeer ruim. Zij gaat ervan uit dat het openbaar belang net vereist dat informatie wordt vrijgegeven. Daardoor lijkt het geven van informatie thans de regel te zijn, en het geheimhouden de uitzondering.³¹⁹ Toch beveelt de richtlijn een belangenafweging aan, waarbij de belangen van een goede rechtsbedeling moeten afgewogen worden tegen de belangen van een goede informatiedoorstroming. Dit komt er op neer dat het openbaar maken van gegevens het belang van het onderzoek niet mag schaden. Volgens VANLERBERGHE is de ruime interpretatie volledig terecht in het kader van een democratische samenleving waar controle van de instellingen een absolute noodzaak is. “*Zeker nu het vooronderzoek een zeer belangrijke plaats ingenomen heeft in het strafprocesrecht, zou het democratisch onverantwoord zijn om dit vooronderzoek volledig aan het oog van het publiek te onttrekken*”. VANLERBERGHE voegt daaraan toe dat een ruim toepassingsgebied de rechten van de betrokken personen niet perse schaadt, nu de richtlijn een belangenafweging voorschrijft.³²⁰ De richtlijn bepaalt ook dat ‘*discretie en reserve in acht moeten worden genomen bij de informatieverstrekking*’, dat er ‘*betreffende het slachtoffer en zijn verwanten geen details mogen worden prijsgegeven die hun secundair kunnen victimiseren*’, dat ‘*hun recht op eerbied voor het privéleven beschermd moet worden*’, dat ze ‘*hun aanbelangende, gevoelige feiten of elementen niet eerst via de pers dienen te vernemen*’ en tenslotte dat ‘*van de betrokken personen enkel het geslacht, de leeftijd en eventueel de woonplaats mogen worden meegedeeld, rekening houdende dat gegevens die tot identificatie leiden moeten vermeden worden*’. Persoonsgegevens waaronder etnische afkomst, nationaliteit en seksuele geaardheid kunnen slechts vermeld worden indien ze relevant zijn.³²¹

³¹⁸ P. DELTOUR, “Justitie mag weer praten. De circulaire-Van Parys van 30 april 1999: naar een *modus vivendi* tussen parket, politie en pers”, *RW* 1999-2000, nr. 8, 268; S. BERBUTO, “Pers”, *Postal memorialis*, 15 oktober 2004, P25/31.

³¹⁹ C. DOUTRELEPONT, “Les relations entre la justice et la presse. Evolution depuis la loi Franchimont”, *Journ.Proc.* 1999, nr. 371, 20.

³²⁰ B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 15- 16.

³²¹ Gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek, COL. 7/99, 3 mei 1999, 7.1, 12-13; A. JACOBS, A. SADZOT, “L’information après la loi relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *Postal Memorialis* 2001, I 42/51-53.

c) Modaliteit van de informatieverstrekking

Belangrijke vernieuwing van de richtlijn is dat zowel passieve als actieve informatieverstrekking toegelaten is. Terwijl volgens de vorige omzendbrieven enkel mocht ingegaan worden op vragen gesteld door de pers, kan nu ook uit eigen initiatief informatie verstrekt worden.³²² De richtlijn wijst erop dat het weigeren van het verstrekken van informatie kan leiden tot onjuiste informatie die achteraf heel moeilijk te corrigeren valt. De procureur des Konings kan volgens de richtlijn ondermeer actief naar buiten optreden “*wanneer een bepaald strafrechtelijk feit sterke beroering heeft teweeggebracht in de publieke opinie en/of wanneer het aangewezen is het publiek te informeren over het beleid in dergelijke zaken*”. De procureur des Konings kan ook het initiatief nemen om foutieve gegevens die zijn verspreid over een vooronderzoek (in het openbaar belang en eventueel in het belang van de betrokkenen) recht te zetten, evenals de niet-vervolgung of buitenvervolgungstelling door het onderzoeksgerecht meedelen aan de pers wanneer over de zaak uitvoerig werd bericht.³²³

In de richtlijn worden ook verschillende informatietechnieken naar voor geschoven: *on the record* (procureur des Konings of de perswoordvoerder van de politie mogen officieel geciteerd worden), *off the record* (de informatie mag gebruikt worden, maar citeren is niet toegestaan) en *background-informatie* (inlichtingen mogen sowieso niet gepubliceerd worden en hebben slechts tot doel het referentiekader en begrip te vergroten). De richtlijn voorziet ook in een *embargo*, waar de procureur des Konings of de perswoordvoerder uitzonderlijk een afspraak kunnen maken met de journalisten om tijdelijk bepaalde informatie niet te gebruiken. Wat ook mogelijk is, is een *informatiestop*, die met zich meebrengt dat er tijdelijk geen informatie zal meegedeeld worden aan de pers. Deze verschillende communicatietechnieken zijn een positief verschijnsel. Immers, ze zorgen ervoor dat afspraken gemaakt kunnen worden met journalisten, die het gerecht dan weer toelaat een informatiebeleid uit te bouwen.³²⁴

d) Bestemmingen van de mededelingen

Tenslotte bepaalt de richtlijn dat de informatie in principe enkel verstrekt wordt aan beroepsjournalisten erkend door de bevoegde erkenningscommissie krachtens de voorwaarden opgenomen in de wet van 30 december 1963, alsmede aan journalisten-stagiairs erkend door de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België (AVBB). Enkel voor zaken die niet het onderwerp uitmaken van gespecialiseerde opdrachten van gerechtelijke politie, kan de

³²² P. DELTOUR, “Justitie mag weer praten. De circulaire-Van Parys van 30 april 1999: naar een modus vivendi tussen parket, politie en pers”, *RW* 1999-2000, nr. 8, 269.

³²³ Gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek, COL. 7/99, 3 mei 1999, 7.2, 13-14.

³²⁴ B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 16.

informatieverstrekking ook gebeuren aan niet-beroepsjournalisten die verbonden zijn aan een medium.
325

VANLERBERGHE merkt op dat beroepsjournalisten aldus een bevoorrechte positie genieten t.a.v. niet-beroepsjournalisten. Volgens de auteur houdt dit evenwel geen ongeoorloofde inmenging in in de vrijheid van meningsuiting en in het recht op informatie van de niet-beroepsjournalisten. Het gerecht streeft namelijk naar een kwalitatieve informatiestroom. Van beroepsjournalisten kan een zekere onafhankelijkheid en respect voor deontologische normen verwacht worden. Het is dan ook daarom dat de bevoorrechte positie van de beroepsjournalisten volledig gegrond is. Daarbovenop kan de procureur des Konings zich bij problemen met de beroepsjournalist richten tot de Algemene Vereniging van Beroepsjournalisten in België met het oog op de uitvoering van deontologische maatregelen; een mogelijkheid die voor niet-beroepsjournalisten niet voor handen is.³²⁶

e) Opheffingsbepaling

De omzendbrief betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek heft de voorgaande omzendbrieven op, maar blijft wel van toepassing voor hetgeen niet geregeld is in de huidige omzendbrief.³²⁷

5) Bijzondere uiting van het geheim van het onderzoek: artikel 35 van de wet op het politieambt

Oorspronkelijk werden de persmededelingen van de politie – net zoals die van het gerecht - enkel geregeld door de ministeriële omzendbrieven (*supra* 62-63). Hoewel deze persmededelingen op gespannen voet stonden met het beroepsgeheim en het geheim van het vooronderzoek, ontbrak elke wettelijke regeling. De wet Franchimont bracht hierin verandering. Artikel 35 van de wet op het politieambt uit 1992 vulde de wettelijke lacune tussen 1992 en 1998 gedeeltelijk op. Dit bijzonder artikel wordt van naderbij bekeken in hetgeen dat volgt.

a) Wettelijke grondslag en ratio legis

Artikel 35 van de wet op het politieambt (hierna afgekort: WPA) is gericht op het beschermen van aangehouden, gevangen of opgehouden personen. De politieambtenaren mogen de personen die zij in

³²⁵ Ook buitenlandse journalisten moeten in het bezit zijn van een officiële perskaart. Gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek, COL. 7/99, 3 mei 1999, 8, 15-16.

³²⁶ P. DELTOUR, “Justitie mag weer praten. De circulaire-Van Parys van 30 april 1999: naar een modus vivendi tussen parket, politie en pers”, *RW* 1999-2000, nr. 8, 270; B. VANLERBERGHE, “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 17.

³²⁷ P. DELTOUR, “Justitie mag weer praten. De circulaire-Van Parys van 30 april 1999: naar een modus vivendi tussen parket, politie en pers”, *RW* 1999-2000, nr. 8, 267.

hun macht hebben, buiten noodzaak, niet aan publieke nieuwsgierigheid blootstellen. Daarnaast mogen ze hen, zonder hun instemming, niet onderwerpen of laten onderwerpen aan vragen van journalisten of derden die vreemd zijn aan de zaak, noch van hen beeldopnamen maken of laten maken, behalve als die bestemd zijn voor hun identificatie of voor andere door de bevoegde gerechtelijke instantie vastgestelde doeleinden. Uitgezonderd om hun verwanten te verwittigen, mogen zij de identiteit van de betrokken personen niet bekend maken zonder daartoe de instemming van de bevoegde gerechtelijke instantie te hebben gekregen.³²⁸

b) Toepassingsgebied

Volgens de omzendbrief van 10 oktober 1995 betreffende de relatie politiediensten en pers is artikel 35 WPA een explicitering en een concretisering van het beroepsgeheim uit artikel 458 Sw en van het geheim van het vooronderzoek, waarvan de ambtenaren van politie drager zijn. Daarnaast moet dit artikel ook worden begrepen als een concrete maatregel ter bescherming van de privacy zoals gewaarborgd door artikel 8 EVRM.³²⁹

De invoering van artikel 35 WPA werd zwaar bekritiseerd door de pers. Evenwel moet erop gewezen worden dat de verplichtingen uit deze bepaling uitsluitend gericht zijn tot politieambtenaren, en dus niet tot de journalisten. Immers, artikel 35 van de wet op het politieambt kwam tot stand als respons op het tippen van de pers door ambtenaren van de politie over geplande aanhoudingen of huiszoekingen. Artikel 35 WPA bezit niet de mogelijkheid om de pers een halt toe te roepen. Deze bepaling houdt voor de pers geen verbod in vragen te stellen of beeldmateriaal te maken, evenmin verbiedt het hen om de identiteit van personen te publiceren. Het zorgt er enkel voor dat politieambtenaren verplicht worden om personen die genieten van het vermoeden van onschuld zo goed als mogelijk te beschermen tegen ongewenste mediablootstelling.³³⁰ Het zijn dus ook enkel de politiediensten die bij overtreding van deze bepaling gestraft kunnen worden.³³¹

Artikel 35 WPA wil de ‘aangehouden, gevangen of opgehouden personen’ bescherming bieden tegen de publieke nieuwsgierigheid of mediabelangstelling. Het is van geen belang of het gaat om personen die gerechtelijk zijn aangehouden, personen in voorlopige hechtenis, gevangenen of geïnterneerden, personen die bestuurlijk zijn aangehouden of om personen die naar aanleiding van een identiteitscontrole tijdelijk door de politie zijn opgehouden. De politiediensten kunnen zich evenwel

³²⁸ Artikel 35 wet 5 augustus 1992 betreffende het politieambt, *BS* 22 december 1992; P. DE HERT, “Artikel 35 Wet Politieambt en beeldgaring van burgers door pers en politie”, *Panopticon* 1998, Kluwer, 419.

³²⁹ Omzendbrief 10 oktober 1995 betreffende de relatie politiediensten en pers, *BS* 31 oktober 1995.

³³⁰ D. VOORHOOF, “Artikel 35 van de wet op het politieambt: een concrete juridische basis voor de privacybescherming van aangehouden gevangen of opgehouden personen of... een aanslag op de persvrijheid?”, *Panopticon* 1993, 107.

³³¹ Omzendbrief van 10 oktober 1995 betreffende de relatie politiediensten en pers, *BS* 31 oktober 1995; P. DE HERT, “Artikel 35 Wet Politieambt en beeldgaring van burgers door pers en politie”, *Panopticon* 1998, Kluwer, 420.

niet op artikel 35 WPA beroepen om beeldmateriaal tegen te houden van een bepaalde politieactie tegenover burgers die zich op openbare plaats of een voor het publiek toegankelijke plaats bevinden, zoals o.a. een publieke manifestatie of straatrellen, aangezien het in dit geval niet gaat om beeldopnames van aangehouden, gevangen of opgehouden personen.³³²

Merkwaardig is dat artikel 35 WPA niet voorzien heeft in een soortgelijke bescherming voor slachtoffers of getuigen. Zo brengt deze bepaling geen soelaas tegen het herkenbaar in beeld brengen van slachtoffers na een overval of aanslag, soms in bebloede of half ontklede toestand. Wanneer politiediensten aldus t.a.v. andere individuen dan de aangehouden, gevangen of opgehouden personen initiatieven nemen of hun bijstand verlenen om hen aan het publiek bloot te stellen of hen te dwingen tot contacten met de pers, dan is artikel 35 WPA niet van toepassing. Evenwel zijn de politiediensten nog gebonden door andere regels, zoals o.a. de regels m.b.t. het beroepsgeheim.³³³

Artikel 35 WPA verbiedt in drie onderscheiden paragrafen een aantal handelingen aan de politiediensten.

c) Artikel 35, 1° lid WPA

“De politieambtenaren mogen aangehouden, gevangen of opgehouden personen, buiten noodzaak, niet aan publieke nieuwsgierigheid blootstellen”

Artikel 35, eerste lid WPA houdt vooreerst een verbod in voor de politiediensten om t.a.v. de aangehouden, gevangen of opgehouden personen zelf initiatieven te nemen om deze personen bloot te stellen aan de publieke nieuwsgierigheid of mediabelangstelling. De politiediensten mogen aldus niet zelf contact opnemen met de pers met het oog op het tippen over een geplande arrestatie, huiszoeking, enz. Daarnaast mogen politiediensten evenmin hun medewerking verlenen aan het blootstellen van voormelde personen aan de publieke nieuwsgierigheid. Wanneer een tv-ploeg de politie vergezelt en bijvoorbeeld de afname van een alcoholtest of een arrestatie op beeld zet, wordt artikel 35 WPA geschonden.³³⁴

Zoals reeds vermeld, houdt artikel 35, eerste lid WPA geen recht in voor de politie om de pers weg te duwen of te verhinderen beeldmateriaal te vergaren op een voor het publiek toegankelijke plaats. Deze reserve zorgt ervoor dat artikel 35 WPA geen beperking inhoudt op het recht van vrije meningsuiting.³³⁵

³³² P. DE HERT, “Artikel 35 Wet Politieambt en beeldgaring van burgers door pers en politie”, *Panopticon* 1998, Kluwer, 423.

³³³ R. VERSTRAETEN, “Recht en mediatisering”, in X, *Over mediatisering van justitie?*, Gent, Larcier, 2009, 5.

³³⁴ E. BREWAEYS, “Het opsporingsonderzoek zoals het is: geheim”, *De juristenkrant* 29 januari 2003, nr. 62, 5.

³³⁵ P. DE HERT, “Artikel 35 Wet Politieambt en beeldgaring van burgers door pers en politie”, *Panopticon* 1998, Kluwer, 425.

Het verbod uit artikel 35, eerste lid WPA geldt niet in geval van ‘noodzaak’, met name “*in de gevallen waar de blootstelling werkelijk noodzakelijk is in het kader van de taken en verplichtingen van de politieambtenaar*”.³³⁶ In de rechtsleer geeft men als illustratie onder andere een situatie van dringende sociale behoefte tot het stellen van handelingen die ertoe leiden dat aangehouden, gevangen of opgehouden personen aan de publieke nieuwsgierigheid worden blootgesteld. Zo zal een mededeling dat een buurt wordt afgezet ten gevolge van een gijzeling logischerwijze de pers aantrekken, waardoor deze getuige kan zijn van de arrestatie van de verdachte(n). De mededeling aan de pers lijkt hier aanvaardbaar te zijn om het recht van informatie van het publiek te waarborgen, om eventuele verkeersproblemen te signaleren of om buurtbewoners waakzaam te maken. Daarnaast zal het naar buiten brengen van gegevens aangaande een arrestatie van een publiek persoon een noodzaak zijn teneinde het recht op informatie van het publiek te eerbiedigen³³⁷. Tenslotte kan het ook noodzakelijk zijn, wanneer verkeerde gegevens bekend werden gemaakt, deze te corrigeren en aldus een persoon aan de publieke nieuwsgierigheid blootstellen.³³⁸

d) Artikel 35, 2^e lid WPA

“Zij mogen deze personen zonder hun instemming niet onderwerpen of laten onderwerpen aan vragen van journalisten of derden die vreemd zijn aan de zaak, noch van hen beeldopnamen maken of laten maken behalve die welke bestemd zijn voor hun identificatie of voor andere door de bevoegde gerechtelijke instantie vastgestelde doeleinden”

Onder deze bepaling moet begrepen worden dat politieambtenaren niet mogen toestaan, en aldus in de mate van het mogelijke moeten vermijden, dat journalisten aangehouden, gevangen of opgehouden personen ondervragen of beeldopname van hen maken. Dit houdt natuurlijk a fortiori een verbod in om zelf het initiatief te nemen om voormelde personen aan publieke nieuwsgierigheid bloot te stellen. Politieambtenaren moeten er op toezien dat zij “*zelf niet de aanleiding zijn, zelf niet aan de basis liggen, zelf niet nodeloos de mogelijkheid creëren dat van aangehouden, gevangen of opgehouden personen beeldopnames kunnen worden gemaakt.*”³³⁹

Dit verbod geldt evenwel alleen wanneer de betrokken personen niet zelf instemming gegeven hebben voor een interview of het nemen van beeldmateriaal. Een uitdrukkelijke voorafgaande instemming is hiervoor niet vereist. Evenwel houdt een instemming meer in dan het zich louter niet verzetten tegen het stellen van vragen of het nemen van beeldmateriaal. De instemming moet ondubbelzinnig kunnen

³³⁶ Omzendbrief van 10 oktober 1995 betreffende de relatie politiediensten en pers, BS 31 oktober 1995.

³³⁷ De bekendmaking van de identiteit van een (bekende) persoon zal evenwel pas kunnen na instemming van de bevoegde gerechtelijke instantie (art 35, §3 WPA).

³³⁸ P. DE HERT, “Artikel 35 Wet Politieambt en beeldgaring van burgers door pers en politie”, *Panopticon* 1998, Kluwer, 423-424; B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, 1999, 499-500.

³³⁹ Omzendbrief van 10 oktober 1995 betreffende de relatie politiediensten en pers, BS 31 oktober 1995.

worden afgeleid uit de gedragingen van de persoon.³⁴⁰ Slachtoffers, die door de politie worden opgehouden, verkeren meestal in panieksituaties en kunnen aldus op dat ogenblik zelf niet in alle rationaliteit hun instemming geven.³⁴¹

Zoals reeds eerder gezegd, houdt het verbod geen inperking in van de vrijheid van vrije meningsuiting. Immers, politieambtenaren beschikken niet over het recht de pers te verhinderen om interviews of beeldmateriaal te verkrijgen. Zij moeten enkel trachten het de pers onmogelijk te maken. Zo zullen politieambtenaren de voormelde personen bijvoorbeeld d.m.v. een deken of mantel afschermen van de pers. Er dient wel te worden opgemerkt dat het onherkenbaar maken van de betrokken personen op zich niet volstaat om zich aan het verbod uit artikel 35 WPA te onttrekken: *“Ook indien door de pers wordt verzekerd dat de bedoelde personen onherkenbaar zullen worden gemaakt, hebben de politieambtenaren niet het recht de pers omtrent eventuele politie-interventies te verwittigen, aangezien ook op basis van kledij, omgeving en context, bedoelde personen kunnen worden herkend.”*³⁴²

e) Artikel 35, 3^e lid WPA

“Behalve om hun verwanten te verwittigen, mogen zij de identiteit van de betrokken personen niet bekend maken zonder daartoe de instemming van de bevoegde gerechtelijke instantie te hebben gekregen”

Tenslotte is het voor de politiediensten verboden de identiteit van voormelde personen vrij te geven. Het verbod weerhoudt de politie uiteraard niet om de verwanten van de betrokken personen te verwittigen.

Van dit principieel verbod kan enkel worden afgeweken indien daartoe instemming bestaat van de bevoegde gerechtelijk instantie, en ook hier kan dit enkel in geval van noodzaak.³⁴³

6) Aanbeveling van 10 juli 2003 van de Raad van Europa over mediaberichtgeving in strafzaken

a) Inleiding

Dat de pers meer dan eens te ver durft te gaan bij het verslaan van een vooronderzoek, en het daarbij niet te nauw neemt met het vermoeden van onschuld en het recht op privacy van de verdacht, staat als

³⁴⁰ D. VOORHOOF, "Art. 35 van de wet op het politieambt: een concrete juridische basis voor de privacy-bescherming van aangehouden, gevangen en opgehouden personen.. of een aanslag op de persvrijheid ?", *Panopticon* 1993, 107-121; B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, april 1999, 503.

³⁴¹ Omzendbrief van 10 oktober 1995 betreffende de relatie politiediensten en pers, BS 31 oktober 1995.

³⁴² Omzendbrief van 10 oktober 1995 betreffende de relatie politiediensten en pers, BS 31 oktober 1995.

³⁴³ Omzendbrief van 10 oktober 1995 betreffende de relatie politiediensten en pers, BS 31 oktober 1995.

een paal boven water. Dit is een fenomeen die zich niet alleen in België voortdoet, maar ook in de rest van Europa.³⁴⁴ De pers deinst er niet voor terug voorbarige informatie uit een strafonderzoek naar buiten te brengen, dit dikwijls aangevuld met stukken uit een strafdossier, foto's en gedetailleerde gegevens over het privéleven van de 'verdachte' en slachtoffers. Als reactie daarop tracht het gerecht hard op te treden tegen de talloze schendingen van het geheim van het onderzoek en de perslekken die allerlei gegevens over het vooronderzoek te grabbel gooien. Zoals later in deze uitzetting nog zal blijken, ligt dit optreden evenwel dikwijls in strijd met artikel 10 EVRM (*infra* 89).

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens oordeelde in ontelbare arresten over deze problematiek, die telkenmale lijkt terug te komen. Daarom heeft het Comité van Ministers in 2003 de onderlinge verbanden in de rechtspraak van het Europees Hof met betrekking tot het recht op een eerlijke proces en het vermoeden van onschuld (artikel 6 EVRM), het recht op privacy (artikel 8 EVRM) en de expressievrijheid (artikel 10 EVRM) willen verhelderen. Dit trachten ze te verwezenlijken in de aanbeveling 'Media and Criminal Proceedings' van 10 juli 2003³⁴⁵, waarin 18 basisprincipes naar voor geschoven worden. De aanbeveling spoort politie en gerecht aan om zorgvuldiger te werk te gaan bij het verstrekken van informatie aan de pers in strafzaken. Daarnaast wil de aanbeveling voorkomen dat er teveel beperkingen worden opgelegd op de informatieverstrekking aan de pers en spoort ze zowel de mediasector als de lidstaten aan om gepaste maatregelen te nemen ter verbetering van de kwaliteit van de gerechtsverslaggeving. Deze aanbeveling maakt aldus een belangrijk middel uit voor de creatie van nieuwe afspraken tussen pers, politie, gerecht en advocaten.³⁴⁶

Samen met deze aanbeveling heeft het Comité van Ministers ook een Verklaring uitgebracht waarin zij lidstaten o.a. oproepen om bij te dragen tot een verantwoorde gerechtsverslaggeving, steun te bieden aan de zelfregulering van de mediasector en actief samen te werken met de media. Ook de media en journalisten worden in de Verklaring aangespoord om meer aandacht te besteden aan enkele fundamentele beginselen inzake gerechtsverslaggeving, zoals het vermoeden van onschuld, het recht op privacy, etc. Daarbovenop werd een oproep gedaan opdat de media professionele of ethische normen zou ontwikkelen en de eerbiediging ervan stimuleren, en aldus instrumenten van zelfregulering of co-regulering (verder) uit te bouwen. Tenslotte wordt ook aangedrongen om gerechtsverslaggeving over te laten aan journalisten die over de nodige kennis beschikken.³⁴⁷

³⁴⁴ Zie D. VOORHOOF, "Mediaberichtgeving in strafzaken: Raad van Europa wil soberder gerechtsjournalistiek", *Mediaforum* 2003- 11/12, 358-359.

³⁴⁵ Raad van Europa, Comité van ministers, Aanbeveling Rec(2003)13 van 10 juli 2003 betreffende de informatieverstrekking aan de media in verband met strafzaken, www.coe.int/T/E/Human_Rights/media.

³⁴⁶ D. VOORHOOF, "Aanbeveling Raad van Europa over mediaberichtgeving in strafzaken komt precies op tijd", *De juristenkrant* 2003, afl.75, 16-17; S. TACK, "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NjW* 2005, 859-860.

³⁴⁷ Raad van Europa, Comité van ministers, Verklaring 10 juli 2003 betreffende de mediaberichtgeving in strafzaken,

b) De voornaamste principes die van toepassing zijn gedurende het vooronderzoek

De aanbeveling opent met een bevestiging van het belang van mediaverslaggeving in strafzaken (principe 1), de nood aan respect voor het vermoeden van onschuld in het kader van een eerlijk proces (principe 2) en de noodzaak van een juiste en betrouwbare informatieverstrekking (principe 3). Dit zijn de klassieke uitgangspunten die ondertussen al meermaals benadrukt werden in rechtspraak en rechtsleer.

Volgende drie principes beklemtonen de nood aan actieve en passieve informatieverstrekking door politie en gerecht aan journalisten, zonder enige vorm van discriminatie (principe 4 tot en met 6). Volgens principe 7 mogen politie en gerecht de informatie die zij beschikken niet commercieel exploiteren, noch gebruiken voor doeleinden die niet relevant zijn voor de strafzaak. Principe 10 stelt daarbovenop nog dat politie en gerecht zich moeten onthouden van ‘informatievertrekking die een risico tot belangrijke afbreuk van een eerlijk proces inhouden’. Dit principe is zeer ruim geformuleerd en kan bijgevolg tot verschillende interpretaties leiden. Principe 8 slaat dan weer op de bescherming van de privacy van de beschuldigde, verdachte of in verdenking gestelde, en tevens van veroordeelden, getuigen, slachtoffers en hun familieleden. Bijzondere bescherming moet gegeven worden aan “*parties who are minors or other vulnerable persons*”. Voor wat betreft de bescherming van privacy van getuigen, kan hun identiteit niet bekendgemaakt worden, tenzij de getuigen daar zelf toelating voor geven, de bekendmaking in het openbaar belang gebeurt of de getuigenis reeds in het openbaar gedaan werd. De bekendmaking van de identiteit mag alleszins niet bekendgemaakt worden “*where this endangers their lives or security*” (16^e principe). Het 9^e principe bevat een recht op correctie en een recht van antwoord voor personen die onderwerp zijn van incorrecte of lasterlijke persberichten. Tenslotte is ook het 11^e principe van toepassing in de fase van het vooronderzoek: verdachten moeten kunnen beschikken over een effectief rechtsmiddel, teneinde de informatieverstrekking die zijn recht op een eerlijk proces in gevaar brengt, in te perken of te bestraffen. Tot op heden beschikt de verdachte in België niet over een middel om de journalist of de advocaat, die ter ver gaat bij de informatieverstrekking en daarbij zijn recht op eerlijk proces beperkt, of dreigt te beperken, in rechte aan te spreken. In principe worden dergelijke inbreuken in ons land enkel tuchtrechtelijk gestraft, door de Raad voor de Journalistiek of de Raad van de Orde van Vlaamse balies.³⁴⁸

7) Samenwerking pers en gerecht

Niettegenstaande de moeilijke en ingewikkelde relatie tussen pers en gerecht, kan een samenwerking tussen beiden ongetwijfeld ook voordelen inhouden. Zodoende kan het gerecht beroep doen op de pers bij het opsporen van de misdrijven. Het gerecht maakt in België reeds jarenlang gebruik van korte

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=51355&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75> .

³⁴⁸ S. TACK, “Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen”, *NjW* 2005, 859-860.

opsporingsberichten, die vaak voor of na het nieuws worden uitgezonden. De samenwerking tussen pers en gerecht, gebruikmakend van opsporingsberichten, is onmiskenbaar een efficiënt en noodzakelijk middel voor het vooruithelpen van gerechtelijke vooronderzoeken.³⁴⁹

In de hoop om een groter publiek te bereiken, verschenen -naast de korte opsporingsberichten- in 1997 de eerste opsporingsprogramma's op de televisie. Dit naar buitenlands voorbeeld, waar dergelijke programma's reeds langer bekend waren (bijvoorbeeld 'Crime Watch' in Engeland).³⁵⁰ VTM zette de toon met zijn programma 'Oproep 2020' en kort hierna volgden zowel de toenmalige VRT ('Ooggetuige') als de RTBF ('Appel à témoins'). Het gerecht beoogt met dergelijke programma's de aandacht van de burgers te trekken om zo bepaalde inlichtingen te verkrijgen die het onderzoek kunnen vooruithelpen. Bovendien is er ook een preventief oogmerk, aangezien burgers dankzij deze programma's ook gewaarschuwd worden over bepaalde tendensen die zich in het criminele milieu voordoen.³⁵¹

Commerciële zender VTM stopte met zijn programma 'Oproep 2020' in 2001 wegens te lage kijkcijfers. De stopzetting van het programma 'Ooggetuige' van de VRT volgde in 2003. Dat ook staatszender VRT opsporingsprogramma's niet langer wenste uit te zenden ten gevolge van tegenvallende kijkcijfers, werd op veel ongeloof onthaald, des te meer omdat ongeveer één op de drie misdrijven die in deze programma's werden uitgezonden daadwerkelijk opgelost raakten.³⁵² Evenwel, zijn in 2004 22 regionale televisiestations van start gegaan met de verspreiding van oproepen tot getuigen. Ook met de nationale zenders liepen nieuwe onderhandelingen.³⁵³ Vandaag zijn opsporingsprogramma's weer volop op de televisie waar te nemen, waaronder 'Telefacts Crime' en 'Koppen Justitie'.

Op 1 juli 2005 kwam Minister van Justitie ONKELINX op de proppen met de ministeriële richtlijn inzake het verspreiden van gerechtelijke opsporingsberichten via de media en het internet.³⁵⁴ Deze richtlijn regelt de werking van opsporingsprogramma's en vervangt de ministeriële richtlijn van minister DE CLERCK van 15 oktober 1996 inzake gerechtelijke opsporingen op televisie.

De ministeriële richtlijn opent door te stellen dat opsporingsberichten - verspreid via televisie, radio, geschreven pers of internet - een van de middelen vormen waarmee het gerecht criminele fenomenen

³⁴⁹ Politie. Organisatie. De dienst opsporingsberichten, www.polfed-fedpol.be/org/org_dgj_djotv_dienst_nl.php.

³⁵⁰ G. VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen, Maklu, 2007, 301.

³⁵¹ B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, april 1999, 537.

³⁵² Commissie voor Cultuur, Media en Sport Vergadering van 24/04/2003, www.vlaamsparlement.be/Proteus5/showVIVerslag.action?id=340633 (consultatie 4 april 2010).

³⁵³ "Nieuwe start met regionale zenders. Opsporingsprogramma's blijven het doen", *Infoevue*, september 2004, 2-4 en www.polfed-fedpol.be/pub/inforevue/inforevue3_04/NL-DJO%20TV.pdf.

³⁵⁴ E. BREWAEYS, F. VOET, D. VOORHOOF, *Wetboek media en journalistiek*, Mechelen, Kluwer, 2009, 227-240.

kan voorkomen of bestrijden. Ze vervullen niet alleen een belangrijke preventieve rol, maar zijn ook een middel om cruciale informatie te verkrijgen van de burger die zou kunnen bijdragen tot de oplossing van criminele feiten. Evenwel moet vermeden worden dat een overvloedig gebruik van opsporingsberichten de resultaten ervan teniet doen, of sterker nog, een onveiligheidsgevoel in de samenleving creëert. Daarom is het opportuun om opsporingsberichten slechts te gebruiken wanneer *“geen onmiddellijke onderzoekspistes voorhanden zijn of de exploitatie van de gekende onderzoekspistes geen of onvoldoende resultaat heeft gekend en zich niet onmiddellijk nieuwe onderzoeksmogelijkheden aandienen.”*³⁵⁵

Gelet op het geheim van het onderzoek, het beroepsgeheim en de regels betreffende de privacy is het absoluut noodzakelijk dat de informatiestroom aan strikte regels onderworpen wordt. De ministeriële richtlijn regelt dan ook elk aspect van de samenwerking tussen het gerecht en de pers. Bij opsporingsberichten in de media wordt heel sterk gewaakt over het vermoeden van onschuld van de verdachte en het privéleven van het slachtoffer, van de verdachte en van hun naaste familieleden. Zo is een uitdrukkelijke toestemming van de leidinghebbende magistraat een absolute vereiste, in bepaalde gevallen aangevuld met een akkoord van de selectiecommissie. Deze laatste is belast met de bewaking van de naleving van de strikte voorschriften en aanbevelingen van de regels ter zake, meer bepaald met de regels inzake privacy, het geheim van het vooronderzoek en het beroepsgeheim.³⁵⁶

De relatie tussen pers en gerecht wordt dikwijls door een donkere bril bekeken. De manier waarop beiden tewerk gaan lijkt hun onvermijdelijk tot twee uitersten te karakteriseren. Terwijl het gerecht bij een onderzoek graag traag, genuanceerd en vooral discreet te werk gaat, beoogt de pers een snelle berichtgeving, die dikwijls zonder veel nuance naar voor geschoven wordt. Om die reden lijkt een samenwerking tussen beiden dan ook nagenoeg ondenkbaar.³⁵⁷

Toch kan de pers ook een belangrijke bondgenoot zijn van het gerecht bij het vooruithelpen van een concreet vooronderzoek. Zo dragen opsporingsprogramma's onbetwistbaar bij tot een vergroting van het aantal opgeloste dossiers. Door de medewerking van het gerecht aan de berichtgeving wordt ervoor gezorgd dat enkel correcte informatie uitgegeven wordt en dit op een serene manier, die geen schade toebrengt aan het vooronderzoek of aan het privéleven van de betrokken personen. Daarnaast zorgt de samenwerking tussen pers en gerecht voor een vergroot vertrouwen van de bevolking in het gerecht. Burgers zien namelijk dat justitie wel degelijk begaan is met het oplossen van misdrijven. Evenwel

³⁵⁵ Ministeriële richtlijn inzake het verspreiden van gerechtelijke opsporingsberichten via de media en het internet, BS 1 juli 2005.

³⁵⁶ *Parl.St.* Senaat 2007-08, nr. 4-13, 35-36.

³⁵⁷ B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, april 1999, 579.

kan de samenwerking tussen pers en gerecht maar heel beperkt zijn, aangezien de taak van de pers vooral bestaat in de rol van waakhond, en veel minder in die van helper van het gerecht.³⁵⁸

³⁵⁸ L. HUYBRECHTS, “Artikel 125 Tarief in Strafzaken en de Procureur des Konings”, *T.Strafr.* 2004, 290.

B. De advocaat en de pers

De afgelopen jaren maakte het contact tussen advocaat en pers wel vaker het onderwerp uit van discussie. De vraag staat centraal hoe ver een advocaat kan gaan in zijn informatieverstrekking aan de media tijdens een lopend strafonderzoek. In de praktijk hangt het van advocaat tot advocaat af in hoeverre men met de pers communiceert.

De advocaat heeft – net zoals ieder andere burger - recht op vrije meningsuiting (artikel 10 EVRM en artikel 19 GW). Evenwel dient een advocaat zich aan een aantal regels te houden in het kader van het geheim van het strafonderzoek. Deze worden hier kort op een rijtje gezet.

1) Beperkingen op het recht van vrije meningsuiting (artikel 10 EVRM)

a) Regeling persmededelingen tijdens het vooronderzoek

Met oog op het eerbiedigen van het principe van de wapengelijkheid, bepalen artikel 28 *quinquies*, §4 Sv en artikel 57, §4 Sv dat – naast het parket - ook de advocaat van de betrokken partijen inlichtingen aan de pers kan verstrekken, respectievelijk voor het opsporings- en het gerechtelijk onderzoek. De verdediging zou als ‘verloren partij’ voor de rechter ten gronde verschijnen, indien zij niet de kans krijgt te reageren op persberichten die gebaseerd zijn op informatie van de politie of het parket.³⁵⁹

Eigenlijk is deze uitdrukkelijke bepaling opgenomen in paragraaf vier overbodig. Immers, advocaten zijn niet gehouden tot het geheim van het onderzoek, aangezien zij niet beroepshalve hun medewerking verlenen aan het vooronderzoek.³⁶⁰ Toch heeft de wetgever ervoor geopteerd dit recht van de advocaat om persmededelingen te doen uitdrukkelijk te vermelden. Hiermee wordt alle twijfel met betrekking tot de draagwijdte van het geheim van het onderzoek t.a.v. de advocaat weggenomen.³⁶¹

Volgens de wet kan een advocaat mededelingen doen aan de pers “*indien het belang van zijn cliënt het vereist*”. De advocaat moet het belang van zijn cliënt voor ogen hebben, en niet het belang van informatie voor het publiek. Wat onder het ‘belang van zijn cliënt’ verstaan dient te worden, is een aangelegenheid die tussen de cliënt en zijn advocaat moet besproken worden. Het is natuurlijk de advocaat die daarbij het laatste woord heeft. Hij en alleen hij bepaalt hoe hij zijn cliënt zal verdedigen.³⁶² Evenwel moet opgemerkt worden dat het optreden van de advocaat in de media globaal gezien weinig tot geen waarde heeft voor de cliënt. Daarom wijst de Orde van Vlaamse balies er ook

³⁵⁹ T. DESCEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 31.

³⁶⁰ B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, april 1999, 294.

³⁶¹ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr.857-1, 113-114.

³⁶² T. DESCEPPER, *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 31.

op dat een zekere terughoudendheid in acht moet worden genomen door advocaten bij contacten met de pers.³⁶³

Daarnaast dient de advocaat “*te waken voor de inachtneming van het vermoeden van onschuld, de rechten van verdediging van de verdachte, het slachtoffer en de derden, het privéleven en de waardigheid van personen.*” Het betreft hier aldus dezelfde beperkingen als degene opgelegd aan de procureur des Konings (artikel 28 *quinquies*, §3 Sv en artikel 57, §3 Sv). VANLERBERGHE merkt – m.i. terecht - op dat dit eigenaardig is. De advocaat beschikt namelijk niet over dezelfde informatie als het openbaar ministerie. In principe is hij enkel op de hoogte van de informatie waarover zijn cliënt beschikt. De cliënt mag zich vrij uitspreken over een lopend onderzoek en is daarbij niet gebonden door bovenvermelde beperkingen. Hoewel men van een advocaat een grotere terughoudendheid en discretie mag verwachten, kan men er niet van uitgaan dat het zijn opdracht is de rechten van andere personen te beschermen.³⁶⁴

Tevens dient de advocaat te waken voor de inachtneming van de ‘regels van het beroep’. “*In de Memorie van Toelichting wordt uiteengezet dat het aan de overheden van de Orde van Advocaten staat om te bepalen in welke mate een mededeling aan de pers verzoenbaar is met de deontologische beroepsregels.*”³⁶⁵

Tenslotte moet ook bij de persmededelingen verstrekt door de advocaat “*voor zover als mogelijk de identiteit van de in het dossier genoemde personen niet worden vrijgegeven*”.³⁶⁶

b) Beroepsgeheim

Artikel 458 Sw legt de advocaat een beroepsgeheim op. Dit betekent dat hij zonder de toestemming van zijn cliënt niets aan een derde mag zeggen wat hem door zijn cliënt in vertrouwen verteld werd. Alle inlichtingen die de cliënt tengevolge van een verhoor of inzage te weten gekomen is en nadien aan zijn advocaat vertelt, alsook alle inlichtingen die een advocaat zelf te weten komt, vallen onder het beroepsgeheim van de advocaat.³⁶⁷

Het beroepsgeheim is van openbare orde, wat inhoudt dat de cliënt zijn advocaat daarvan niet kan ontslaan. Niettemin kunnen toevertrouwde geheimen bekend gemaakt worden “*wanneer dit noodzakelijk is voor de uitoefening van het beroep*”.³⁶⁸ Dit houdt in dat de advocaat met bepaalde toevertrouwde informatie naar buiten mag treden als hij dit wenselijk acht ter verdediging van zijn cliënt. De advocaat beslist persoonlijk in eer en geweten hoe hij de verdediging zal aanpakken. Wel is

³⁶³ S. TACK, “Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen”, *NjW* 2005, 861, nr.146.

³⁶⁴ B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, april 1999, 295-296.

³⁶⁵ *Parl.St.* Kamer 1996-97, nr. 857-1, 114.

³⁶⁶ Artikel 28 *quinquies*, §4 Sv en artikel 57, §4 Sv.

³⁶⁷ J. LECLERCQ, “Le secret professionnel”, *Les Nouvelles, Les infractions*, t.IV, 264.

³⁶⁸ Cass. 16 juli 1894, *Pas.* 1894, I, 267.

het belangrijk dat er goede afspraken gemaakt worden tussen de cliënt en zijn advocaat, om zo te overleggen wat de cliënt wel of niet bekend wil maken.

c) Deontologische plichten

Tenslotte dient de advocaat zich ook te houden aan de deontologische regels van zijn beroep. Artikel 456 Ger.W. voorziet in een bestraffing indien de advocaat zijn verplichting niet nakomt om de beginselen van waardigheid, rechtschapenheid en kiesheid te eerbiedigen, of indien hij een inbreuk pleegt op een reglement.

Op 4 juni 2003 werd het reglement inzake advocaat en media van de Orde van de Vlaamse balies goedgekeurd, waarna die in werking trad op 12 augustus 2003. Het reglement is opgesteld in drie delen. Een eerste deel bevat de algemene principes die door de advocaat ten alle tijde in acht moeten genomen worden bij contacten met de pers.³⁶⁹ De verplichting tot eerbiedigen van de beginselen van waardigheid, rechtschapenheid en kiesheid die aan zijn beroep ten grondslag liggen vormt er een van, alsook de verplichting te waken over het verschaffen van correctie informatie en dit op een serene manier. De volgende twee delen van het reglement bevatten specifieke bepalingen wanneer een advocaat optreedt als commentator in juridische aangelegenheden (artikel 2 Reglement) of als raadsman van zijn cliënt (artikel 3 Reglement). Aangezien het hier niet de bedoeling is de deontologische plichten van de advocaat uitvoerig te bespreken, verwijs ik graag naar het desbetreffende reglement en beperk ik me hier tot een korte opsomming van een aantal regels die een advocaat in het kader van een lopend onderzoek moet respecteren: o.a. de eerbiediging van het beroepsgeheim en de confidentialiteit, zich verzekeren van de toestemming van zijn cliënt, bekommernis voor de belangen van zijn cliënt, waken over het vermoeden van onschuld, de rechten van verdediging van de verdachte, het slachtoffer en derden, hun privéleven en waardigheid en de regels van het beroep, etc.³⁷⁰

2) Het aandeel van de advocaat inzake de grotere openbaarheid tijdens het vooronderzoek

Het feit dat de advocaat zich tijdens het vooronderzoek (mits voornoemde beperkingen) tot het publiek mag wenden, en aldus een beperkte openbaarheid tijdens het vooronderzoek mogelijk maakt, komt het recht op een eerlijk proces van de partijen ten goede. Zo zal een advocaat bijvoorbeeld een oneerlijke behandeling tijdens het vooronderzoek publiekelijk kunnen aanklagen.

Ook de controlefunctie van de openbaarheid wordt mede mogelijk gemaakt door de advocaat. Hij heeft namelijk een beter zicht op de fases van de strafprocedure die zich afspelen buiten het

³⁶⁹ Artikel 1 van het reglement inzake advocaat en media van de Orde van de Vlaamse balies, 4 juni 2003.

³⁷⁰ S. TACK, "Relatie advocaat-client. Recente ontwikkelingen", *NjW* 2005, 856-859.

gezichtsveld van het publiek, zoals het vooronderzoek. Net omdat het vooronderzoek onttrokken is aan de controle van het publiek, is het essentieel dat de advocaat zich hierover mag uitspreken.

Desalniettemin is de rol die de advocaat speelt in de effectieve openbaarheid van het vooronderzoek beperkt. Oorzaak daarvan zijn de deontologische regels. Ook al kunnen advocaten zich in principe over verscheidene aangelegenheden uitspreken, zullen zij daar niet snel toe geneigd zijn, uit schrik om de deontologische regels te overtreden. Tenslotte beschikt de advocaat vaak niet over meer gegevens dan zijn cliënt, waardoor zijn bijdrage tot de openbaarheid van het onderzoek relatief is.

VII. GEVOLGEN BIJ SCHENDING GEHEIM VAN HET ONDERZOEK

A. Sancties voor de overtreder

1) Schending van het onderzoeksgeheim door zij die beroepsmatig hun medewerking verlenen aan het vooronderzoek

*“Hij die dit geheim schendt, wordt gestraft met de straffen bepaald in artikel 458 van het Strafwetboek.”*³⁷¹

Om de schending van het geheim van het onderzoek te bestraffen, grijpt de wetgever terug naar de straffen toepasbaar op het misdrijf ‘schending van het beroepsgeheim’. Het betreft een wanbedrijf waarop een gevangenisstraf staat van acht dagen tot zes maanden en een geldboete van honderd tot vijfhonderd frank. Deze nieuwe strafbaarstelling veronderstelt een algemeen opzet: de overtreder moet wetens en willens de wet overtreden hebben. Is men louter onzorgvuldig, dan zal de sanctie niet toepasbaar zijn.³⁷²

Naast deze stafbepaling, is het ook mogelijk de verantwoordelijke personen burgerrechtelijk aan te spreken op grond van artikel 1382 BW. Om schadevergoeding te verkrijgen zal dan wel de fout, de schade en het causaal verband bewezen moeten worden.³⁷³

In de praktijk is het vaak moeilijk te achterhalen wie nu juist de informatie uit het vooronderzoek naar de buitenwereld - meer bepaald naar de pers toe - gelekt heeft. Evenwel, van zodra vaststaat dat een orgaan van de Staat aansprakelijk is voor het lek, dan kan men zich tot de Staat richten o.g.v. diens aansprakelijkheid voor zijn organen. Het maakt dan niet uit of vast staat welk orgaan precies verantwoordelijk is voor de lek.³⁷⁴ Zo werd de Belgische staat o.a. in de zaak AGUSTA veroordeeld tot het uitkeren van een schadevergoeding wegens schending van het geheim van het onderzoek door een orgaan. De precieze dader(s) en omstandigheden van de lek stonden niet vast, doch werd geoordeeld dat *“minstens bepaalde lekken niet anders verklaard konden worden dan door herhaaldelijke schendingen van het geheim van het onderzoek door organen van de Belgische Staat”*.³⁷⁵

³⁷¹ Artikel 28 *quinquies*, §1, al.2 Sv en artikel 57, §1, al. 2 Sv.

³⁷² A. JACOBS, A. SADZOT, “L’information après la loi relative à l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *Postal Memorialis* 2001, I 42/49; C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, 278-279.

³⁷³ L. DIERICKX, *Het recht op afbeelding*, Intersentia, Antwerpen, 2005, 187.

³⁷⁴ Rb. Brussel 9 februari 2001, *JLMB* 2001, 659.

³⁷⁵ Rb. Brussel 9 januari 2004, *Journ.Proc.*2004, afl. 479, 26.

2) Schending van het onderzoeksgeheim door de inverdenkinggestelde of de burgerlijke partij

In principe staan partijen vrij informatie omtrent het vooronderzoek vrij te geven, aangezien ze niet gehouden zijn tot het geheim van het onderzoek. Ze zijn dus vrij alle gegevens die ze kennen via hun verhoor, confrontaties of inzage in het strafdossier, onbelemmerd vrij te geven aan derden of aan de pers. Evenwel mogen zij niet kwaadwillig misbruik maken van de informatie verkregen door hun inzagerecht. Doen ze dit wel, dan stellen zij zich bloot aan de strafsanctie zoals bepaald in artikel 460 *ter Sw*. Dankzij deze strafbepaling kan opgetreden worden tegen personen die zich in de media, beroepend op stukken uit het strafdossier, schaamteloos en kwaadwillig uitspreken over de tegenpartij.³⁷⁶ Graag verwijs ik naar wat hierboven over dit onderwerp reeds uitvoerig geschreven is. (*supra* 54)

3) Schending van het onderzoeksgeheim door de pers

a) Inleiding

Journalisten zijn noch gebonden door het geheim van het onderzoek, noch door het beroepsgeheim. In principe staan zij dus vrij informatie over een lopend vooronderzoek bekend te maken, zelfs indien deze informatie door het geheim van het onderzoek gedekt is.³⁷⁷ Desalniettemin kunnen zij zich schuldig maken aan een ander misdrijf. In deze uiteenzetting zullen de misdrijven deelneming en heling van stukken uit het strafdossier door de journalist van naderbij bekeken worden.³⁷⁸ Logischerwijze zijn ook de artikelen 1382 en 1383 BW van belang en kan de pers -op grond van de algemene zorgvuldigheidsplicht - tot schadevergoeding gehouden zijn, indien zij door bepaalde publicaties aan een bepaalde persoon schade aanrichten.³⁷⁹

Er moet wel opgemerkt worden dat journalisten beschermd worden door het fenomeen van het 'drukkersmisdrijf' (artikel 150 GW). Journalisten kunnen daardoor in principe niet voor de gewone rechtbanken verschijnen, maar er dient een loodzware procedure bij het Hof van Assisen aangevat te worden. Door deze omslachtige procedure worden journalisten in de praktijk quasi nooit vervolgd, wat neerkomt op een feitelijke strafrechtelijke immuniteit.³⁸⁰

³⁷⁶ G. VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen, Maklu, 2007, 301-302.

³⁷⁷ Rb. Luik (kort geding) 19 oktober 1994, *JLMB* 1995, 98, noot F.JONGEN, "Le juge des référés, restriction non prévue par la loi?"; *Journ.Proc.* 1994, afl.272, 25, noot M.HANOTIAU, "La censure ne pourra jamais être établie".

³⁷⁸ Respectievelijk artikelen 66-69 Sw en artikelen 505-506 Sw.

³⁷⁹ D. VOORHOOF, "Boek in verband met zaak Dutroux na kortgeding uit de handel", *AJT* 1998-99, 805.

³⁸⁰ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, 528.

Evenwel werden journalisten voor o.a. het misdrijf heling of medeplichtigheid aan schending van het beroepsgeheim niet voor het Hof van Assisen gebracht.³⁸¹ Aangezien het om gemeenrechtelijke misdrijven gaat, wordt artikel 150 G.W. betreffende de bevoegdheid van het Hof van Assisen m.b.t. persmisdrijven uitgeschakeld. Daardoor kunnen journalisten voor de correctionele rechtbank gebracht worden. Het gebruik maken van deze constructies om journalisten voor een correctionele rechtbank te kunnen brengen, impliceert eigenlijk een machtsafwendings. Logischerwijze werd deze rechtspraak dan ook met veel kritiek onthaald.³⁸² Aldus worden journalisten die vertrouwelijke informatie publiceren, thans niet meer voor het Hof van Assisen gebracht omwille van de inhoud van hun artikels, maar wel voor de correctionele rechtbank voor de wijze waarop zij de informatie verkregen hebben.³⁸³

b) Deelneming

Bij de bespreking van ‘het misbruik van het inzage-recht (artikel 460 *ter Sw*)’ kwam al aan bod dat een journalist als mededader of medeplichtige gestraft kan worden. Ik verwijs dan ook graag naar wat eerder al beschreven werd m.b.t. het arrest MASSCHELIN, meer bepaald de mededaderschap van de journalist aan de schending van artikel 460 *ter Sw*. (*supra* 55-56)

Een journalist kan zich eveneens schuldig maken aan deelneming aan een schending van het beroepsgeheim (artikel 458 Sw). Evenwel, sinds de wet van 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen, kan een journalist wanneer hij beroep doet op zijn bronnengeheim, niet meer veroordeeld worden voor medeplichtigheid aan schending van het beroepsgeheim (artikel 458 Sw iuncto artikel 67, 4^e lid Sw). (*infra* 94) Mededaderschap aan schending van beroepsgeheim is evenwel ook na de wet van 2005 nog steeds mogelijk.³⁸⁴ Niettemin zal de journalist slechts als mededader bestraft kunnen worden wanneer hij de schending van het beroepsgeheim “*rechtstreeks heeft uitgelokt*”. Deze voorwaarde zorgt ervoor dat er in de praktijk niet vaak zal kunnen overgegaan worden tot bestraffing. De eigenlijke schending van het beroepsgeheim gebeurt immers in de meeste gevallen voorafgaand aan de publicatie, namelijk wanneer de informatie aan de journalist worden bekendgemaakt.³⁸⁵

c) Heling

De situatie m.b.t. het misdrijf heling is voor journalisten sinds de wet van 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen helemaal veranderd. Immers, volgens artikel 6 van bovenvermelde wet kunnen journalisten en redactiemedewerkers niet meer worden vervolgd voor heling (artikel 505 Sw),

³⁸¹ Pers en Gerecht, www.pers-gerecht.be/pdf.php?lang=nl&document_id=47& (consultatie 7 april 2010).

³⁸² B. VANLERBERGHE, *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, april 1999, 379-381.

³⁸³ J. VELAERS, *De beperking van de vrijheid van vrije meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, 200.

³⁸⁴ D. VOORHOOF (ed.), *Het journalistiek bronnengeheim*, Die Keure, Brugge, 2008, 47.

³⁸⁵ J. LECLERCQ, “Le secret professionnel”, *Les Nouvelles, Les infractions*, t.IV, 264 ; J. VELAERS, *De beperking van de vrijheid van vrije meningsuiting*, Maklu, Antwerpen, 1991, nr. 185, 200.

wanneer zij een beroep doen op hun bronnengeheim. Om een volledig beeld te kunnen geven omtrent deze materie, zou ik graag van start gaan met enkele rechtspraak die deze wet voorafgaat. Daarna zal ik enkele arresten van het Europees Mensenrechtenhof aanhalen, om tenslotte te besluiten met de wet betreffende de bescherming van journalistieke bronnen en de implicatie daarvan op het misdrijf heling.

i. Situatie in België voorafgaand aan de wet op het journalistiek bronnengeheim

Om van heling te kunnen spreken moeten een aantal constitutieve bestanddelen aanwezig zijn. Eerst en vooral moet een voorwerp, dat verkregen werd door een misdaad of wanbedrijf van een derde, in bezit genomen worden. Daarnaast moet de persoon die de zaak in bezit heeft genomen, voorafgaand of tegelijk met het bezit, kennis hebben van de misdaad of het wanbedrijf dat aan de oorsprong ligt van het voorwerp. Tenslotte is er ook een moreel bestanddeel, opzet vereist: volgens de rechtspraak is dit gewoon de kennis van de onrechtmatige oorsprong.³⁸⁶

Een journalist kon in België veroordeeld worden voor heling, wanneer hij documenten bij zich had waarvan hij wist dat die met schending van het beroepsgeheim in zijn bezit zijn gekomen. Zo werd in de zaak POUR de hoofdredacteur van het weekblad POUR veroordeeld wegens heling. De hoofdredacteur had enkele kopies van berichten van Interpol verkregen van een vertaler op het parket van de procureur des Konings.³⁸⁷ De vertaler werd veroordeeld voor het schenden van zijn beroepsgeheim, de hoofdredacteur wegens heling. Volgens het Hof van Beroep te Brussel was het van geen belang of de stukken verkregen door schending van het beroepsgeheim al dan niet gepubliceerd werden. Het misdrijf heling was namelijk al voorafgaand aan de publicatie voltooid.³⁸⁸ Het Hof van Cassatie bevestigde deze zaak en oordeelde dat dergelijke kopies van documenten, die eerder door schending van het beroepsgeheim door een ambtenaar waren ‘gestolen’, het voorwerp konden uitmaken van heling.³⁸⁹

Ook de ophefmakende zaak COENEN kan terzake niet ontbreken. COENEN, journalist bij weekblad HUMO, had een artikel geschreven over afvalzwendel in Vlaanderen. Daarbij had hij geciteerd uit een proces-verbaal van de B.O.B. uit een strafdossier tegen één van die firma’s. Dit proces-verbaal werd gelekt door politie of gerecht. Bij een huiszoeking werd een kopie van het proces-verbaal teruggevonden. COENEN werd in de gevangenis opgesloten onder verdenking van diefstal of minstens heling. Daar werd druk op hem uitgeoefend om de identiteit van zijn informant op te biechten. Van zodra de journalist zijn bron onthulde, werd hij vrijgelaten. Vanzelfsprekend leidde deze zaak tot een

³⁸⁶ J. D’HAENENS, “Heling”, in *A.P.R.*, Brussel, Story-Scientia, 1955, 24; S. BERBUTO, “Pers”, *Postal memorialis*, 15 oktober 2004, P25/18.

³⁸⁷ J. VELAERS, *De beperking van de vrijheid van vrije meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, 200; www.pers-gerecht.be/document.php?document_id=72& (consultatie 7 april 2010).

³⁸⁸ Brussel 27 november 1981, *JT* 1982, 43; *Rev.dr.Pén.* 1982, 688, noot A. MARCHAL.

³⁸⁹ Cass. 7 april 1982, *Pas.* 1982, I, 925; Brussel 27 november 1981, *JT* 1982, 43.

storm van protest, gepaard gaande met een roep om een wettelijke bescherming van de journalistieke bronnen.³⁹⁰ (*infra* 91)

Latere Belgische rechtspraak ontwikkelde daarentegen interpretaties, die inhouden dat een journalist niet aansprakelijk kan worden gesteld voor de schending van het beroepsgeheim door anderen. De voorzitter van de Rechtbank van Eerste Aanleg te Luik stelde in zijn beschikking dat “*de verantwoordelijkheid voor de schending van het beroepsgeheim niet kan worden uitgebreid tot de journalist die kennis heeft gekregen en gebruik heeft gemaakt van informatie m.b.t. een gerechtelijk vooronderzoek.*”³⁹¹ Ook de Rechtbank van Eerste Aanleg te Brussel stelde dat het beroepsgeheim enkel kan worden geschonden door degene die ertoe gehouden is in het kader van zijn functie, en aldus niet de journalist.³⁹²

ii. Europese rechtspraak

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens had een iets meer genuanceerde visie op het probleem. In de zaak *Fressoz en Roire tegen Frankrijk* oordeelde het Europees Hof dat Frankrijk artikel 10 van het EVRM geschonden had door een journalist en zijn hoofdredacteur van “*Le Canard Enchaîné*”³⁹³ te veroordelen op grond van heling van een document van de belastingsdienst. Volgens het Hof is het aan de journalist om vrij te oordelen over de beslissing over de noodzaak zijn bronnen te vermelden om zijn informatie geloofwaardig te maken.³⁹⁴

Ook in 2007, in de zaak *Dupuis e.a. tegen Frankrijk*, meende het Europees Hof dat Frankrijk artikel 10 EVRM geschonden had door twee journalisten te veroordelen wegens heling en schending van het geheim van het strafonderzoek. De feiten waren de volgende: twee Franse journalisten, Dupuis en Pontaut, hadden een boek uitgebracht waarin gegevens werden vrijgegeven omtrent de af luisterpraktijken vanuit de Elysée, een zaak die terugging tot de jaren 1983-1986.³⁹⁵ De Franse rechtscollages waren de mening toegedaan dat de journalisten de informatie, feiten en namen die in hun boek aan bod kwamen, onmogelijk konden verkregen hebben zonder een schending van het geheim van het strafonderzoek, of zonder schending van het beroepsgeheim. Aangezien beide

³⁹⁰ J. VELAERS, *De beperking van de vrijheid van vrije meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, 200-201; D. VOORHOOF, “Telefoontap’ bij journaliste De Morgen ultiem bewijs van noodzaak wet bescherming journalistieke bronnen”, *De juristenkrant* 2005, nr.103, 4.

³⁹¹ Voorz. Rb. Luik, 19 oktober 1994, *Journ.Proc.* 1994, nr. 272, 25; D. VOORHOOF, *De relatie tussen media en justitie*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1998, 29-30.

³⁹² Rb. Brussel 16 december 1997, *Journ.Proc.* 1998, nr.341, 24.

³⁹³ De journalisten hadden naar aanleiding van een sociaal conflict het vertrouwelijke belastingsformulier van de directeur-generaal van Peugeot-Citroën gepubliceerd waaruit het bedrag van diens salarisverhogingen bleek.

³⁹⁴ EHRM 21 januari 1999, *Fressoz/Frankrijk*, *JLMB* 1999, 884; L. HUYBRECHTS, “Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming”, *T.Strafr.* 2004 (2), 92; W. HINS, “Eens openbaar, altijd openbaar? Over de status van uitgelekte informatie”, in N.A.N.M. VAN EIJK en P.B. HUGENHOLTZ (red.) *Dommering-bundel: Opstellen over informatierecht aangeboden aan prof. mr. E.J.Dommering*, Amsterdam: Otto Cramwinckel Uitgever 2008, 150 en www.ivir.nl/publicaties/hins/Dommering_bundel_Hins.pdf (consultatie 8 april 2010).

³⁹⁵ Het entourage van de toenmalige president Mitterrand had telefoongesprekken afgeluisterd van journalisten en advocaten, zozeggd in het kader van de terrorismebestrijding.

journalisten een brede ervaring hadden, moesten zij zich hier zeker van bewust geweest zijn. Er werd daarnaast ook benadrukt dat het vermoeden van onschuld van de beklaagde door de publicatie geschonden was en dit niet te rechtvaardigen viel door artikel 10 EVRM. Het Europees Hof was het daar niet mee eens. Het Hof oordeelde dat de veroordeling van de journalisten niet noodzakelijk was in een democratische samenleving, en het aldus een onevenredige overheidsinmenging in de expressievrijheid inhield. Zo concludeert VOORHOOF dat, volgens het Hof, “indien het belang dat gemoeid is met het recht op informatie van het publiek, meer gewicht in de schaal kan werpen dan de verplichting tot naleving van de wetten, een veroordeling van de journalisten niet nodig is, ondanks de twijfelachtige oorsprong van de documenten die de journalisten in handen kregen”.³⁹⁶

Tenslotte stelde het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in een arrest in 2008 (Campos Dâmaso/Portugal) dat het geheim van het strafonderzoek, niet absoluut is wanneer verslaggeving wordt uitgebracht over publieke personen, dit omdat het publiek recht heeft geïnformeerd te worden over dergelijke strafvervolgingen. Een bestraffing van de journalist in deze zaak schond dan ook artikel 10 EVRM.³⁹⁷ Het Hof bevestigde zijn zienswijze hierover in zijn arrest van 19 januari 2010, Laranjeira Marques Da Silva tegen Portugal.³⁹⁸

Meer algemeen wenst het Europees Hof voor de Rechten van de Mens duidelijk te maken dat overheden voorzichtiger moeten optreden voor wat betreft de veroordeling van journalisten wegens heling of wegens medeplichtigheid of mededaderschap aan schending van het geheim van het strafonderzoek of het beroepsgeheim. Dit dient zeker te gebeuren wanneer journalisten een bijdrage leveren aan een cruciaal maatschappelijk debat. Immers, de pers is nog steeds de waakhond van de democratie. Journalisten moeten hierbij evenwel ter goede trouw handelen, zich baseren op correcte en betrouwbare informatie en de regels van de journalistieke beroepsethiek respecteren.³⁹⁹

Evenwel moet opgemerkt worden dat de Grote Kamer van het Europees Mensenrechtenhof de bescherming van de journalistieke expressievrijheid plotseling lijkt te beperken, dit door in verscheidene arresten sinds 2007 onverwacht de kwalificatie van schending van artikel 10 EVRM te verwerpen.⁴⁰⁰ Voornamelijk twee zaken uit 2007 (Lindon, Otchakovsky-Laurens en July/ Frankrijk, 22

³⁹⁶ D. VOORHOOF, “Franse journalisten mochten geheim van strafonderzoek schenden”, *De juristenkrant* 2007, nr. 152, 13.

³⁹⁷ EHRM 24 april 2008, Campos Dâmaso/Portugal, www.echr.coe.int.

³⁹⁸ EHRM 19 januari 2010, Laranjeira Marques Da Silva/Portugal, www.echr.coe.int; D. VOORHOOF, “Recente arresten van het EHRM i.v.m. artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting en informatie)”, januari 2010, *A&M* 2010 (2) en www.psw.ugent.be/dv/page.aspx?id=6.

³⁹⁹ D. VOORHOOF, “Franse journalisten mochten geheim van strafonderzoek schenden”, *De juristenkrant* 2007, nr. 152, 13.

⁴⁰⁰ EHRM 19 juni 2003, Pedersen en Baadsgaard/Denemarken, *Recueil* 2003; EHRM 6 mei 2003, Perna/Italië, *Recueil/Reports* 2003.

oktober 2007 en Stoll/Zwitserland, 10 december 2007)⁴⁰¹ zorgden voor grote verbijstering doordat er geen schending van de journalistieke expressievrijheid werd vastgesteld. Uit de *dissenting opinions* van beide zaken blijkt heel duidelijk dat er sterke onenigheid bestaat binnen het Hof omtrent de bescherming van de expressievrijheid uit artikel 10 EVRM. Vast staat wel dat het Hof met deze controversiële arresten “*de naleving van de journalistieke deontologie meer dan ooit op de voorgrond willen plaatsen.*”^{402 403}

iii. *Nood aan bescherming van de journalistieke bronnen in het kader van een onderzoek naar perslekken*

Het is duidelijk dat doorheen de jaren talrijke journalisten in België onder druk gezet werden om in onderzoeken naar perslekken hun informatiebronnen bekend te maken. Daarbij werd maar al te vaak gebruik gemaakt van huiszoekingen, telefoontaps, inbeslagnemingen etc. Logischerwijze leidde dit tot aanzienlijk veel kritiek. De pers vervult immers de immens belangrijke rol van waakhond van onze democratie. Om zijn taak naar behoren te vervullen is persvrijheid een absolute noodzaak. Persvrijheid kan nochtans slechts gegarandeerd worden indien de bronnen van de journalist bescherming genieten. Immers, informanten zijn dikwijls slecht bereid hun informatie aan de pers vrij te geven indien hen absolute anonimiteit verzekerd kan worden.⁴⁰⁴

Een wet ter bescherming van het journalistiek bronnengeheim bleef lange tijd uit in België.⁴⁰⁵ Hoewel reeds in de jaren tachtig wetsvoorstellen naar voor gebracht werden om de vertrouwelijkheid van de informatiebronnen van de journalist te beschermen, is het pas naar aanleiding van een veroordeling van België door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens in de zaak ERNST⁴⁰⁶ dat de wetgever de wet van 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen⁴⁰⁷ tot stand bracht.

Graag zou ik kort de aanloop tot de wettelijke bescherming van de journalistieke bronnen bespreken, alvorens op de wet van 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen in te gaan.

- *de grote verontwaardiging na de zaak Coenen*

Aangezien de zaak COENEN uit 1985 in deze uiteenzetting reeds aan bod kwam (*supra* 88), beperk ik mij hier tot een korte resumé van de feiten. HUMO-journalist COENEN werd gearresteerd onder de

⁴⁰¹ EHRM (Grote Kamer) 10 december 2007, Stoll/Zwitserland, www.echr.coe.int, appl. 69698/01; EHRM (Grote Kamer) 22 oktober 2007, Lindon, Otchakovsky-Laurens en July/ Frankrijk, www.echr.coe.int, appl. 21279/02 en 36448/02.

⁴⁰² D. VOORHOOF, “Europees Mensenrechtenhof niet langer op de bres voor persvrijheid?”, *A&M* 2009/1-2, 7-9; D. VOORHOOF, “Journalistieke vrijheid op een laag pitje?”, www.mediakritiek.be/index.php?page=7&detail=177.

⁴⁰³ T. GOMBEER, “Journalist mocht vertrouwelijke info niet prijsgeven”, *De juristenkrant* 2008, 6-7.

⁴⁰⁴ *Parl.St.* Kamer 2002-03, nr. 2102/001, 4-6.

⁴⁰⁵ E. BREWAEYS, “Informatiebronnen van journalisten”, *NjW* 2005, (542) 542-544; J. CEULEERS, “De journalistieke bronnen wettelijk beschermd”, *RW* 2005-06, 48-49.

⁴⁰⁶ EHRM 15 juli 2003, Ernst/België, *AM* 2003, 290, *JLMB* 2003, 1524, *T. Strafr.* 2004, 113.

⁴⁰⁷ Wet 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen, *BS* 27 april 2005.

verdenking van diefstal of minstens heling, nadat hij in een artikel over afvalzwendel geciteerd had uit een proces-verbaal afkomstig uit een strafdossier. In de gevangenis werd hij door justitie stevig onder druk gezet om zijn informant bij politie of gerecht bekend te maken. Eenmaal de journalist zijn bron bekendmaakte aan het gerecht, werd hij vrijgelaten. Deze zaak leidde in ons land tot grote consternatie en een roep naar een wettelijke bescherming van de journalistieke bronnen.⁴⁰⁸ Ten gevolge van deze zaak werden in de jaren tachtig en negentig verschillende wetsvoorstellen naar voor geschoven. Spijtig genoeg heeft het nog een twintigtal jaren moeten duren eer wet ter bescherming van het journalistieke bronnengeheim tot stand kwam.⁴⁰⁹

- *het arrest Goodwin: erkenning door het Europees Hof van de noodzaak tot journalistieke bronbescherming*

Het Europees Hof voor de Rechten van de Mens beklemtoonde in zijn principiële arrest van 27 maart 1996 (arrest Goodwin/Verenigd Koninkrijk) reeds de noodzaak van een journalistieke bronbescherming als essentieel onderdeel van de persvrijheid uit artikel 10 EVRM. De Engelse journalist GOODWIN had bepaalde informatie bekendgemaakt over hevige financiële problemen bij het verpakkingsbedrijf Tetra Ltd. Er werd een rechterlijk bevel uitgebracht tot bekendmaking van de bronnen. GOODWIN weigerde zijn bron bekend te maken en werd daarop veroordeeld tot een boete voor ‘*contempt of court*’. Het Europees Mensenrechtenhof oordeelde dat dergelijke veroordeling strijdig was met het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens.⁴¹⁰ Volgens het Europees Hof is het bronnengeheim van de journalist een essentieel onderdeel van de persvrijheid. Bescherming van de journalistieke bronnen is een absolute noodzaak teneinde informanten niet te ontmoedigen inlichtingen door te geven aan de pers m.b.t. aangelegenheden van publiekelijk belang. Het Hof erkent evenwel dat een beperking van de expressievrijheid toegelaten is, indien er een zwaarwichtige reden van maatschappelijk belang bestaat.⁴¹¹

- *de zaak Ernst: weigering tot conformeren door het Belgische gerecht*

Hoewel het arrest GOODWIN een rechtsbron is die voor de Belgische magistraat bindend zou moeten zijn⁴¹², werd het bronnengeheim van de journalist, door een gebrek aan wettelijke regeling, in België nog al te vaak met de voeten getreden.

⁴⁰⁸ J. CEULEERS, “Een zwijgrecht voor journalisten?”, *RW* 1977-78, 1029-1040.

⁴⁰⁹ J. CEULEERS, “Eindelijk: het journalistiek zwijgrecht (bijna) wettelijk erkend”, *A&M* 2004/3, 222-227; D. VOORHOOF, “Telefoontap’ bij journaliste De Morgen ultiem bewijs van noodzaak wet bescherming journalistieke bronnen”, *De juristenkrant* 2005, nr.103, 4.

⁴¹⁰ www.pers-gerecht.be/document.php?document_id=74 (consultatie 14 april 2010).

⁴¹¹ P. MARTENS, *Mediarecht voor journalisten*, Antwerpen, Garant, 2005, 143; D. VOORHOOF, “Screenen van telefoongesprekken van journaliste De Morgen bewijst dat wet bescherming journalistieke bronnen nodig is”, *A&M* 2005 (1), 7-10.

⁴¹² *Parl.St.* Kamer 2002-03, nr. 2102/001, 6; *Parl.St.* Kamer 2003-04, nr. 24/010, 5.

Zo werd België in de zaak ERNST in 2003 veroordeeld door het Europees Hof te Straatsburg wegens schending van artikel 10 EVRM. Het Belgische gerecht had, in verband met het onderzoek op de moord op politicus André Cools, een omvangrijk onderzoek naar perslekken opgezet. Hierbij werden huiszoekingen en inbeslagnames gedaan bij o.a. Le Soir, Le Soir Illustré, de Franse zender RTBF en De Morgen.⁴¹³ Voor het Europees Hof maakte dit een manifeste inbreuk uit op het journalistiek bronnengeheim. In de zaak ERNST constateerde het Europees Hof dat het Belgisch recht onvoldoende bescherming bood aan het bronnengeheim van de journalist. Het is dankzij deze zaak dat er eindelijk serieus werk gemaakt werd van een wettelijk regeling tot bescherming van het journalistiek bronnengeheim.⁴¹⁴

- *wet van 7 april 2005 van naderbij bekeken*

Aangezien het Belgische gerecht niet geneigd was spontaan het journalistiek bronnengeheim te eerbiedigen, diende een wettelijke regeling zich op. Op 27 april 2005 publiceerde het Belgisch Staatsblad de wet van 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen, die sindsdien al enkele wijzigingen heeft ondergaan.

De wettelijke bescherming kwam er na jarenlange vraag van journalistenverenigingen. Ook het Ministercomité van de Raad van Europa beval reeds op 8 maart 2000 aan de EU-overheden om wettelijk te voorzien in een bescherming van het journalistieke bronnengeheim. Aangezien toenmalig Minister van Justitie VERWILGHEN, samen met de Raad van State, meenden dat internationale regels voldoende bescherming boden en een wettelijke regeling allesbehalve hoogdringend was, duurde het tot 2003 eer een voorstel tot wet werd ingediend.⁴¹⁵

De wet bezorgt journalisten⁴¹⁶ het recht hun informatiebronnen te beschermen. Politie of gerecht kunnen hun niet dwingen informatiebronnen vrij te geven of inlichtingen, opnames of documenten te verstrekken die kunnen leiden tot identificatie van hun informanten.⁴¹⁷ Dit houdt derhalve in dat journalisten dankzij deze wet mogen overgaan tot weigering om mee te werken aan een onderzoek. Het parket mag geen fouilleringen, huiszoekingen, inbeslagnemingen, telefoontaps etc. meer gebruiken om de informatiebron van de journalist te weten te komen.⁴¹⁸ Enkel wanneer de gevraagde informatie op geen enkele andere wijze kan worden verkregen én voor zover die informatie van cruciaal belang is om zeer ernstige misdrijven, waarbij de fysieke integriteit van een of meer personen

⁴¹³ *Parl.St.* Kamer 2003-04, nr. 24/010, 4.

⁴¹⁴ D. VOORHOOF, "Telefoontap' bij journaliste De Morgen ultiem bewijs van noodzaak wet bescherming journalistieke bronnen", *De juristenkrant* 2005, nr.103, 4.

⁴¹⁵ P. MARTENS, *Mediarecht voor journalisten*, Antwerpen, Garant, 2005,143-144.

⁴¹⁶ Niet enkel beroepsjournalisten, maar ook bijvoorbeeld redactiemedewerkers genieten van de bescherming. (Artikel 2 wet 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen, *BS* 27 april 2005)

⁴¹⁷ Artikel 3 wet 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen, *BS* 27 april 2005.

⁴¹⁸ Artikel 5 wet 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen, *BS* 27 april 2005.

ernstig wordt bedreigd, te voorkomen, kan de journalist door de strafrechter toch verplicht worden informatie vrij te geven. Deze wet maakt het aldus quasi onmogelijk om op te treden tegen perslekken.

- *implicaties van de wet op de vervolging van journalisten in het kader van een geheim onderzoek*

Artikel 6 en 7 van de wet tot bescherming van de journalistieke bronnen bepaalt dat journalisten niet meer op grond van artikel 505 Sw (heling) of op grond van artikel 67, 4^e lid en artikel 458 Sw (medeplichtigheid aan schending van het beroepsgeheim) vervolgd kunnen worden, als zij hun recht uitoefenen om hun informatiebronnen te verzwijgen.⁴¹⁹ In de parlementaire voorbereiding van de wet op het journalistiek bronnengeheim valt immers te lezen dat een journalist verdenken van heling een pressiemiddel kan zijn opdat deze zijn bronnen zou verklappen. Op zo'n manier wordt het recht van de journalist om zijn informatiebronnen te verzwijgen volledig uitgehold.⁴²⁰ Vandaar dan ook dat journalisten sinds de wet op het journalistiek bronnengeheim niet meer vervolgd kunnen worden voor heling of medeplichtigheid aan schending van het beroepsgeheim, wanneer zij hun recht uitoefenen om hun informatiebronnen te verzwijgen.

Deze wet geeft journalisten evenwel nog steeds geen absolute vrijgeleide. Er moet opgemerkt worden dat er een hiaat in de wet gesloten is. Zo heeft artikel 7 het enkel over de medeplichtigheid aan de schending van het beroepsgeheim. Bijgevolg blijft de mededaderschap aan een schending (artikel 458 Sw iuncto artikel 6 Sw) in principe wel strafbaar. Ook een veroordeling wegens deelneming aan artikel 460 *ter* Sw blijft mogelijk (*supra* 87).⁴²¹

- *besluit*

België bezit met de wet van 7 april 2005 een van de meest beschermende wetten ter wereld met betrekking tot het recht op vrije meningsuiting. Landen zoals Frankrijk, waar het bronnengeheim heel beperkt is, kunnen hier een voorbeeld aan nemen (*infra* 104).

⁴¹⁹ D. VOORHOOF, "'Telefoontap' bij journaliste De Morgen ultiem bewijs van noodzaak wet bescherming journalistieke bronnen", *De juristenkrant* 2005, nr.103, 4.

⁴²⁰ *Parl.St.* Kamer 2003-2004, nr. 0024/004.

⁴²¹ D. VOORHOOF (ed.), *Het journalistiek bronnengeheim*, Die Keure, Brugge, 2008, 47; E. WERKERS, E. LIEVENS, P. VALCKE, "Bronnengeheim voor bloggers?", www.law.kuleuven.be/icri/publications/826NjW_bronnengeheim_Werkers%20et%20al_finaal.pdf?where=, 11-12.

B. Procedurele gevolgen

1) Algemeen: schending van het geheim van het onderzoek

De wet voorziet geen sancties op procedureel vlak in geval van schending van het geheim van het onderzoek. Volgens vaststaande cassatierechtspraak blijkt dat de schending van het geheim van het onderzoek op zich de regelmatigheid van de strafvervolgning niet aantast en dus niet de nietigheid van het onderzoek tot gevolg heeft.⁴²²

Schending van het geheim van het vooronderzoek leidt aldus in principe niet tot een terugwerkende niet-ontvankelijkheid van de vervolgingen. Doch, dit kan wel de nietigheid van bepaalde opsporingshandelingen tot gevolg hebben, wat tot vrijspraak kan leiden. Denk bijvoorbeeld aan het moderne fenomeen van reality-tv, waar een camera de politie op de voet volgt bij het opsporen en vaststellen van misdrijven. Cassatie bevestigde dat in dergelijke gevallen de aanwezigheid van een cameraploeg tot de nietigheid van de gefilmde opsporingshandelingen en de daaruit voortkomende bewijzen leidt, wegens schending van het geheim van het onderzoek en van de privacy.^{423 424}

Kort gesteld, een schending van het geheim van het onderzoek leidt enkel tot de niet ontvankelijkheid van de strafvordering, wanneer de schending van het onderzoeksgeheim met zich mee brengt dat ook fundamentele waarborgen (o.a. het vermoeden van onschuld, de rechten van verdediging, het recht op een eerlijk proces etc.) van het recht op een behoorlijke rechtsbedeling in het gedrang komen.⁴²⁵

2) Specifiek: invloed mediatisering op het strafproces

Begin 2010 leverde de mediahete rond de zaak Ronald Janssen nogmaals grond op voor felle discussie over de manier van berichtgeving van strafzaken door de media. Terwijl het onderzoek nog maar net van start was gegaan, smeerde de pers reeds op alle voorpagina's elk mogelijk detail uit over de persoon van de verdachte. De pers deinsde er de volgende dagen niet voor terug zélf buurtonderzoeken uit te voeren en andere verkrachtingen, verdwijningen of moorden (zoals de moord op Annick Van Uytsel) aan dit dossier te koppelen. Op een bepaald ogenblik werden zelfs helikopters ingeschakeld om zo de graafwerken te kunnen volgen die in de tuin van de verdachte werden

⁴²² Cass. 3 mei 2005, AR P.05.256 N, *Arr.Cass.*2005, nr.259; Cass. 23 februari 2005, AR P.04.1702 F, *Arr.Cass.* 2005, nr.114; Cass. 1 december 1999, AR P.99.847 F, *Arr.Cass.* 1999, nr.645; Cass. 28 april 1999, *Arr.Cass.* 1999, nr. 244 (www.cass.be).

⁴²³ Cass. 8 november 2005, *Vigiles* 2006, 22, noot F. Schuermans, "Reality-televisie, politie en strafvordering: een onmogelijke combinatie?"; Cass. 23 februari 2005, *Pas.* 2005, 446; R. VERSTRAETEN, "Recente ontwikkelingen in het vooronderzoek", *Themis* 2003-2004, 41; L. HUYBRECHTS en M. ROZIE, "De rechten van de verdediging bij de behandeling ten gronde", *NC* 2008, afl. 2, 110.

⁴²⁴ C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2003, 527.

⁴²⁵ KI Mons 23 april 1993, *RDP* 1993, 898; Corr. Kortrijk, 23 oktober 2007, *T.Strafr.* 2007/6, 407; Corr. Gent, 22 december 1997, *TGR*, 1998, 95.

uitgevoerd. Vooral strafpleiter WALTER VAN STEENBRUGGE liet het niet na om hierover publiekelijk zijn misnoegen te uiten. Volgens hem zou het een goede zaak zijn dat een rechter eens de moed zou opbrengen om dergelijke verdachte vrij te spreken, aangezien volgens hem - door de grote mediabelangstelling - het vermoeden van onschuld geschonden wordt en de verdachte daardoor geen kans meer maakt op een eerlijk proces. Hij ondersteunde deze mening door te verwijzen naar de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (meer bepaald Shagin/Oekraïne, 10 december 2009).⁴²⁶

Professor VOORHOOF wees evenwel terecht op een gebrek in de redenering van de heer VAN STEENBRUGGE. Het is immers niet omdat de pers berichtgeving naar buiten brengt over een verdachte, beschuldigde, aangehouden of in verdenking gestelde persoon, dat die persoon daarom als schuldig wordt geportretteerd. Zo gaan journalisten bijvoorbeeld vaak wijzen op het feit dat er ‘nog geen harde bewijzen gevonden zijn en dat het gerecht slechts over beperkte aanwijzingen beschikt’. Gaat de pers daarentegen wel over de schreef en miskennen ze het vermoeden van onschuld, dan nog komt dit volgens VOORHOOF niet automatisch neer op een schending van het recht op een eerlijk proces (artikel 6 EVRM). Hij verwijst hierbij naar de rechtspraak van het Europees Mensenrechtenhof, waar – telkens wanneer een staat veroordeeld werd voor schending van artikel 6 EVRM - het de overheid zelf was die het vermoeden van onschuld geschonden had. Het betrof uitspraken van ministers, procureurs of politieambtenaren, die publieke verklaringen deden in het parlement of op persconferenties, maar niet de journalisten zelf.⁴²⁷ *“Ook de recente zaak waar naar verwezen is (Shagin/Oekraïne, 10 december 2009) (lees: door WALTER VAN STEENBRUGGE) was geen schending van het vermoeden van onschuld door de media, maar wel degelijk door de procureur zelf, naar aanleiding van een persconferentie.”*⁴²⁸

Ook het Hof van Cassatie heeft zich over deze problematiek uitgesproken en meent dat de eerbiediging van het vermoeden van onschuld een plicht is die zich richt tot de personen die zich – onpartijdig - over de grond van de zaak moeten uitspreken, en dat dit vermoeden van onschuld moet beoordeeld worden rekening houdende met de rechtspleging in zijn geheel. Het is niet omdat het vermoeden van onschuld miskend wordt door de pers en publieke opinie dat ook de rechter dit vermoeden heeft miskend. Het Hof voegt daar aan toe dat negatieve berichtgeving in de media, zelfs in Assisenzaken, waar gewone burgers in de jury zetelen, het recht op een eerlijk proces en het recht van verdediging van de beschuldigde niet onherstelbaar in het gedrang brengt. Tijdens de

⁴²⁶ W. VAN STEENBRUGGE, www.deredactie.be/cm/vrtnieuws/mediatheek/programmas/phara/2.8541/1.690817.

⁴²⁷ EHRM 29 augustus 1997, Worm/Oostenrijk, *Rec. Arrêts et Décisions* 1997-V, 1534, §50; ECRM 15 juli 1986, Bricmont/België, *D.R.*, nr.48, 121; ECRM 18 december 1980, Crociani, *D.R.*, nr. 22, 147; ECRM 8 juli 1978, Ensslin, Baader en Raspe, *D.R.*, nr.14, 64; R. VERSTRAETEN, *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 349.

⁴²⁸ D. VOORHOOF, “De buurman, de seriemoordenaar, het vermoeden van onschuld en de media”, *De juristenkrant* 2010/202, 11en

www.psw.ugent.be/Cms_global/uploads/publicaties/dv/05recente_publicaties/VOORHOOF.Buurmanmoordenaar.JK2010.pdf.

terechtzitting beschikt de beklaagde namelijk over een volledig tegensprekelijk debat, waar hij de kans krijgt alle negatieve berichtgevingen tegen te spreken.⁴²⁹ Een grote mediabelangstelling brengt aldus *niet noodzakelijk* strafprocedurele gevolgen met zich mee.⁴³⁰

Mijn inziens is het zeker een goede zaak dat grote mediabelangstelling, waarbij de pers al dan niet het vermoeden van onschuld aantast, niet zomaar de nietigheid van de procedure tot gevolg kan hebben. Dit des te meer omdat net aan de gruwelijkste misdaden ontzettende media-aandacht verbonden is. De argumentering van bovenvermelde rechtspraak valt dan ook volledig te ondersteunen. Doch, dit neemt niet weg dat de verdachte hevige schade kan ondervinden aan een negatie van zijn vermoeden van onschuld in de media. Een oplossing –naar Nederlands voorbeeld- kan er dan ook in bestaan dat de rechter bij zijn straftoemeting rekening zal houden met de mate van publiciteit rond een strafzaak. Zo kan verdedigd worden dat de betrokkene door de omvangrijke mediabelangstelling reeds enigszins werd ‘gesanctioneerd’ en dit dan ook in rekening moet gebracht worden met de strafrechtelijke veroordeling.⁴³¹

Daarnaast moet gewezen worden op de verplichting die op de overheid rust om het fundamenteel recht op het vermoeden van onschuld te waarborgen. Daardoor kan de Belgische staat aansprakelijk worden gesteld voor de schade die de betrokkene door de mediabelangstelling heeft opgelopen, wanneer vaststaat dat een orgaan van de Staat verantwoordelijk is voor het lek (*supra* 85). Tenslotte moeten ook maatregelen mogelijk zijn tegen de media zelf, bijvoorbeeld door in de mogelijkheid te voorzien zich tot de rechter in kortgeding te richten met een verzoek tot stopzetting van de schending van het vermoeden van onschuld of intrekking van bepaalde persberichten.⁴³²

⁴²⁹ Cass. 19 februari 2008, A.R. nr. P.07.1648.N; Cass. 15 december 2004, A.R. nr. P.04.1198.F; T. GOMBEER, “Mediahete leidt niet tot onontvankelijkheid strafvordering”, *De juristenkrant* 2008, 6; R. VERSTRAETEN, P. TRAEST, “Het recht van verdediging in de onderzoeksfase”, *Nullum Crimen* 2008, 91.

⁴³⁰ R. VERSTRAETEN, “Recht en mediatisering”, in X, *Over mediatisering van justitie?*, Gent, Larcier, 2009, 12.

⁴³¹ G. VERMEULEN, *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen, Maklu, 2007, 300.

⁴³² Wetsvoorstel 19 december 2007 tot wijziging van artikel 587 Ger.W. teneinde het vermoeden van onschuld te beschermen, *Parl.St.* Kamer 2007-08, nr. 0608/001; R. VERSTRAETEN, P. TRAEST, “Het recht van verdediging in de onderzoeksfase”, *Nullum Crimen* 2008, 91.

VIII. RECHTSVERGELIJKING

Aangezien de regeling van ons vooronderzoek teruggaat naar de tijden van Napoleon, is het bijzonder interessant om de regeling van het vooronderzoek bij onze zuiderburen van naderbij te bekijken en te zien welke evolutie zich aldaar heeft voorgedaan. Te verwachten valt dat de verschillen tussen Frankrijk en België minimaal zullen zijn. Daarnaast is het ook wel interessant een *common law* land onder de loep te nemen, vandaar dat in deze uiteenzetting ook het Engelse systeem bekeken wordt. Hun overwegend accusatoire rechtspleging staat in sterk contrast met onze inquisitoire traditie. Men kan dan ook vermoeden dat er sterke verschillen bestaan met betrekking tot het geheim van het vooronderzoek.

A. Frankrijk (*civil law*)

1) Inleiding

Het strafprocesrecht in Frankrijk gaat, net als in België, terug tot de *Code d'Instruction Criminelle* uit 1808. In 1958 werd deze bij onze zuiderburen evenwel vervangen door de *Code de procédure pénale*. Van toen af aan werd deze verscheidene malen aangepast, vooral met aandacht voor de rechten van de verdachte en verdediging.⁴³³ Laten we eens van naderbij onderzoeken of dit nieuw wetboek veel veranderingen heeft aangebracht aan de klassieke regeling van het vooronderzoek.

2) Vooronderzoek

De fase voorafgaand aan de terechtzitting kent ook in Frankrijk twee van elkaar te onderscheiden periodes, die sterk gelijkend zijn aan ons opsporings- en gerechtelijk onderzoek: '*la phase d'enquête*', waar de rechten van verdediging beperkter zijn, gevolgd door '*la phase d'instruction*'.⁴³⁴ Het vooronderzoek kent ook in Frankrijk een geheim karakter. Het principe van het geheim van het onderzoek vindt men terug in article 11 du Code de procédure pénale. De bedoeling van de geheimhouding houdt voornamelijk een bescherming in van de rechten van verdediging en het vermoeden van onschuld. Het geheim van het vooronderzoek wordt in Frankrijk uitdrukkelijk aanzien als een variant van het beroepsgeheim, hetgeen elke persoon die een bijdrage verleent aan het vooronderzoek een zwijgplicht oplegt, met betrekking tot vertrouwelijke informatie die deze persoon verneemt in het kader van de uitoefening of naar aanleiding van zijn beroep, buiten de gevallen door de wetgever bepaalt.

⁴³³ S.K. DE GROOT, *Internationale bewijsgeving in strafzaken: Nederland en Frankrijk*, Kluwer, Deventer, 2004, 25.

⁴³⁴ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d'Europe*, PUF, Paris, 1995, 238-239.

Evenwel speelt de pers ook in Frankrijk een prominente rol, waardoor het geheim van het onderzoek sterk aangetast wordt.⁴³⁵

3) Wettelijke grondslag

Article 11 du Code de procédure pénale (hierna afgekort: CPP) bepaalt het volgende: “*Sauf dans le cas où la loi en dispose autrement et sans préjudice des droits de la défense, la procédure au cours de l'enquête et de l'instruction est secrète. Toute personne qui concourt à cette procédure est tenue au secret professionnel dans les conditions et sous les peines des articles [226-13](#) et [226-14 du code pénal](#). Toutefois, afin d'éviter la propagation d'informations parcellaires ou inexactes ou pour mettre fin à un trouble à l'ordre public, le procureur de la République peut, d'office et à la demande de la juridiction d'instruction ou des parties, rendre publics des éléments objectifs tirés de la procédure ne comportant aucune appréciation sur le bien-fondé des charges retenues contre les personnes mises en cause.*”

Dit artikel beschrijft heel duidelijk welke personen tot de geheimhoudingsplicht gehouden zijn, namelijk alleen personen die een bijdrage leveren aan het vooronderzoek. Net als in België omvat dit aldus de magistraten, griffiers, politieambtenaren, deskundigen, vertalers, etc.

Wie niet door de geheimhouding gebonden zijn, zijn de personen die geacht worden niet bij te dragen aan het onderzoek, met name de journalisten, de burgerlijke partij, de verdachte, de zogenaamde ‘personnes mises en examen’⁴³⁶ en getuigen. Advocaten zijn ook niet gehouden tot het geheim van het vooronderzoek, doch zijn gebonden door hun beroepsgeheim. Zij hebben dus het akkoord nodig van hun cliënt om informatie vrij te geven.⁴³⁷

De personen die gehouden zijn tot het geheim van het onderzoek, blijven dit, ook al werd de informatie reeds elders openbaar gemaakt.

Wanneer de persoon gehouden tot het geheim van het vooronderzoek deze plicht miskent, wordt deze gestraft overeenkomstig artikel 226-13 en 226-14 van de Code pénal. Deze regeling is quasi volledig gelijklopend met ons artikel 458 Strafwetboek met betrekking tot het professionele beroepsgeheim. De schending van het geheim heeft in principe geen consequenties voor de regelmatigheid van het onderzoek. Dit is enkel het geval wanneer de belangen van de verdachte in het onderzoek door deze schending rechtstreeks wordt geschaad.⁴³⁸

⁴³⁵ Y. BALLALOU, “Le secret de l’instruction: réalité ou illusion?”, in *Mélanges en l’honneur du doyen Roger Decottignies*, Grenoble, Presses universitaires de Grenoble, 2003, 11.

⁴³⁶ Zijnde personen tegen wie ernstige aanwijzingen van schuld bestaan.

⁴³⁷ Y. BALLALOU, “Le secret de l’instruction: réalité ou illusion?”, in *Mélanges en l’honneur du doyen Roger Decottignies*, Grenoble, Presses universitaires de Grenoble, 2003, 12.

⁴³⁸ P.A.M. VERREST, *Ter vergelijking: een studie naar het Franse vooronderzoek in strafzaken*, Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001, 42.

4) Toegang tot het dossier

a) *L'enquête*

Net zoals er in België geen inzagerecht bestaat gedurende het opsporingsonderzoek, wordt ook in Frankrijk niet voorzien in een inzagerecht tijdens de opsporingsfase of '*enquête*'.

b) *L'instruction*

Het is pas wanneer er een '*instruction*' volgt dat er van een inzagerecht sprake is. Drie artikelen regelen deze materie: article 113-3, article 114 en article 114-1 CPP.

Article 113-3 CPP heeft betrekking op '*le témoin assisté*' en verwijst onmiddellijk naar de regeling in article 114 en 114-1 CPP. De *témoin assisté* is een figuur die in het leven werd geroepen door de wet van 15 juni 2000, met de bedoeling het aantal inverdenkingstellingen (*personne mise en examen*) te doen dalen, gelet op het grote aantal buitenvervolginstellingen op het einde van een onderzoek. Het is een persoon tegen wie aanwijzingen bestaan die een deelneming aan de inbreuk waarschijnlijk maken, maar waartegen nog geen ernstige aanwijzingen van schuld zijn ("*des indices rendant vraisemblable qu'il ait pu participer à la commission des infractions dont le juge est saisi*").⁴³⁹

i. De advocaat

Ingevolge de Code de Procédure Pénale beschikt de advocaat van de partijen (inverdenkinggestelde en burgerlijke partij) en van de *témoin assisté*, over een direct inzagerecht in de stukken van het strafdossier. Het dossier wordt vier werkdagen voorafgaand aan de ondervraging van de inverdenkinggestelde/verhoor van de burgerlijke partij of de *témoin assisté*, ter beschikking gesteld van de advocaat.⁴⁴⁰

Na de eerste ondervraging of verhoor, is het dossier op elk moment gedurende de werkdagen toegankelijk voor de advocaat. Er wordt wel een uitzondering voorzien in geval het de goede werking van het onderzoek zou verstoren ("*sous réserve des exigences du bon fonctionnement du cabinet d'instruction*").⁴⁴¹

Het is ook vanaf dat ogenblik dat de advocaat zich – op eigen kosten - een kopie van alle of bepaalde stukken uit het strafdossier kan laten bezorgen.⁴⁴² Sinds 1996 mag de advocaat de gekopieerde stukken van het strafdossier eventueel ook aan de verdachte doorgeven.⁴⁴³ (*infra* 101)

⁴³⁹ R. VERSTRAETEN, P. TRAEST, "Het recht van verdediging in de onderzoeksfase", *Nullum Crimen* 2008, 93.

⁴⁴⁰ Article 113-3 iuncto 114, al.3 CPP.

⁴⁴¹ Article 114, al.3 CPP.

⁴⁴² Article 114, al.4 CPP.

⁴⁴³ P.A.M. VERREST, *Ter vergelijking: een studie naar het Franse vooronderzoek in strafzaken*, Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001, 210.

ii. De partijen en de 'témoin assisté'

In tegenstelling tot hun advocaat beschikken de in verdenkinggestelde, de burgerlijke partij en de témoin assisté slechts over een indirecte toegang tot het strafdossier. Hun advocaat treedt daarbij op als tussenpersoon.⁴⁴⁴

Volgens een arrest van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens uit 1993 (*Kremzow/Oostenrijk*), maakt dergelijke indirecte toegang tot het strafdossier – via de advocaat - geen schending uit van de rechten van verdediging uit artikel 6 EVRM.⁴⁴⁵

Zoals reeds aangehaald, kan een advocaat kopies van (stukken van) het strafdossier doorgeven aan zijn cliënt. Deze mogelijkheid werd slechts ingevoerd door de wet van 30 december 1996⁴⁴⁶. Voorheen verzette het Franse Hof van Cassatie zich immers tegen dergelijke mogelijkheid, zich steunend op het principe van het geheim van het vooronderzoek.⁴⁴⁷

Evenwel somt artikel 114 CPP enkele voorwaarden op waaraan voldaan moet worden alvorens de cliënt recht krijgt op een kopie:

Vooreerst moeten de procespartij of de témoin assisté voorafgaand en schriftelijk verklaren dat hij of zij kennis heeft genomen van de regeling uit artikel 114-1 CPP (met name het verbod om de kopie onder derden te verspreiden op straffe van veroordeling tot een geldboete van €3.750) en artikel 114, al.6 CPP, die enkel toelaat dat een kopie van een deskundigenverslag wordt meegedeeld aan derden wanneer dit nodig is voor de verdediging.

Ten tweede moet de advocaat d.m.v. een lijst kennis geven aan de onderzoeksrechter van de stukken die hij voornemens is aan zijn cliënt door te geven.⁴⁴⁸

Tenslotte is een akkoord vereist van de onderzoeksrechter, of – indien hij zich er tegen verzet - van de '*Président de la Chambre de l'instruction*'. Volgens artikel 114, al. 8 CPP beschikt de onderzoeksrechter over vijf werkdagen om te antwoorden op het verzoek van de advocaat. Wordt in deze tijdspanne geen antwoord verkregen, dan wordt de onderzoeksrechter geacht met het verzoek in te stemmen. Verzet de onderzoeksrechter zich tegen de overdracht van kopie, dan moet hij dit doen door middel van een "*ordonnance spécialement motivée au regard des risques de pression sur les victimes, les personnes mises en examen, leurs avocats, les témoins, les enquêteurs, les experts ou toute autre personne concourant à la procédure*".⁴⁴⁹ In dit laatste geval kan de advocaat zich richten

⁴⁴⁴ In Frankrijk is de '*personne mise en examen*' niet verplicht om beroep te doen op een advocaat; gevolg is dan wel dat hij geen toegang zal hebben tot het dossier.

⁴⁴⁵ EHRM 21 september 1993, *Kremzow/Oostenrijk*, Serie A, vol. 268-B, 12350/86, NJ 1994, 358.

⁴⁴⁶ Loi n° 96-1235 du 30 décembre 1996.

⁴⁴⁷ D. LHERMITE, "L'accès au dossier d'instruction", <http://avocats.fr/space/david.lhermite/content/l-access-au-dossier-d-instruction-740A9284-C6FC-4EDB-A214-56D0B4142FBA> (consultatie 17 mei 2010).

⁴⁴⁸ Article 114, al.7 CPP.

⁴⁴⁹ Article 114, al. 8-9 CPP. Zie ook Circulaire van 3 maart 1997.

tot de ‘*Président de la Chambre de l’instruction*’, die dan eveneens over een termijn van vijf werkdagen beschikt om zich uit te spreken over het verzoek. Tegen deze beslissing staat geen beroep open. Bij een stilzwijgen zal ook hier de advocaat mogen overgaan tot het afleveren van de vermelde kopies aan zijn cliënt.⁴⁵⁰

c) *Besluit*

Het is duidelijk dat het inzagerecht in Frankrijk zeer duidelijk gereguleerd is. Hoewel de regeling grotendeels gelijkloopt met deze in België, bestaan er toch een aantal essentiële verschillen. Zonder in herhaling te willen vallen, wens ik toch een korte duiding te geven van wat volgens mij de belangrijkste verschilpunten zijn tussen Frankrijk en België.

Opvallendste onderscheid is uiteraard dat in Frankrijk enkel voorzien wordt in een indirect inzagerecht voor de partijen, terwijl in België een direct inzagerecht openstaat voor zowel de advocaat als zijn cliënt. Het Franse systeem lijkt mij persoonlijk een beter alternatief te zijn. Ik stel me immers de vraag wat een gewone burger opsteekt uit een inzage in het strafdossier. Het recht op inzage wordt verleend met de bedoeling partijen niet in het ongewisse te laten tot het ogenblik van de terechtzitting, en hun de mogelijkheid te bieden een degelijke verdediging op te bouwen. Om deze oogmerken te bekomen, is een inzagerecht voor de advocaat voldoende. Mijn inziens wordt een leek niet veel wijzer uit een inzage in het strafdossier en heeft een direct inzagerecht voor de cliënt dan ook weinig nut. Daarbij komt dat een direct inzagerecht voor de verdachte - mijn inziens - grotere gevaren inhoudt voor het geheim van het onderzoek, aangezien deze de implicaties van een schending van het geheim door het naar buiten brengen van de informatie niet ten volle kan vatten.

Merkwaardig is ook dat een advocaat in Frankrijk, eenmaal dat het eerste verhoor heeft plaatsgevonden, gedurende de werkdagen over een permanente toegang tot het dossier beschikt (tenzij wanneer dit het onderzoekswerk verstoort). Daarbovenop kan de advocaat zich kopies laten bezorgen van extracten of van het gehele dossier. Dergelijk systeem kan enkel toegejuicht worden met oog op een ideale voorbereiding van de verdediging. Het systeem in België is veel omslachtiger. Zo kan er slechts een verzoek tot inzage ingediend worden één maand na de inverdenkingstelling of burgerlijke partijstelling, beschikt de onderzoeksrechter dan nog eens over één maand om zijn beslissing te nemen, bezit de onderzoeksrechter over verschillende en tamelijk algemene weigeringsgronden, is de periode om het dossier in te zien bijzonder kort, is het op grond van artikel 57 Sv niet toegelaten afschriften te nemen van het strafdossier, etc. Al deze elementen zorgen ervoor dat de opbouw van een degelijke verdediging voor de Belgische advocaat zwaar bemoeilijkt wordt. Naast Frankrijk bekeken, lijkt de inzage-regeling in België dan ook niet veel voor te stellen.

⁴⁵⁰ Een stilzwijgende toestemming zal evenwel niet kunnen worden afgeleid wanneer het gaat om een advocaat van een burgerlijke partij wiens ontvankelijkheid betwist wordt. (article 114, al.11 CPP).

4) Media

a) Persmededelingen

Ook in Frankrijk kwam het besef dat het beter is onjuiste en onvolledige informatie, alsook misverstanden in de media te vermijden, door de procureur de mogelijkheid te geven met de pers te communiceren, “*en rendait publics des éléments objectifs tirés de la procédure*”, maar zonder zich uit te spreken over “*le bien fondé des charges*”.⁴⁵¹

b) Rechten en plichten van de journalisten

Journalisten zijn ook bij onze zuiderburen niet gebonden door het geheim van het onderzoek, aangezien zij geen medewerking verlenen aan het onderzoek. Evenwel kunnen zij vervolgd worden voor heling (*‘recel de violation du secret de l’instruction’*), wanneer het duidelijk is dat zij kopies van stukken uit het strafdossier in hun bezit hebben. Om niet in herhaling te vallen wens ik te verwijzen naar de bespreking van de Europese rechtspraak die hierboven reeds aan bod kwam en waar verschillende Franse arresten besproken werden. Het grote verschil met België is uiteraard dat een journalist in België sinds 2005 niet meer voor heling veroordeeld kan worden wanneer hij zich op zijn bronnengeheim beroept.⁴⁵²

Journalisten moeten overigens waken over het vermoeden van onschuld. Dit vermoeden vindt zijn grondslag in artikel 9-1 Code Civil, waarin verboden wordt om gedurende een lopende procedure betrokken en verdachte personen reeds als schuldige aan te duiden. Dit vermoeden van onschuld blijft gelden tot wanneer er een definitieve uitspraak ten gronde geveld wordt. In Frankrijk bestaat aldus een wettelijke bepaling met betrekking tot de naleving van het vermoeden van onschuld door de pers.⁴⁵³ In België is dat strikt genomen niet het geval. Het vermoeden van onschuld is een plicht die zich richt tot de overheid. Zo moeten magistraten en ambtenaren van de politie een persoon onschuldig beschouwen tot het tegendeel bewezen is, en dit door een veroordeling. De pers is er in principe niet door gebonden. Evenwel legt de rechtspraak van het Europees Mensenrechtshof de pers wel op om met het vermoeden van onschuld rekening te houden.⁴⁵⁴

In Frankrijk bestaan ook talrijke specifieke verbodsbepalingen gericht tot de media, die vindt men vooral terug in la Loi sur la Presse du 29 juillet 1881:

⁴⁵¹ Article 11, al.3 CPP.

⁴⁵² T. FOURREY, *La presse et l’instruction judiciaire*, Bruxelles, Bruylant, 2006, 44-45.

⁴⁵³ B. ADER, “La réglementation légale en France”, in X, *Over mediatisering van justitie?*, Gent, Larcier, 2009, 17-18.

⁴⁵⁴ EHRM 29 augustus 1997, Worm/Oostenrijk, *Rec.Arrêts et Décisions* 1997-V, 1534, §50; www.pers-gerecht.be/pdf.php?lang=nl&document_id=138&KBSPGPJ=911e38c1ac13d96bb510daed489bfe87.

- Artikel 38 van deze wet legt het verbod op om “*des actes d’accusation et tous autres actes de procédure criminelle*” te publiceren vooraleer deze in een openbare terechtzitting zijn voorgelezen.
- Artikel 35 *ter* houdt een verbod in op het fotograferen van personen die aangehouden worden of zich in voorlopige hechtenis bevinden.
- Artikel 35 *quater* verbiedt dan weer de publicatie van afbeeldingen van een misdrijf die de waardigheid van het slachtoffer ernstig kunnen schaden.
- Artikel 39 schrijft een strikte anonimiteit voor minderjarige delinquenten, minderjarigen die op de vlucht zijn, minderjarigen die zelfmoord gepleegd hebben en tenslotte ook van slachtoffers van seksuele misdrijven.⁴⁵⁵

Ondanks al deze verschillende wetgevende verplichtingen, zorgen de verschillende indiscreties over strafzaken in de media voor grote ongerustheid in de juridische kringen.⁴⁵⁶

Wat de rechten van de journalisten in Frankrijk betreft, beschikken journalisten over een recht op bescherming van het journalistiek bronnengeheim (article 109 CPP, ingevoerd door de wet van 4 januari 1993) en zijn huiszoekingen bij instellingen van de pers aan verschillende voorwaarden onderworpen (article 56-2 CPP).⁴⁵⁷ Het verschil met de Belgische regeling is hierbij evenwel uitermate groot. Om te beginnen omvatten deze twee korte artikels de hele regeling omtrent de bescherming die journalisten genieten. Het is aldus duidelijk dat Frankrijk dringend werk moet maken van een degelijke bescherming van de journalistieke bronnen. Daarnaast valt uit een lezing van artikel 109 CPP op te merken dat de bescherming van de journalistieke bronnen niet veel inhoudt. Immers, artikel 109 CPP bepaalt dat “*tout journaliste, entendu comme témoin sur des informations recueillies dans l’exercice de son activité, est libre de ne pas en révéler l’origine*”. Het Franse recht voorziet aldus niet in een absoluut recht op bescherming van de journalistieke bronnen. Sterker nog, de regeling uit artikel 109 CPP valt heel makkelijk te omzeilen. Zo worden journalisten heel vaak onder toezicht geplaatst of ondervraagd als verdachte van het misdrijf heling, waardoor de regeling uit artikel 109 CPP uitgesloten wordt. Met de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (o.a. in de zaak Goodwin en de zaak Ernst) in het achterhoofd, kan verwacht worden dat Frankrijk heel binnenkort flink werk zal maken van een bescherming gelijkaardig aan deze geboden door onze Belgische wet betreffende de bescherming van journalistieke bronnen.⁴⁵⁸

⁴⁵⁵ T. FOURREY, *La presse et l’instruction judiciaire*, Bruxelles, Bruylant, 2006, 23-38.

⁴⁵⁶ Résolution du Conseil de l’Ordre du barreau de Paris, *Petites affiches* n°88, d u 23 juillet 1993, 2; G. STEFANI, G. LEVASSEUR, B. BOULOC, *Procédure pénale*, Paris, Dalloz, 2006, 586.

⁴⁵⁷ B. ADER, “La réglementation légale en France”, in X, *Over mediatisering van justitie?*, Gent, Larcier, 2009, 17-18.

⁴⁵⁸ Déontologie. La protection des sources, www.snj.cgt.fr/deontologie/sources.html (consultatie 17 mei 2010).

B. Engeland (*common law*)

1) Inleiding

Inzicht verkrijgen in het Angelsaksische strafprocesrecht is geen makkelijke opdracht door het ontbreken van een wetboek van strafvordering. De regels die van toepassing zijn in het Verenigd Koninkrijk liggen verspreid in verschillende legislatieve teksten en in de jurisprudentie (*case law*).⁴⁵⁹ Door het ontbreken van een wetboek kan niet gezegd worden dat het vigerende recht het resultaat is van een bewust keuze, maar eerder een situatie die door de jaren heen zo geëvolueerd is.⁴⁶⁰

2) Algemene schets van de strafprocedure

De Engelse strafprocedure valt uiteen in drie fases. Vooreerst is er de voorbereidende fase. Deze is zelf opgedeeld in twee periodes: eerst en vooral is er het stadium waar de politie bewijzen verzamelt en er beslist wordt om al dan niet te vervolgen. Daarna beslist het openbaar ministerie (*Crown Prosecution Service*) over het voortzetten of stopzetten van de vervolging.

Wanneer het zware misdrijven betreft, wordt de voorbereidende fase opgevolgd door de intermediaire fase (*transfer for trial*). Hier wordt besloten over de doorverwijzing naar de Crown Court.

De derde fase is die van de beoordeling. Voor wat betreft de zware misdrijven, gebeurt dit voor de *Crown Court*, terwijl lichtere misdrijven voor de *magistrates' court* wordt gebracht.⁴⁶¹

3) Het voorbereidend onderzoek

Net zoals in de meeste Europese landen, zoals o.a. Frankrijk (*enquête et instruction*) en België (*opsporingsonderzoek en gerechtelijk onderzoek*), bestaat het vooronderzoek ook in Engeland uit twee van elkaar te onderscheiden fases.

In de eerste periode van het voorbereidend onderzoek heeft de politie de touwtjes in handen. Zij gaan op zoek naar bewijzen en aan de hand daarvan beslissen zij om over te gaan tot vervolging of seponering. De figuur van onderzoeksrechter is in *common law*-landen zoals het Verenigd Koninkrijk onbekend. Dwangmaatregelen worden er genomen door de *justice of peace*, een gewone rechter die geen algemene leiding heeft over het onderzoek, maar slecht optreedt op verzoek van het parket, het slachtoffer of de verdachte.⁴⁶² Tijdens deze fase beschikt de verdachte over bepaalde rechten: hij moet

⁴⁵⁹ Het Engelse recht is een samenspel van statutair recht ('*statutory law*'), gewoonterecht ('*common law*') en vooral jurisprudentie ('*case law*').

⁴⁶⁰ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d' Europe*, PUF, Paris, 1995, 125-126.

⁴⁶¹ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d' Europe*, PUF, Paris, 1995, 141-142.

⁴⁶² C. VAN DEN WYNGAERT, *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2006, 576-577.

geïnformeerd worden over de motieven van zijn arrestatie, de tenlastelegging, het recht op bijstand van een advocaat, etc. Het slachtoffer daarentegen wordt hier niet aanzien als procespartij en zal bijgevolg ook niet verplicht geïnformeerd worden over eventuele seponering, datum van de zitting of eventuele onderhandelingen.⁴⁶³

Na de fase gevoerd door de politie, herevalueert de *Crown Prosecution Service* de beslissing tot vervolging gemaakt door de politie. Zij laten zich hierbij leiden door twee criteria: de kwaliteit en overtuigingskracht van het bewijsmateriaal enerzijds, en het openbaar belang anderzijds. Er moet wel opgemerkt worden dat de *Crown Prosecution Service*, die zelf geen onderzoeksdaden kan bevelen, zich bij het nemen van de beslissing moet steunen op de informatie verzameld door de politie in het strafdossier. Niets weerhoudt de *Crown Prosecution Service* om de politie nieuwe onderzoeksdaden te vragen, maar hij kan hun daar niet toe verplichten. Hierdoor is het ongetwijfeld een moeilijke opdracht om af te wijken van de initiële vervolgingsbeslissing van de politie.⁴⁶⁴

4) Toegang tot het dossier

Tijdens de politionele fase wordt de verdachte op de hoogte gebracht van de reden van de arrestatie⁴⁶⁵ en de tenlastelegging. In deze fase is een inzage-recht in het strafdossier heel uitzonderlijk. Geen of een zeer gelimiteerde toegang tot het dossier in deze beginfase van het onderzoek, is een verschijnsel die men in de meeste Europese landen - zowel *common* als *civil law* - opmerkt. Slechts een heel beperkt aantal landen staan een inzage-recht in deze beginfase van de procedure toe, en deze is dan altijd heel beperkt of uitzonderlijk. Bovendien wordt in landen waar inzage reeds mogelijk is, altijd voorzien in een onderzoeksorgaan die zich tegen deze inzage kan verzetten.⁴⁶⁶

Het recht van de partijen om inzage te verkrijgen na afloop van de politionele fase is afhankelijk van de aard van het gepleegde misdrijf. Gaat het om lichtere misdrijven, dan zullen partijen de bewijzen van hun tegenpartij slecht op de zitting te weten komen. Er is wel de mogelijkheid voor de beschuldigde om vooraf te verzoeken op de hoogte gesteld te worden van de bewijzen die de procureur op oog heeft te gebruiken, maar deze moet dan wel zijn toelating verlenen. Gaat het daarentegen om zware misdrijven, dan zal de aanklager het dossier moeten opsturen naar de *committal proceedings* (fase *transfer for trial*), die dan een kopie van dit dossier dient op te sturen naar de beschuldigde (s. 5 (4) MCA 1980).⁴⁶⁷

⁴⁶³ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d' Europe*, PUF, Paris, 1995, 143-144.

⁴⁶⁴ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d' Europe*, PUF, Paris, 1995, 145-146.

⁴⁶⁵ Section 28 of the Police and Criminal Evidence Act 1984.

⁴⁶⁶ M. BENILLOUCHE, "Le secret comme mode de protection de la preuve – Comparaison Common Law/ Civil Law", <http://astree.ifrance.com/num12/mikael.htm> (consultatie 17 mei 2010).

⁴⁶⁷ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d' Europe*, PUF, Paris, 1995, 161.

Hoewel een inzage recht gedurende het politieonderzoek onbestaande is, moet langs de andere kant toch gewezen worden op de zogenaamde ‘disclosure’-verplichting. Deze werd door de *Criminal Procedure and Investigations Act 1996* ingevoerd en houdt in dat de vervolgende autoriteit (*prosecutor*) voorafgaand aan de zitting niet alleen de bewijzen die hij zal aanwenden, maar ook alle bewijzen die zij niet beoogt te gebruiken en die ter verdediging kunnen dienen van de verdachte, bekendmaken. De *prosecutor* is aldus verplicht - voorafgaand aan de zitting - aan de verdediging inzage te verlenen in de stukken die voor deze van belang kunnen zijn. Er bestaat evenwel een exceptie in het algemeen belang.⁴⁶⁸

Belangrijke kanttekening is ook dat een strafdossier in Engeland niet dezelfde waarde heeft als in Frankrijk of België. Terwijl het strafdossier bij ons als basis gebruikt wordt op de terechtzitting, is dit hier geenszins het geval. De processen-verbaal van getuigen worden bijvoorbeeld niet gecommuniceerd aan de rechtsprekende instantie, daar er enkel rekening wordt gehouden met getuigen die voor de rechtbank verschijnen.⁴⁶⁹

5) Media

Het Verenigd Koninkrijk kent een accusatoire procedure. Daaruit volgt dat het principe van geheim van het onderzoek - dat inherent is aan de inquisitoriale procedure - daar niet gekend is. Over het geheim en de openbaarheid formuleerde JEREMY BENTHAM volgende stelling: “*In the darkness of secrecy sinister interest, and evil in every shape, have full swing. Only in proportion as publicity has place can any of the checks applicable to judicial injustice operate. Where there is no publicity there is no justice. Publicity is the very soul of justice. It is the keenest spur to exertion, and surest of all guards against improbity. It keeps the judge himself while trying under trial.*”⁴⁷⁰

Evenwel geldt de idee dat de vrijheid van meningsuiting ondergeschikt is aan de goede werking van justitie. Om een eerlijk proces voor de rechtbank te verzekeren, is het van belang dat zaken niet op voorhand op televisie of in de geschreven pers worden berecht. “*There is an ever-present danger that unrestrained public discussion of the issues arising in a case may prejudice a subsequent fair trial by reason of the effect that discussion might have on the minds of prospective jurors and witnesses.*”⁴⁷¹ Bijgevolg wordt bij de pers op stilzwijgen aangedrongen van zodra een vervolging werd ingesteld.⁴⁷²

⁴⁶⁸ Criminal Procedure and Investigations Act 1996, <http://law.jrank.org/pages/20007/Criminal-Procedure-Investigations-Act-1996.html#ixzz0ojrwNxT6>; M. BENILLOUCHE, “Le secret comme mode de protection de la preuve – Comparaison Common Law/ Civil Law”, <http://astree.ifrance.com/num12/mikael.htm>; A.J. BERG, “Landenanalyse: Engeland en Wales”, www.wodc.nl/.../ob188_Hoofdstuk%206_tcm44-57074.pdf, 244.

⁴⁶⁹ Sénat. Les caractéristiques du procès pénal: Angleterre et Pays de Galles, www.senat.fr/lc/lc25/lc252.html.

⁴⁷⁰ J. BENTHAM, “Draft for the Organisation of Judicial Establishments”, in J. BOWRING (ed.), *Works*, 1843, 316.

⁴⁷¹ T. INGMAN, *The english legal process*, London, Blackstone Press Limited, 1983, 136.

⁴⁷² Voorafgaand aan de inverdenkingstelling van een verdachte is de pers vrij informatie te publiceren, doch, informatie met oog op beïnvloeding van de eventuele vervolgingen is strafbaar ongeacht de tijdstip van publicatie. (*Attorney General v. News Group Newspaper* 1989, Q.B. 110)

Voor wat de publicatie van strafzaken betreft, bestaan verschillende strafbaarstellingen verspreid over verschillende teksten. Zo wordt onder andere specifiek strafbaar gesteld: de publicatie van een getuigenis gegeven tijdens de fase voorafgaand aan de terechtzitting en de publicatie van gegevens die toelaten de identiteit van minderjarigen of slachtoffers van seksuele delicten te achterhalen.⁴⁷³

Belangrijkste strafbaarstelling betreft evenwel die van het misdrijf *contempt of court*⁴⁷⁴, wanneer de goede werking van justitie wordt verstoord. Tot 1981 maakte dit misdrijf onderdeel uit van de jurisprudentie of zogenaamde ‘rechtersrecht’. Ten gevolge van een veroordeling door het Europees Mensenrechtenhof in 1979 in het arrest *Sunday Times/Verenigd Koninkrijk* omwille van de ‘ontoereikende kwaliteit van de wet’⁴⁷⁵ op grond waarvan de journalisten in casu veroordeeld waren, werd in 1981 de *Contempt of Court Act* in het parlement gestemd.⁴⁷⁶

Het misdrijf *contempt of court* omvat verschillende aspecten, waaronder het verstoren van een zitting, het schenden van het geheim van beraadslaging, de verbale of fysieke bedreiging van een rechter, advocaat, getuigen, etc. Met betrekking tot de media is volgend aspect van *contempt of court* van belang: ‘het publiceren van informatie waardoor invloed of druk wordt ugeoefend op juryleden, partijen of getuigen’.⁴⁷⁷ Met deze regel wil men aldus absoluut het recht op een eerlijk proces, zoals voorgeschreven in artikel 6 EVRM, beschermen. Aan een miskenning van het verbod hangen zware gevolgen vast. Immers, het Hof van Beroep kan de uitspraak van eerste aanleg vernietigen en het bevel geven dat het proces wordt overgedaan. Voor de overtreder staan gevangenisstraffen open tot twee jaar en onbeperkte (!) boetes.⁴⁷⁸

Het is door het bestaan van de figuur *contempt of court* dat de media in Engeland bijzonder oplettend en terughoudend zijn bij het verslaan van een strafzaak. Krantenkoppen zoals ‘moordenaar aangehouden’ zijn ondenkbaar in Engeland. De minste insinuatie kan volstaan om zich schuldig te maken aan contempt. Bij wijze van voorbeeld kan de zaak *Mc Cann, Cullen and Shanahan* uit 1991 vermeld worden.⁴⁷⁹ Het betrof hier een terrorisme-zaak waarin de verdachten beroep deden op hun zwijgrecht. Terwijl het proces nog aan de gang was, kondigde de regering de totstandkoming van een wet aan die dit zwijgrecht aanzienlijk zou beperken. Sterker nog, sommige ministers lieten zich in de

⁴⁷³ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d’Europe*, PUF, Paris, 1995, 588-591.

⁴⁷⁴ ‘*Contempt of court*’ wordt tevens in het *burgerlijk recht* gebruikt, wanneer een rechterlijk bevel niet wordt nageleefd.

⁴⁷⁵ Een regel die de vrije meningsuiting (artikel 10 EVRM) beperkt moet aan twee eisen voldoen: het recht waarop die beperking steunt moet voldoende gekend zijn en een regel kan slechts als wet gezien worden wanneer deze nauwkeurig genoeg wordt geformuleerd. Daarnaast moet de aantasting van artikel 10 EVRM ook proportioneel en noodzakelijk zijn in een democratische samenleving.

⁴⁷⁶ Pers en gerecht, “Recht van het publiek op informatie”, www.pers-gerecht.be/document.php?document_id=125& (consultatie 19 mei 2010).

⁴⁷⁷ M. FRANCHIMONT, A. JACOBS, A. MASSET, *Manuel de procédure pénale*, Ed. Collection scientifique de la Faculté de Droit de Liège et éd. Jeune Barreau de Liège, Liège 1989, 409.

⁴⁷⁸ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d’Europe*, PUF, Paris, 1995, 588-589.

⁴⁷⁹ *McCann, Cullen and Shanahan* (1991) 92 Cr. App. R. 239.

pers ontvallen dat “*enkel schuldigen zich achter hun zwijgrecht verschuilen*”. Het Hof heeft in deze zaak dan ook besloten dat een eerlijk proces onmogelijk geworden was.⁴⁸⁰

In Engeland wordt de vrijheid van meningsuiting van de pers aldus heel sterk aan banden gelegd om een onpartijdig proces te kunnen verzekeren. Er moet wel gezegd worden dat het Europees Hof voor de Rechten van de Mens reeds in de zaak *Sunday Times* uit 1979 geoordeeld heeft dat deze beperking van de persvrijheid verder gaat dan wat noodzakelijk is in een democratische samenleving, en aldus artikel 10 EVRM schendt.⁴⁸¹ ‘*Contempt of court*’ kan dus niet meer zomaar onverkort worden toegepast.

⁴⁸⁰ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d’Europe*, PUF, Paris, 1995, 590-591.

⁴⁸¹ M. DELMAS-MARTY (dir.), *Procédures pénales d’Europe*, PUF, Paris, 1995, 590-591.

IX. ALGEMEEN BESLUIT

Het geheim van het vooronderzoek is een principe dat nog steeds hoog in het vaandel gedragen wordt. De efficiëntie van het onderzoek, de bescherming van het privéleven en het vermoeden van onschuld van de verdachte lijken absoluut te primeren. Evenwel zorgt de geheimhouding tezelfdertijd voor een beperking van de rechten van de betrokken partijen. Deze beperking werd aanvaardbaar geacht in onze democratische samenleving, mits het onderzoek op de terechtzitting helemaal overgedaan werd, deze keer volledig tegensprekelijk en openbaar. Deze openbaarheid heeft als voornaamste doelstelling de procespartijen een eerlijk proces te waarborgen. Evenwel valt de voorbije jaren een accentverschuiving waar te nemen, van de fase van de terechtzitting, naar die van het vooronderzoek, waardoor een absolute geheimhouding tijdens het vooronderzoek niet meer zomaar te verantwoorden valt.

De wet Franchimont zorgde voor een aantal correcties met betrekking tot het gesloten karakter van het vooronderzoek. Dit is zeker een positief initiatief geweest, doch, de openbaarheid blijft nog steeds heel beperkt. Daarom bepleiten sommige auteurs een omkering van het beginsel, namelijk een principieel open en tegensprekelijk vooronderzoek, met het geheim als uitzondering. Persoonlijk ben ik van oordeel dat dit absoluut niet wenselijk zou zijn. Immers, de meerwaarde die een openbaar onderzoek zou kunnen opleveren (bijvoorbeeld voor het recht op een eerlijk proces), weegt - mijn inziens - niet op tegen de schade die het zou veroorzaken aan het onderzoek zelf en/of aan de rechten van de betrokken personen. De wetgever lijkt met de wet Franchimont tot een degelijk evenwicht te zijn gekomen tussen de verschillende waarden.

Toch meen ik dat de wetgeving op een aantal vlakken aanpassingen nodig heeft. Hierbij is het noodzakelijk een onderscheid te maken tussen de interne openbaarheid enerzijds en de externe openbaarheid anderzijds. Immers, door het belang dat het vooronderzoek doorheen de jaren verkregen heeft, is het noodzakelijk om - gelet op de rechten van verdediging - de partijen reeds in deze fase meer te betrekken. Meer interne openheid en tegenspraak komt niet alleen de rechten van verdediging van de partijen ten goede, maar eveneens de kwaliteit van de rechtsbedeling. Daartegenover staat evenwel de externe openbaarheid, die niet alleen veel schade toebrengt aan de betrokken partijen, maar eveneens aan het onderzoek zelf. Daarom meen ik te mogen stellen dat de externe openbaarheid uitermate beperkt dient te worden.

Door de kleine Franchimont werd reeds een beperkte interne openbaarheid gecreëerd, dit voornamelijk door de invoering van een inzagerecht tijdens het gerechtelijk onderzoek. De positie van de verdachte en voornamelijk van het slachtoffer zijn hierdoor aanzienlijk verbeterd. Toch stel ik mij de vraag of het inzagerecht in België niet al te zeer uitgehold wordt door de strikte voorwaarden die er aan

verbonden zijn.⁴⁸² Na rechtsvergelijkend onderzoek durf ik dan ook stellen dat België een voorbeeld zou moeten nemen aan Frankrijk. Zo zou het beter zijn om – na verloop van een beperkte wachttijd teneinde het onderzoek in zijn beginfase niet te hinderen - in een automatisch inzagerecht te voorzien voor de advocaat van alle procespartijen. Deze kan dan op om het even welk ogenblik (behoudens uitzonderingen) zijn inzagerecht doen gelden. Daarbij gekoppeld moet de wetgeving voorzien in een recht op kopiename voor de advocaat, die op deze manier zijn verdediging optimaal kan opbouwen. Ook het Franse systeem van indirecte inzage voor de partijen zelf schijnt mij een deugdelijke regeling te zijn. Immers, het oogmerk van de inzage is een degelijke verdediging te kunnen opbouwen wat tot de taak van de advocaat behoort. Een direct inzagerecht voor de partij draagt mijn inziens niet veel bij aan diens verdediging. Sterker nog, ik meen te durven stellen dat een direct inzagerecht voor de partijen een gevaar kan opleveren voor het (externe aspect van het) geheim van het onderzoek. Immers, partijen beseffen niet ten volle de schadelijke gevolgen van het openbaar maken van geheime informatie.

Aangezien meer dan 90% van de zaken afgehandeld worden aan de hand van een opsporingsonderzoek, dringt de vraag zich op waarom de wetgever niet voorzien heeft in een inzagerecht gedurende het opsporingsonderzoek. Hierdoor zijn de verschillen tussen het opsporingsonderzoek – dat overwegend inquisitoir blijft - en het gerechtelijk onderzoek – dat een gedeeltelijk accusatoir karakter verkreeg - nog meer vergroot. Aangezien er te weinig vaste objectieve criteria bestaan voor de keuze tussen een opsporings- dan wel gerechtelijk onderzoek, is het logisch dat gepleit wordt voor een inzagerecht tijdens het opsporingsonderzoek. Dit is voornamelijk van belang voor de verdachte. Een burgerlijke partij kan namelijk steeds een gerechtelijk onderzoek uitlokken door middel van een klacht met burgerlijke partijstelling.

Hoe dan ook vermoed ik dat de regeling van het inzagerecht in België op vele vlakken verbeterd kan worden. Gepaard gaande met een grotere interne openbaarheid, vormt zich evenwel het probleem van gevaar voor de aantasting van het vooronderzoek. Daarom meen ik dat de wetgever zich meer dient te richten op de bestrijding van het misbruik van dit inzagerecht. Artikel 460 *ter Sw* – met de vereisten van bijzonder opzet en het effectief bereiken van het doel - biedt daartoe onvoldoende waarborg. Naast een effectievere strafbepaling, kan de wetgever misschien ook voorzien in een verval van het recht op inzage voor de toekomst.

Naast de interne openbaarheid, regelde de wet Franchimont ook een beperkte externe openbaarheid. Een beperkte informatiestroom over de loop van een onderzoek naar het publiek toe is absoluut noodzakelijk. De wetgever heeft er goed aan gedaan de persmededelingen strikt te regelen. De

⁴⁸² O.a. de termijn die moet verlopen zijn vooraleer een verzoek tot inzage kan ingediend worden, de daaropvolgende beslissingstermijn van de onderzoeksrechter, de verschillende weigeringsgronden waarover deze beschikt, de korte periode om het dossier in te zien en daarbovenop het ontbreken van een recht op kopiename, etc.

informatiestroom naar de pers moet beperkt worden tot het strikt noodzakelijke. Dit om het onderzoek sereen te kunnen laten verlopen. Evenwel heeft de pers het duidelijk heel erg moeilijk met de geheimhouding gedurende het vooronderzoek. Zij streven naar meer openbaarheid en steunen zich daarvoor op hun zogenaamde recht op informatie. Tijdens recente zaken, zoals de zaak Van Themsche of de zaak Ronald Janssen, bleek de verhouding tussen pers en gerecht wederom sterk verzuurd. Hoewel de taak van de pers die van waakhond is, lijken de berichtgevingen steeds meer en meer op sensatie gericht te zijn. Dit kan ernstige schade toebrengen aan de voortgang van het onderzoek, maar ook aan de betrokken partijen zelf. Zo wees het Europees Hof voor de Rechten van de Mens reeds op het gevaar van overdreven mediabelangstelling, aangezien deze het recht op een eerlijk proces kan aantasten, wanneer zij de positie van de verdachte zodanig verzwakt, dat de procedure ter terechtzitting geen compensatie meer kan bieden.⁴⁸³ Aangezien journalisten niet gebonden zijn door het geheim van het onderzoek, dringt zich een strenger toezicht op de verslaggeving op. Persoonlijk ben ik voorstander van een systeem van zelfregulering. De verschillende actoren uit de journalistieke kringen moeten samen rond de tafel zitten en onderlinge afspraken opstellen. Er moet volgens mij een verplicht na te leven deontologische code opgesteld worden, samen met een toezichtorgaan dat sanctionerend kan optreden. Aangezien er maar al te frequent elementen uit een lopend strafonderzoek schaamteloos worden uitgesmeerd in de media is een oplossing dringend vereist. Worden niet gauw zelfgereguleerde oplossingen naar voor geschoven en geïmplementeerd, dan zal de wetgever onvermijdelijk moeten tussenkomen.

Vast staat dat de regeling rond het geheim van het vooronderzoek nog op vele vlakken te verbeteren en te verfijnen valt. Het laatste woord is hier duidelijk nog niet over gezegd!

⁴⁸³ EHRM 28 oktober 1991, S/Switzerland, *Publ.Hof*, Serie A, Vol. 220.

BIBLIOGRAFIE

WETGEVING

Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens, Verdrag van Rome, ter bescherming van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden, 4 november 1950, *BS* 19 augustus 1955.

Gecoördineerde grondwet, 17 februari 1994, *BS* 17 februari 1994.

Strafwetboek, Wet 8 juni 1967, *BS* 9 juni 1967.

Wetboek van Strafvordering, Wet 17 november 1808, *BS* 6 september 1967.

Gerechtigd wetboek, Wet 10 oktober 1967, *BS* 31 oktober 1967.

Wet Bescherming Maatschappij, Wet 9 april 1930 tot bescherming van de maatschappij tegen abnormalen, gewoontemisdadigers en plegers van bepaalde seksuele strafbare feiten, *BS* 11 mei 1930, verv. Wet 1 juli 1964, *BS* 17 juli 1964.

Voorlopige hechteniswet, Wet van 20 juli 1990 betreffende de voorlopige hechtenis, *BS* 14 augustus 1990.

Wet Politieambt, Wet 5 augustus 1992 betreffende het politieambt, *BS* 22 december 1992.

Wet Franchimont, Wet 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, *BS* 2 april 1998.

Wijzigingswet, Wet 19 april 1999 tot wijziging van het Wetboek van strafvordering, het Veldwetboek, de provinciewet, de nieuwe gemeentewet, de wet op het politieambt, de wet van 10 april 1990 op de bewakingsondernemingen, de beveiligingsondernemingen en de interne bewakingsdiensten, de wet op de riviervisserij, de jachtwet en de wet van 7 december 1998 tot organisatie van een geïntegreerde politiedienst, gestructureerd op twee niveaus, *BS* 13 mei 1999.

Wet Bescherming Minderjarigen, Wet 28 november 2000 betreffende de strafrechtelijke bescherming van minderjarigen, *BS* 17 maart 2001.

Reparatiewet, Wet 4 juli 2001 tot wijziging van sommige bepalingen van het Wetboek van Strafvordering en tot wijziging van de Wet 19 februari 2001 betreffende de proceduregebonden bemiddeling in familiezaken, *BS* 24 juli 2001.

Bronnenwet, Wet 7 april 2005 tot bescherming van de journalistieke bronnen, *BS* 27 april 2005.

Tarief in Strafzaken, Koninklijk besluit van 28 december 1950 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 30 december 1950.

Algemeen Reglement, Koninklijk besluit van 27 april 2007 houdende algemeen reglement op de gerechtskosten in strafzaken, *BS* 25 mei 2007.

Ministerieel besluit van 23 oktober 1991, *BS* 1 november 1991.

Omz. Min.v.Justitie DU BUS DE WARNAFFE 24 juli 1953, Kabinet H/S.D.S.

Omz. Min.v.Justitie VERMEYLEN 9 april 1965, Best. Wetg. nr. 80-338-21AP-CIC.

Omz. Min.v.Justitie GOL 15 juni 1984, Best. Wetg. nr. 7/242.684 Ap/Presse/AV/LV.

Omzendbrief 10 oktober 1995 betreffende de relatie politiediensten en pers, *BS* 31 oktober 1995.

Omzendbrief COL.12/98 - Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek van het College van Procureurs-generaal, *BS* 2 april 1998.

Omzendbrief COL.09/2000 – Wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek – Addendum I aan COL. Nr.12/98 van het College van Procureurs-generaal, *BS* 2 april 1998.

Gezamenlijke omzendbrief van de minister van Justitie en het College van Procureurs-generaal betreffende de informatieverstrekking aan de pers door de gerechtelijke overheden en de politiediensten gedurende de fase van het vooronderzoek, COL. 7/99, 3 mei 1999.

Reglement inzake advocaat en media van de Orde van de Vlaamse balies, 4 juni 2003.

EHRM 10 november 1965, Matznetter/Oostenrijk, *Publ.Cour*, Reeks A, vol. 10 §13.

EHRM 27 juni 1968, Neumeister/Oostenrijk, *Publ.Cour*, Reeks A, vol.8§22 e.v.

EHRM 26 april 1979, Sunday Times/V.K., Serie A, nr. 30.

EHRM 27 februari 1980, Deweer/België, *Publ.Cour Eur. D.H.*, Serie A, nr. 35.

EHRM 10 december 1982, Corigliano/Italië, *Publ.Cour Eur. D.H.*, Serie A, nr. 57.

EHRM 30 maart 1989, Lamy/België, <http://www.echr.coe.int>; *JLMB* 1989, 682.

EHRM 22 mei 1990, Weber/Zwitserland, *Publ. E.C.H.R.*, Serie A, vol.177.

EHRM 28 oktober 1991, S/Switzerland, *Publ.Hof*, Serie A, Vol. 220.

EHRM 21 september 1993, Kremzow/Oostenrijk, Serie A, vol. 268-B, 12350/86, *NJ* 1994, 358.

EHRM 24 november 1993, Imbroscia/Oostenrijk, *Publ.Cour Eur D.H.*, Serie A, nr.275.

EHRM 10 februari 1995, Allenet de Ribemont/Frankrijk, *Publ.Cour*, Reeks A, vol. 308.

EHRM 27 maart 1996, Goodwin/Verenigd Koninkrijk, *Reports of judgments and decisions*, 1996-II.

EHRM 29 augustus 1997, Worm/Oostenrijk, *Rec.Arrêts et Décisions* 1997-V, 1534, §50.

EHRM 20 mei 1998, Schöpfer/Zwitserland, *Rec.Arrêts et Décisions* 1998, §29-33.

EHRM 21 januari 1999, Fressoz/Frankrijk, *JLMB* 1999, 884.

EHRM 25 februari 2003, Roemen en Schmit/Luxemburg, *Rec.Arrêts et Décisions* 2003.

EHRM 6 mei 2003, Perna/Italië, *Recueil/Reports* 2003.

EHRM 19 juni 2003, Pedersen en Baadsgaard/Denemarken, *Recueil* 2003.

EHRM 15 juli 2003, Ernst/België, *AM* 2003, 290, *JLMB* 2003, 1524, *T. Strafr.* 2004, 113.

EHRM (Grote Kamer) 22 oktober 2007, Lindon, Otchakovsky-Laurens en July/ Frankrijk, www.echr.coe.int, appl. 21279/02 en 36448/02.

EHRM (Grote Kamer) 10 december 2007, Stoll/Zwitserland, www.echr.coe.int, appl. 69698/01.

EHRM 24 april 2008, Campos Dâmaso/Portugal, www.echr.coe.int.

EHRM 19 januari 2010, Laranjeira Marques Da Silva/Portugal, www.echr.coe.int.

ECRM 8 juli 1978, Ensslin, Baader en Raspe, *Déc.et Rapp.*, nr.14, 64.

ECRM 3 oktober 1978, Krause/Zwitserland, *D.R. 13*, (73),79.

ECRM 18 december 1980, Crociani, *Déc.et Rapp.*, nr. 22, 147.

ECRM 17 december 1981, X/Nederland, *D.R. 27*, (37), 43.

ECRM 7 oktober 1985, R.F. en S.F./Oostenrijk, *D.R. 44*, (238), 241.

ECRM 15 juli 1986, Bricmont/België, *D.R. 48*, (106), 122.

ECRM 19 januari 1995, Cengiz çiraklar/Turkije, *D.R. 80-A*, (46), 51-52.

Arbitragehof 18 juli 1997, *JLMB 1997*, 1156.

Cass. 16 juli 1894, *Pas. 1894*, I, 267.

Cass. 2 maart 1988, *Arr.Cass.*, 1987-88, nr. 407.

Cass. 5 juni 1905, *Pas. 1905*, I, 247.

Cass. 10 april 1906, *Pas. 1906*, I, 193.

Cass. 21 oktober 1912, *Pas. 1912*, I, 427.

Cass. 12 juni 1913, *Pas. 1913*, I, 323.

Cass. 22 maart 1926, *Pas. 1926*, I, 312.

Cass. 7 april 1982, *Pas. 1982*, I, 925.

Cass. 23 januari 1991, *Pas. 1991*, I, 487.

Cass. 10 juni 1992, *Arr. Cass. 1991-92*, nr. 530.

Cass. 6 mei 1993, *Pas. 1993*, I, 452.

Cass. 4 mei 1994, *Pas. 1994*, I, 44.

Cass. 25 juli 1994, *Arr. Cass. 1994*, 679.

Cass. 21 november 1995, *Arr. Cass. 1995*, 1028.

Cass. 14 februari 1996, *Arr. Cass. 1996*, 194; *A.J.T. 1997-98*, 233.

Cass. 8 oktober 1997, *JLMB 1998*, 1294; *A.J.T. 1997-98*, 233.

Cass. 30 december 1997, *Arr.Cass.* 1997, nr. 584.

Cass. 16 februari 1999, *RW* 1998-99, 1530.

Cass. 28 april 1999, *AC* 1999, nr. 244.

Cass.17 juni 1999, *Arr.Cass.*1999, nr.369.

Cass. 1 december 1999, AR P.99.847 F, *Arr.Cass.* 1999, nr.645.

Cass. 13 september 2000, *Arr.Cass.*2000, nr.466.

Cass. 2 oktober 2002, AR P 02.996 F, *Arr.Cass.* 2002, nr. 503; *RDP*, 2003, 125.

Cass. 23 oktober 2002, AR P.02.1088 F, *Arr. Cass.* 2002, nr. 562.

Cass. 7 december 2004, *NjW*, 2005, 200.

Cass. 15 december 2004, *A.R.* nr. P.O4.1198.F.

Cass. 23 februari 2005, AR P.04.1702 F, *Arr.Cass.* 2005, nr.114.

Cass. 3 mei 2005, AR P.05.256 N, *Arr.Cass.*2005, nr.259.

Cass. 8 november 2005, *Vigiles* 2006, 22.

Cass. 19 februari 2008, *A.R.* nr. P.07.1648.N.

Raad van State 10 januari 1992, *JLMB* 1992, 1049.

Raad van State 17 december 2008, n° 188.928.

Brussel 27 november 1981, *JT* 1982, 43; *Rev.dr.Pén.* 1982, 688.

Brussel 19 september 1996, *JLMB* 1996, 1455.

Antwerpen 10 maart 1997, *FJF* 1997, 374.

Brussel 19 mei 1998, *RDP* 1999, 133.

Gent 25 mei 2004, *NjW*, 2005, 206.

KI Mons 23 april 1993, *RDP* 1993, 898.

KI Brussel 10 juni 1997, *JLMB* 1997, 1160.

KI Gent 30 oktober 1998, nr. 1050/98.

KI Gent 17 november 1998, nr. 1096/98.

KI Gent 20 november 1998, nr. 1103/98.

KI Gent 15 december 1998, nr. 1224/98.

KI Brussel 18 januari 1999, nr.126/99.

KI Luik 2 februari 1999, *JLMB* 1999, 606.

KI Brussel 8 februari 1999, *P&B* 2000, 91.

KI Luik 18 februari 1999 (3 arresten), nrs.242-244/99.

KI Brussel 22 februari 1999, nr. 420/99.

KI Brussel 15 maart 1999, nr. 622.

KI Brussel 29 maart 1999, *P&B*, 2000, 11.

KI Gent 8 april 1999, 372/99.

KI Gent 15 april 1999, nr.414/99.

KI Antwerpen 20 april 1999, nr. 892/99.

KI Brussel 27 juni 1999, nr.1885.

KI Brussel 27 juli 1999, nr.1884/99 en nr. 1886/99.

KI Antwerpen 23 september 1999,740/99.

KI Brussel 8 mei 2000, *JLMB* 2001, 242.

KI Brussel 13 november 2000, *JT* 2001, 361.

Rb. Luik (kort geding) 19 oktober 1994, *JLMB* 1995, 98.

Rb. Brussel (kort geding) 20 december 1995, *JLMB* 1996, 598.

Rb. Namen (kort geding) 2 mei 1997, *JLMB* 1997, 851.

Rb. Namen (kort geding)14 oktober 1997, *JLMB* 1997, 1463.

Rb. Brussel 16 december 1997, *Journ.Proc.* 1998, nr.341, 24.

Rb. Brussel 9 februari 2001, *JLMB* 2001, 659.

Rb. Brussel 9 januari 2004, *Journ.Proc.*2004, afl. 479, 26.

Corr. Gent, 22 december 1997, *TGR*, 1998, 95.

Corr. Kortrijk, 23 oktober 2007, *T.Strafr.* 2007/6, 407.

OR Brussel 5 februari 1998, *RDP* 1998, 592.

OR Dinant 28 december 1998.

OR Brussel 5 januari 2000, *JLMB* 2001, 257.

OR Dendermonde 4 april 2000, *T.Strafr.* 2000, 241.

Cass.fr. 9 oktober 1978, *D.*, 1979, 185.

ADER, B., “La réglementation légale en France”, in X, *Over mediatisering van justitie?*, Gent, Larcier, 2009, 17-18.

BALLALOU, Y., “Le secret de l’instruction: réalité ou illusion?”, in *Mélanges en l’honneur du doyen Roger Decottignies*, Grenoble, Presses universitaires de Grenoble, 2003, 11-18.

BANNEUX, N., “Le caractère contradictoire de certains actes d’instruction: essai de synthèse”, *JT* 2008, 65-70.

BAUWENS, N., “Het beleid van het openbaar ministerie”, *RW* 1994-95, 585-602.

BENILLOUCHE, M., “Le secret comme mode de protection de la preuve – Comparaison Common Law/Civil Law”, <http://astree.ifrance.com/num12/mikael.htm>.

BENTHAM, J., “Draft for the Organisation of Judicial Establishments”, in J. BOWRING (ed.), *Works*, 1843.

BERBUTO, S., “Pers”, *Postal memorialis*, 15 oktober 2004, P25/01-P25/34.

BERG, A.J., “Landenanalyse: Engeland en Wales”, www.wodc.nl/.../ob188_Hoofdstuk%206_tcm44-57074.pdf, 244.

BOCKSTAELE, M., *Processen-verbaal*, Antwerpen, Maklu, 2008, 402p.

BOSLY, H.-D., “Vers une plus grande publicité dans l’instruction”, in Belgisch-Luxemburgse unie voor strafrecht, *Het tweede voorontwerp van de Commissie Strafprocesrecht*, Gent, Mys&Breesch, 1997, 7-14.

BRANTS, C.H., MEVIS, P.A.M., PRAKKEN, E., *Legitieme strafvordering: rechten van de mens als inspiratie in de 21e eeuw*, Antwerpen, Intersentia, 2001, 215p.

BREWAEYS, E., “Het opsporingsonderzoek zoals het is: geheim”, *De juristenkrant* 29 januari 2003, nr. 62, 5.

BREWAEYS, E., “Informatiebronnen van journalisten”, *NjW* 2005, (542) 542-544.

BREWAEYS, E., VOET, F., VOORHOOF, D., *Wetboek media en journalistiek: bijgewerkt tot het BS van 15 september 2007*, Mechelen, Kluwer, 2009, 688p.

CEULEERS, J., “De journalistieke bronnen wettelijk beschermd”, *RW* 2005-06, 48-49.

CEULEERS, J., “Een zwijgrecht voor journalisten?”, *RW* 1977-1978, 1029-1040.

CEULEERS, J., “Eindelijk: het journalistiek zwijgrecht (bijna) wettelijk erkend”, *A&M* 2004/3, 222-227.

CHRISTIAENS, A., "Deskundige en beroepsgeheim", *BHDO*, Diegem, Kluwer, afl.1, 2001, losbl., VII.6-1 t.e.m.VII.6-6.

Commissie Strafprocesrecht, *Hervorming van het strafprocesrecht. Voorontwerp van wet tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, bijgewerkt na raadplegingen*, Antwerpen, Maklu, 1995, 149p.

DE BECO, R., "Le projet de loi relatif à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction, dit "projet Franchimont", *Journ. Proc.* 1997, 22-23.

DECLERCQ, R., *Beginselen van strafrechtspleging*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 1160p.

DEENE, J., "Multimedia-gsm's: nood aan duidelijke regels voor gebruik in de rechtbank", *De juristenkrant* 2005, nr.108, 9.

DE GRUYSE, B., "De inzage in het strafdossier: één jaar rechtspraak", *P&B* 2000, 6-16.

DE GROOT, S.K., *Internationale bewijsgaring in strafzaken: Nederland en Frankrijk*, Kluwer, Deventer, 2004, 145p.

DE HERT, P., "Artikel 35 Wet Politieambt en beeldgaring van burgers door pers en politie", *Panopticon* 1998, Kluwer, 413-441.

DE HERT, P., WEIS, K., "Het recht op bijstand van een advocaat bij het verhoor", *T.Strafr.* 2009/4, 195-196.

DEJEMEPPE, B., "De wijzigingen t.a.v. het geheim van het onderzoek", in *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 1998, 285p.

DEJEMEPPE, B., "Le secret professionnel des autorités judiciaires et administratives à l'égard de l'assureur", *Rev. dr. U.L.B.*, 2000, 127-145.

DEJEMEPPE, B., MERCKX, D. (ed.), *De voorlopige hechtenis*, Diegem, Kluwer, 2000, 693p.

DELBROUCK, Y., "De wet Franchimont tussen hamer en aambeeld, tussen oogmerk en realiteit", *Orde van de dag* 1999, afl.5, 55-68.

DE LE COURT, E., "La communication des dossiers répressifs par le procureur général", *JT* 1963, 501-508.

DELMAS-MARTY, M. (dir.), *Procédures pénales d'Europe*, Presses Universitaires de France, Paris, 1995, 638p.

DELTOUR, P., "Justitie mag weer praten. De circulaire-Van Parys van 30 april 1999: naar een modus vivendi tussen parket, politie en pers.", *RW* 1999-2000, nr.8, 267-271.

DEN HARTOG, A., *Art. 6 EVRM: grenzen aan het streven de straf eerder op de daad te doen volgen*, Antwerpen, Maklu, 1992, 358p.

DESCHEPPER, T., *De nieuwe wet Franchimont*, Antwerpen, Kluwer, 1998, 152p.

DESJARDINS, A., *Les cahiers des Etats Généraux en 1789 et la législation criminelle*, Parijs, 1883, 491p.

DE SMET, B., *De hervorming van het strafrechtelijk vooronderzoek in België*, Antwerpen, Intersentia Uitgevers NV, 1996, 450p.

DE SMEDT, W., “De verheimelijking van justitie en politie”, *De juristenkrant* 16 mei 2007, nr 149, 2.

DE SMEDT, W., “Openbaarheid, remedie tegen vele kwalen”, *De juristenkrant* 30 september 2009, 11.

DESTERBECK, F., “Wet Franchimont. Nieuwe mogelijkheden tot inzage van strafdossier en beïnvloeding verloop van strafonderzoek”, *Fisc. Act.*, 1998, afl.39, 3-5.

D’HAENENS, J., “Heling”, in *A.P.R.*, Brussel, Story-Scientia, 1955, 54p.

D’HOOGHE, D., “Het proces van de pers over het proces”, *RW* 1993-94, 937-946.

DIERICKX, L., *Het recht op afbeelding*, Antwerpen, Intersentia, 2005, 345p.

DOUTRELEPONT, C., “Les relations entre la justice et la presse. Evolution depuis la loi Franchimont”, *Journ.Proc.* 1999, nr. 371, 18-20.

DRENTH, J.-H., *Bijdrage tot de kennis der historische ontwikkeling van het accusatoire tot het inquisitoire strafproces*, proefschrift, Amsterdam, Noord-Hollandsche uitgeversmaatschappij, 1939, 261p.

DUPONT, L., *Beginselen van een behoorlijke strafrechtsbedeling*, Antwerpen, Kluwer, 1979, 237p.

ERDMAN, F., “Inzagerecht versus geheim onderzoek: fictie of noodzakelijkheid?”, *Panopticon* 1996, 248-258.

FOURREY, T., *La presse et l’instruction judiciaire*, Bruxelles, Bruylant, 2006, 94p.

FRANCHIMONT, M., *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 411p.

FRANCHIMONT, M., JACOBS, A., MASSET, A., *Manuel de procédure pénale*, Ed. Collection scientifique de la Faculté de Droit de Liège et éd. Jeune Barreau de Liège, Liège 1989, 1157p.

GOMBEER, T., “Journalist mocht vertrouwelijke info niet prijsgeven”, *De juristenkrant* 2008, 6-7.

GOMBEER, T., “Mediahetze leidt niet tot onontvankelijkheid strafvordering”, *De juristenkrant* 2008, 6.

HEIRBAUT, D., e.a., *Politieke en sociale geschiedenis van justitie in België van 1830 tot heden*, Brugge, Die Keure, 2004, 444p.

HÉLIE, F., *Traité de l'instruction criminelle*, Bruxelles, Bruylant, 1863.

HINS, W., "Eens openbaar, altijd openbaar? Over de status van uitgelekte informatie", in VAN EIJK, N.A.N.M. en HUGENHOLTZ, P.B. (red.) *Dommering-bundel: Opstellen over informatierecht aangeboden aan prof. mr. E.J.Dommering*, Amsterdam: Otto Cramwinckel Uitgever 2008, 149-160.

HUTSEBAUT, F., "De wet Franchimont: een belangrijke stap inzake de rechtspositie van slachtoffers van misdrijven", *De orde van de dag* 1999, afl.5, 69-78.

HUYBRECHTS, L., "Artikel 125 Tarief in Strafzaken en de Procureur des Konings", *T.Strafr.* 2004, 289-294.

HUYBRECHTS, L., "Beroepsgeheim in de sfeer van de onderneming", *T.Strafr.* 2004 (2), 86-112.

HUYBRECHTS, L., "Juridische beschouwingen betreffende het politieverhoor", *Custodes* 2000, afl.1, 13-31.

HUYBRECHTS, L., "Nog maar eens de (kleine) Franchimont", *CBR Jaarboek* 2005, 295-342.

HUYBRECHTS, L. en ROZIE, M., "De rechten van de verdediging bij de behandeling ten gronde", *NC* 2008, afl. 2, 110.

INGMAN, T., *The english legal process*, London, Blackstone Press Limited, 1983, 465p.

JACOBS, A., "Le secret de l'information et de l'instruction. Le principe et l'exception des communications à la presse", in M. FRANCHIMONT (ed.), *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Editions de la Collection Scientifique de la Faculté de Droit de Liège, 1998, 218-286.

JACOBS, A., SADZOT, A., "L'information après la loi relative à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction", *Postal Memorialis* 2001, I 42/01-I 42/61.

JONGEN, F., "Le juge des référés, restriction non prévue par la loi?", *Journ.Proc.* 1994, afl.272, 25.

KRANENBORG, H.R., *Toegang tot documenten en bescherming van persoonsgegevens in de Europese Unie: over de openbaarheid van persoonsgegevens*, Leiden, Kluwer, 2007, 356p.

LAMBERT, P., "L'article 6, 1° de la Convention européenne des droits de l'homme et les juridictions d'instruction.", *JT* 1994, 496-497.

LAMBERT, P., "Le secret de l'instruction et la liberté de la presse", *Journ.Procès* 1992, nr.220, 11.

LANDUYT R, BOCKSTAELE, M., "De uitvoering van de wet Franchimont m.b.t. het politieverhoor", in S. VANELCHINGEN (ed.), *Het politieverhoor*, Kessel-Lo, Centrum voor Politiestudies, 1999, 196-199.

LANGUI, A. en LEBIGRE, A., *Histoire du droit pénal, deel II, La procédure criminelle*, Parijs, Cujas, 1979, 158p.

LECLERCQ, J., “Le secret professionnel”, *Les Nouvelles, Les infractions*, t.IV, 264.

LEMMENS, K., *La presse et la protection juridique de l'individu: Attention au chiens de garde!*, Bruxelles, Larcier, 2004, 608p.

LEMMENS, P., *Gerechtigd privaatrecht*, Leuven, Acco, 1995, 333p.

LHERMITE, D., “L'accès au dossier d'instruction”, <http://avocats.fr/space/david.lhermite/content/l-acces-au-dossier-d-instruction-740A9284-C6FC-4EDB-A214-56D0B4142FBA>.

MAES, G., “De inzage in het strafdossier”, *RW* 1998-99, nr.15, 481-490.

MAES, G., “De inzage in het strafdossier tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl., afl. mei 2002, 187-220.

MANDOUX, P., ‘Le droit d'accès au dossier et le droit d'instruction complémentaire’, in X, *La loi belge du 12 mars 1998 relative à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction*, Brussel, La Charte, 1998, 71-82.

MARCHAL, P., “De rechter in kort geding en de strafvordering”, *Liber Amicorum Marc Châtel*, Antwerpen, Kluwer, 1991, 496p.

MARÉCHAL, B., “Gerechtelijk en parlementair onderzoeksgeheim”, *TBP* 1996, 327-328.

MARTENS, P., *Mediarecht voor journalisten*, Antwerpen, Garant, 2005, 165p.

PEETERS, W., “Onderscheid tussen inzage- en kopierecht van strafdossiers moet worden afgeschaft”, *De juristenkrant*, nr. 110, 25 mei 2005, 4.

PETILLION, F., “Actualia”, *RABG* 2009/5, 319-320.

REMMELINK, J., “Een en ander over pers en strafrechtspraak”, in *Liber Amicorum Jules D'Haenens*, Gent, Mys&Breesch, 1993, 257-268.

RIMANQUE, K., PEETERS, B. en VERMEIRE, L., *De toepassing van het EVRM in de praktijk*, Antwerpen, Kluwer, 1987, 138p.

ROZIE, M., “Nieuwe rechten voor de verdachte tijdens het gerechtelijk onderzoek”, in *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 161-186.

ROZIE, M., ‘Nieuwe rechten voor de verdachte tijdens het gerechtelijk onderzoek’, in Centrum voor Beroepsvervolmaking in de Rechten (ed.), *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar*

bij de wet van 12 maart 1998 tot verbetering van de strafrechtspleging in het stadium van het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek, Antwerpen, Maklu, 1998, 161-186.

SADZOT, A., "L'accès au dossier répressif en cours d'instruction", *JLMB* 1997, 1157-1160.

SADZOT, A., "Les droits des citoyens, des victimes et des inculpés" in M. FRANCHIMONT (ed.), *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Liège, Ed. Collection Scientifique de la Faculté de droit de Liège, 1998, 289-345.

SADZOT, A., "Du mode de communication des requêtes en cours d'information et d'instruction pénales", *JLMB* 1999, 607-609.

SCHRAM, F., *Milieuinspecteurs en hun documenten*, Mechelen, Kluwer, 2006, 209p.

STEFANI, G., LEVASSEUR, G., BOULOC, B., *Procédure pénale*, Paris, Dalloz, 2006, 1034p.

TACK, S., "Relatie advocaat-cliënt. Recente ontwikkelingen", *NjW* 2005, 827-863.

TODD, S.C., *The shape of Athenian law*, Oxford, Clarendon Press, 1993, 433p.

TRAEST, P., DE MEESTER, T., "De Wet Franchimont: capita selecta voor de rechtspraak", in *Gandaius actueel IV*, Antwerpen, Kluwer, 1999, 3-15.

TULKENS, F., "Les limites au secret de l'instruction", *Journ.Proc.* 1985, nr.67, 20-23.

TULKENS, F., VAN DE KERCKHOVE, M., *Introduction au droit pénal : aspects juridiques et criminologiques*, Diegem, Kluwer, 1999, 669p.

VANDE LANOTTE, J. en HAECK, Y. (eds.), *Handboek EVRM, Deel 2. Artikelsgewijze commentaar. Volume I*, Intersentia, Antwerpen, 2004, 1066p.

VAN DEN WYNGAERT, C. en DE SMET, B., "De verjaring van de strafvordering in België: een onoverbrugbare hindernis voor de berechting van complexe zaken?", *RW* 1997-98, 169-174.

VAN DEN WYNGAERT, C., "De wijzigingen t.a.v. het opsporingsonderzoek", in *Het vernieuwde strafprocesrecht. Een eerste commentaar bij de wet van 12 maart 1998*, Antwerpen-Appeldoorn, Maklu, 1998, 33-53.

VAN DEN WYNGAERT, C., *Strafrecht, strafprocesrecht en internationaal strafrecht*, Antwerpen, Maklu, 2003, 559p.

VAN DE POL, U., *Openbaar terecht. Een onderzoek van het openbaarheidsbeginsel in de strafrechtspleging*, Arnhem, Gouda Quint, 1986, 674p.

VANDEPUTTE, W., "De voorlopige hechtenis in België getoetst aan artikel 5 EVRM", *Jura Falconis*, jg 37, 2000-01, nr. 1, 11-46.

- VANDERMEERSCH, D., “Vers une plus grande transparence de la phase préparatoire du procès-verbal?”, in *Le second avant-projet de la Commission de la procédure pénale*, Union Belge-Luxembourgeoise de Droit Pénal, Ed. Mys&Bresch, 1997, 15-41.
- VANDERMEERSCH, D., KLEES, O., “La réforme “Franchimont”. Commentaire de la loi du 12 mars 1998 relative a l’amélioration de la procédure pénale au stade de l’information et de l’instruction”, *JT* 1998, 417-448.
- VANHOUDT, C.J., *Strafvordering*, Gent, Story-Scientia, 1976, 397p.
- VAN LENT, L., *Externe openbaarheid in het strafproces*, Den Haag, Boom Juridische Uitgevers, 2008, 296p.
- VANLERBERGHE, B., *Openbaarheid en openheid in het gerecht (doctoraat K.U.Leuven)*, Leuven, K.U.Leuven, april 1999, 637p.
- VANLERBERGHE, B., “De nieuwe richtlijn pers-gerecht, een stap naar een grotere openheid van justitie”, *AM* 2000, 9-17.
- VAN STEENBRUGGE, W., “Enkele overwegingen bij de Wet Franchimont”, *Ad Rem* (3) 2004, 8-14.
- VELAERS, J., *De beperking van de vrijheid van vrije meningsuiting*, Antwerpen, Maklu, 1991, 907p.
- VERBRUGGEN, F., VERSTRAETEN, R., *Strafrecht en strafprocesrecht voor bachelors*, Antwerpen, Maklu, 2006, 493p.
- VERBRUGGEN, J., “Kanttekening inspectie en de wet Franchimont: enkele richtingaanwijzers”, *RW* 2000-01, nr. 5, 179-181.
- VERMEULEN, G., *Privacy en strafrecht: nieuwe en grensoverschrijdende verkenningen*, Antwerpen, Maklu, 2007, 610p.
- VERREST, P.A.M., *Ter vergelijking: een studie naar het Franse vooronderzoek in strafzaken*, Den Haag, Ministerie van Justitie, WODC, 2001, 342p.
- VERSTRAETEN, R., *Handboek strafvordering*, Antwerpen, Maklu, 2007, 1193p.
- VERSTRAETEN, R., “Recente ontwikkelingen in het vooronderzoek”, *Themis* 2003-2004, 29-50.
- VERSTRAETEN, R., “Recht en mediatisering”, in X, *Over mediatisering van justitie?*, Gent, Larcier, 2009, 1-16.
- VERSTRAETEN, R., TRAEST, P., “Het recht van verdediging in de onderzoeksfase”, *Nullum Crimen* 2008, 85-105.
- VOORHOOF, D., "Art. 35 van de wet op het politieambt : een concrete juridische basis voor de privacy-bescherming van aangehouden, gevangen en opgehouden personen.. of een aanslag op de persvrijheid ?", *Panopticon* 1993, 107-121.

VOORHOOF, D., “Boek in verband met zaak Dutroux na kortgeding uit de handel”, *AJT* 1998-99,797-807.

VOORHOOF, D., “De buurman, de seriemoordenaar, het vermoeden van onschuld en de media”, *De juristenkrant* 2010/202, 11.

VOORHOOF, D., *De relatie tussen media en justitie*, Brussel, Koning Boudewijnstichting, 1998, 45p.

VOORHOOF, D., “De wet Franchimont en de persvoorlichting door het parket: de omzendbrief van de minister van justitie en het college van procureurs-generaal”, *Journ.Proc.* 1999, nr. 372, 12.

VOORHOOF, D., “Europees Mensenrechtenhof niet langer op de bres voor persvrijheid?”, *A&M* 2009/1-2, 7-9.

VOORHOOF, D., “Franse journalisten mochten geheim van strafonderzoek schenden”, *De Juristenkrant* 2007, nr.152, 13.

VOORHOOF, D. (ed.), *Het journalistiek bronnengeheim*, Die Keure, Brugge, 2008, 172p.

VOORHOOF, D., “Hof van Cassatie (te) zuinig met journalistieke rechten”, *De juristenkrant* 2005/102, 12.

VOORHOOF, D. “Journalistieke vrijheid op een laag pitje?”, www.mediakritiek.be/index.php?page=7&detail=177.

VOORHOOF, D., ‘Mediaberichtgeving in strafzaken: Raad van Europa wil soberder gerechtjournalistiek’, *Mediaforum* 2003- 11/12, 358-362.

VOORHOOF, D., “Recente arresten van het EHRM i.v.m. artikel 10 EVRM (vrijheid van meningsuiting en informatie)”, januari 2010, *A&M* 2010 (2).

VOORHOOF, D., “Screenen van telefoongesprekken van journaliste De Morgen bewijst dat wet bescherming journalistieke bronnen nodig is”, *A&M* 2005 (1), 7-10.

VOORHOOF, D., “‘Telefoontap’ bij journaliste De Morgen ultiem bewijs van noodzaak wet bescherming journalistieke bronnen”, *De juristenkrant* 2005, nr.103, 4.

VUYE, H., *Liber amicorum Jean du Jardin*, Deurne, Kluwer, 2001, 529p.

WATTIER, I., “L’instruction: des principes legaux”, in FRANCHIMONT (ed.), *La loi du 12 mars 1998 réformant la procédure pénale*, Université de Liège, Commission Université-Palais, 1998, 29-58.

WERKERS, E., LIEVENS, E., VALCKE, P., “Bronnengeheim voor bloggers?”, www.law.kuleuven.be/icri/publications/826NjW_bronnengeheim_Werkers%20et%20al_finaal.pdf?where=, 11-12.

X, *La loi belge du 12 mars 1998 relative à l'amélioration de la procédure pénale au stade de l'information et de l'instruction*, Brussel, La Chartre, 1998.

X, "Nieuwe start met regionale zenders. Opsporingsprogramma's blijven het doen", *Inforevue*, september 2004, 2-4.

X, *Over mediativering van justitie?*, Gent, Larcier, 2009, 48p.

X, *Strafrecht en strafvordering. Artikelsgewijze commentaar met overzicht van rechtspraak en rechtsleer*, Antwerpen, Kluwer, losbl.

ONLINE VINDPLAATSEN

www.cass.be.

www.coe.int/t/dgh/standardsetting/media/.

www.dekamer.be.

www.deredactie.be.

www.echr.coe.int.

<http://just.fgov.be>.

www.pers-gerecht.be.

www.polfed-fedpol.be.

www.psw.ugent.be.

www.senate.be.

www.senat.fr.

www.vlaamsparlement.be.